Konjunktur läget

Juni 2015

KONJUNKTUR INSTITUTET

Konjunkturläget
Juni 2015

KONJUNKTURINSTITUTET, KUNGSGATAN 12–14, BOX 3116, 103 62 STOCKHOLM
TEL: 08-453 59 00
INFO@KONJ.SE, WWW.KONJ.SE

ISSN 0023-3463, ISBN 978-91-86315-61-0

Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet. Vi gör prognoser som används som beslutsunderlag för den ekonomiska politiken i Sverige. Vi analyserar också den ekonomiska utvecklingen samt forskar inom nationalekonomi.

I **Konjunkturbarometern** publicerar vi varje månad statistik över företagens och hushållens syn på den ekonomiska utvecklingen. Undersökningar liknande Konjunkturbarometern görs i alla EU-länder.

Rapporten **Konjunkturläget** är främst en prognos för svensk och internationell ekonomi, men innehåller också djupare analyser av aktuella makroekonomiska frågor. Konjunkturläget publiceras fyra gånger per år. **The Swedish Economy** är den engelska översättningen av delar av rapporten.

I **Lönebildningsrapporten** analyserar vi varje år de samhällsekonomiska förutsättningarna för lönebildningen.

Den årliga rapporten **Miljö, ekonomi och politik** är en översyn och analys av miljöpolitikens samhällsekonomiska aspekter.

Vi publicerar också resultat av utredningar, uppdrag och forskning i serierna **Specialstudier**, **Working paper, PM** och som remissvar.

Du kan ladda ner samtliga rapporter från vår webbplats, www.konj.se. Den senaste statistiken hittar du under www.konj.se/statistik.

Förord

I Konjunkturläget juni 2015 presenteras en prognos för den ekonomiska utvecklingen 2015−2016 i Sverige och i omvärlden. Därtill gör Konjunkturinstitutet ett scenario för utvecklingen 2017−2024, varav perioden 2017−2019 beskrivs i rapporten. Scenariot för hela perioden 2015−2024 finns att hämta på Konjunkturinstitutets webbplats, www.konj.se.

Konjunkturläget juni 2015 innehåller, som i Konjunkturläget mars 2015, ett nytt kapitel som beskriver osäkerhet i prognosen. I ett särskilt avsnitt jämförs den nya prognosen med de bedömningar som presenterades i mars 2015.

Arbetet med Konjunkturläget har letts av prognoschef Jesper Hansson. Beräkningarna avslutades den 11 juni 2015.

Mats Dillén
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning 7
Prognosrevideringar 11
Internationell konjunktur 2015−2016 13
Konjunkturen i Sverige 2015−2016 19
Efterfrågan och produktion 21
Arbetsmarknad och resursutnyttjande 27
Löner och inflation 31
Makroekonomiskt scenario och ekonomisk politik 2015−2019 37
Offentliga finanser 2015−2019 47
Finansiellt sparande och statsskuld 47
Finanspolitik 48
Offentliga sektorns utgifter 50
Offentliga sektorns inkomster 52
Budgetutrymmet 55
Osäkerhet i prognosen 57
Osäkerhet i prognosen för omvärlden 57
Osäkerhet i prognosen för Sverige 60
Prognosfelens storlek 60

RUTOR

Ökad kreditgivning i euroområdet 14
Modellbaserade skattningar för BNP och sysselsättning för andra och tredje kvartalet i år 19
Ändrad metod för beräkning av hushållens inflationsförväntningar i Konjunkturbarometern 35
Konjunkturinstitutet bedömer att jämviktsarbetslösheten uppgår till strax under 7 procent 40
Ökade kostnader för ränteavdragen framöver 54

FÖRDJUPNINGAR

Effekterna av en markant konjunkturnedgång i Kina 63
Befolkningsutvecklingen påverkar arbetsmarknaden 71
Ny politik får varaktiga effekter på arbetsmarknaden 81
Vårpropositionen 2015 93

TABELLBILAGA

Tabellbilaga 97

Sammanfattning

Efter en något svagare utveckling det första kvartalet i år fortsätter återhämtningen i den svenska ekonomin. Den stora immigrationen bidrar till att befolkningen och arbetskraften växer snabbt. Trots en fortsatt stark uppgång i sysselsättningen förblir därför arbetslösheten hög länge och når inte under 7 procent förrän 2017. Det växande behovet av offentliga tjänster pressar de offentliga finanserna och betydande skattehöjningar är att vänta 2016.

Svensk BNP ökade med måttliga 0,4 procent första kvartalet 2015, efter den tillfälligt starka ökningen sista kvartalet i fjol. Sysselsättning-en ökade något och arbetslösheten låg kvar på 7,8 procent. Ba-rometerindikatorn, som speglar stämningsläget ibland hushåll och företag, har fallit tillbaka något i början av 2015 men ligger ändå på en nivå som är förenlig med något starkare tillväxt andra kvartalet i år (se diagram 1).

POSITIVA SIGNALER FRÅN EUROOMRÅDET

Utvecklingen i världsekonomin har spretat under inledningen av 2015. Tillväxten har bromsat in i flera stora länder som USA, Tyskland, Kina och Brasilien. Mer positivt är att återhämtningen i euroområdet nu ser ut att stå på en något fastare grund, vilket är viktigt ur ett svenskt perspektiv. BNP-tillväxten i euroområdet steg till 0,4 procent det första kvartalet i år. Det är framför allt i Sydeuropa som tillväxten ökar, vilket tyder på att återhämtningen i euroområdet sprider sig och därmed blir mer uthållig. Konsumentförtroendet har stigit på senare tid och ligger nu, liksom en del andra förtroendeindikatorer, över det historiska genomsnittet (se diagram 2). Tillsammans med växande investeringsbehov och en något mindre åtstramande finanspolitik i år och nästa år bidrar detta till att tillväxten blir något högre framöver.

BNP föll med 0,2 procent i USA första kvartalet. Tillfälliga faktorer spelade dock en avgörande roll. Det extremt kalla vädret hämmade bland annat byggandet, samtidigt som en hamnkonflikt på västkusten påverkade både produktion och utrikeshandel negativt. Sysselsättningen fortsatte att öka vilket medför att hushållens konsumtion och bostadsinvesteringarna ökar snabbare lite längre fram. USA fortsätter därmed att vara en viktig drivkraft i den internationella konjunkturåterhämtningen.

Det låga resursutnyttjandet i utgångsläget bidrar till att det tar lång tid innan den globala konjunkturen normaliseras och inflationen ökar endast svagt de närmaste åren. Centralbankernas styrräntor kommer därför fortsätta att vara låga under lång tid. USA ligger före euroområdet i konjunkturcykeln och där påbörjas en utdragen serie räntehöjningar i höst (se diagram 3). I euroområdet väntas styrräntan börja höjas först under andra halvåret 2017.

Diagram 1 Barometerindikatorn och BNP

Index medelvärde=100, månadsvärden respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 2 Konsumentförtroende i USA, euroområdet och Sverige

Index medelvärde=100, säsongsrensade månadsvärden

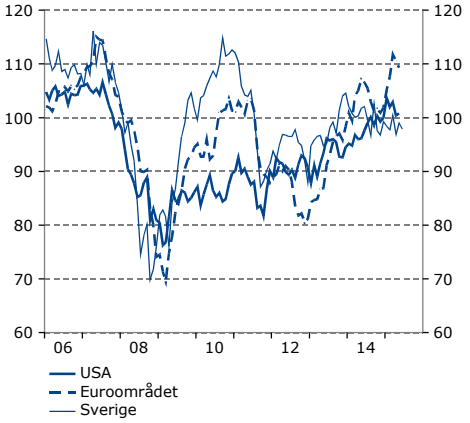

Källor: Conference Board, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 3 Styrräntor

Procent, dagsvärden

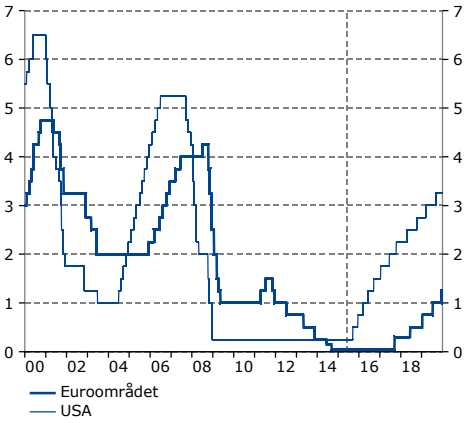

Källor: ECB, Federal Reserve och Konjunkturinstitutet.

Diagram 4 Exportorderingång i industrin

Diffusionsindex respektive nettotal, säsongsrensade månadsvärden

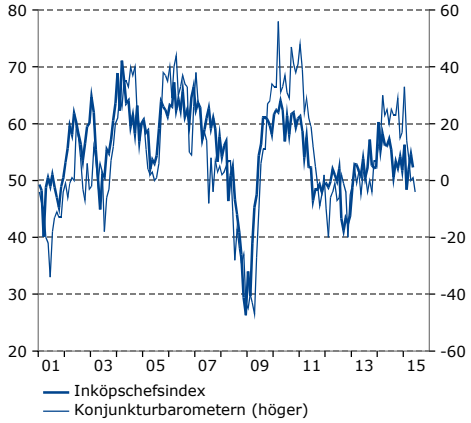

Källor: Swedbank/SILF och Konjunkturinstitutet.

Riskerna för en svagare internationell konjunkturutveckling dominerar fortfarande. Det låga internationella ränteläget har drivit upp tillgångspriser på många håll och det finns en risk att exempelvis en förnyad statsfinansiell oro i euroområdet kan leda till ett abrupt fall i tillgångspriserna. Det begränsade utrymmet för ekonomisk-politiska stimulanser gör det svårare att motverka de negativa effekterna på den reala ekonomin.

Dessutom är det osäkert om den nödvändiga ombalanseringen i den kinesiska ekonomin i riktning mot en konsumtionsledd tillväxt kan åstadkommas utan att tillväxten dämpas alltför mycket. Men även en djup lågkonjunktur i Kina skulle ha begränsade effekter på den svenska ekonomin så länge den inte skapar turbulens på de internationella finansmarknaderna, se fördjupningen ”Effekterna av en markant konjunkturnedgång i Kina”.

Tabell 1 Nyckeltal

Procentuell förändring om inget annat anges

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
BNP till marknadspris	1,3	2,3	2,8	3,2	2,6	2,0	1,6
BNP, kalenderkorrigerad	1,3	2,4	2,6	3,0	2,8	2,1	1,6
BNP i världen	3,4	3,5	3,4	3,9	4,0	3,9	3,9
Bytesbalans[1]	6,9	6,2	6,5	6,6	6,3	5,9	5,7
Arbetade timmar[2]	0,3	1,8	1,4	1,6	1,7	1,1	0,4
Sysselsättning	1,0	1,4	1,2	1,4	1,6	1,1	0,4
Arbetslöshet[3]	8,0	7,9	7,7	7,5	6,9	6,6	6,8
Arbetsmarknadsgap[4]	–1,9	–1,3	–1,3	–0,8	0,0	0,4	0,1
BNP-gap[5]	–2,3	–1,8	–1,4	–0,5	0,2	0,5	0,1
Timlön[6]	2,5	2,9	2,5	3,0	3,1	3,2	3,3
Arbetskostnad per timme[2]	2,1	1,8	2,9	3,5	3,1	3,2	3,3
Produktivitet[2]	0,9	0,6	1,2	1,5	1,1	1,0	1,2
KPI	0,0	–0,2	0,1	1,2	2,3	3,2	3,0
KPIF	0,9	0,5	0,9	1,7	1,8	2,2	2,3
Reporänta[7,8]	0,75	0,00	–0,40	–0,25	0,75	1,25	1,75
Tioårig statsobligationsränta[7]	2,1	1,7	0,8	1,6	2,4	3,1	3,8
Kronindex (KIX)[9]	103,0	106,8	113,0	111,7	108,9	106,0	103,2
Offentligt finansiellt sparande[1]	–1,4	–1,9	–1,6	–0,8	–0,3	0,0	0,3
Strukturellt sparande[10]	–0,8	–1,3	–0,9	–0,4	–0,3	–0,2	0,3
Maastrichtskuld[1]	38,7	43,8	45,0	43,7	42,7	41,5	40,3

[1] Procent av BNP. [2] Kalenderkorrigerad. [3] Procent av arbetskraften. [4] Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. [5] Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP. [6] Enligt konjunkturlönestatistiken. [7] Procent. [8] Vid årets slut. [9] Index 1992-11-18=100. [10] Procent av potentiell BNP.

Källor: SCB, Medlingsinstitutet, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

SVAG EXPORT FÖRDRÖJER ÅTERHÄMTNINGEN I SVERIGE

Den svenska exporten föll det första kvartalet 2015. Nedgången var delvis en konsekvens av den tillfälligt höga tjänsteexporten det fjärde kvartalet i fjol. Men även den underliggande utvecklingen har varit svag och exportorderingången i industrin pekar inte på någon snar ljusning (se diagram 4). Den i prognosen starkare globala återhämtningen, särskilt i euroområdet, och den relativt svaga kronkursen bedöms dock bidra till att den svenska exporttillväxten tar lite mera fart senare i år. Helåret 2015 ökar exporten med knappt 4 procent och 2016 ökar exporttillväxten ytterligare till 5 procent, vilket är i linje med den genomsnittliga tillväxten sedan 1980.

Hushållens reala disponibla inkomster har ökat snabbt de senaste åren när sysselsättningen har utvecklats starkt och skatterna sänkts. Det mycket låga ränteläget stimulerar hushållens konsumtion, men försiktighetsmotiv och en strävan att jämna ut konsumtionen över tiden har bidragit till att sparandet har ökat och sparkvoten är nu på historiskt höga nivåer (se diagram 5). De reala disponibla inkomsterna fortsätter att öka snabbt i år eftersom sysselsättningen stiger och inflationen är låg. Trots att läget på arbetsmarknaden förbättras är hushållen inte särskilt optimistiska enligt hushållsbarometern och konfidensindikatorn är på en nivå strax under historiskt medelvärde (se diagram 2). Hushållen bedöms därför förbli försiktiga med att öka konsumtionen och det höga sparandet består de närmaste åren.

De demografiska trenderna med en ökande andel äldre och stor flykting- och anhöriginvandring medför att behovet av välfärdstjänster ökar snabbt. De offentliga konsumtionsutgifterna ökar därför ovanligt mycket i år och nästa år med 2,3 procent respektive 2,7 procent, vilket kan jämföras med den genomsnittliga ökningstakten sedan 1993 på 0,8 procent.

I år växer BNP med 2,8 procent. Nästa år blir tillväxten något över 3 procent när exporten bidrar starkare till efterfrågetillväxten. BNP växer snabbare än potentiell BNP både 2015 och 2016 och i början av 2017 bedöms resursutnyttjandet, mätt med BNP-gapet, bli normalt (se diagram 6).

SNABBT VÄXANDE BEFOLKNING DRIVER PÅ SYSSELSÄTTNINGEN OCH HÅLLER UPPE ARBETSLÖSHETEN

Sysselsättningen har ökat starkt de senaste åren. En del framåtblickande indikatorer såsom lediga jobb enligt SCB och antalet lediga platser enligt Arbetsförmedlingen är på höga nivåer, vilket tyder på att uppgången fortsätter den närmaste framtiden. Näringslivets anställningsplaner enligt Konjunkturbarometern har dock försvagats något de senaste månaderna och sysselsättningsutfallet i april var relativt svag. Sammantaget pekar detta på en avmattning i sysselsättningstillväxten det andra kvartalet i år, varefter sysselsättningen åter bedöms öka snabbare.

Den relativt starka sysselsättningsutvecklingen fortsätter 2016–2018. En bidragande orsak är att befolkningen i arbetsför

Diagram 5 Hushållens konsumtion, real disponibel inkomst och sparkvot

Procentuell förändring respektive procent av disponibel inkomst

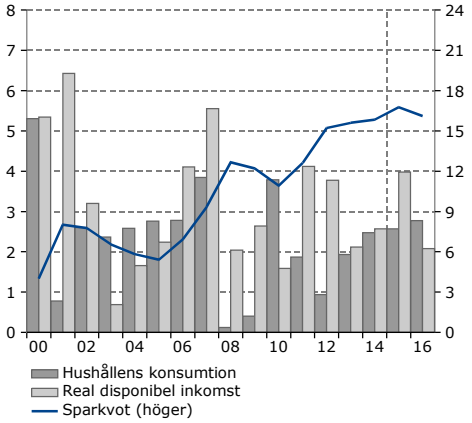

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 6 BNP-gap, KPIF och reporänta

Procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

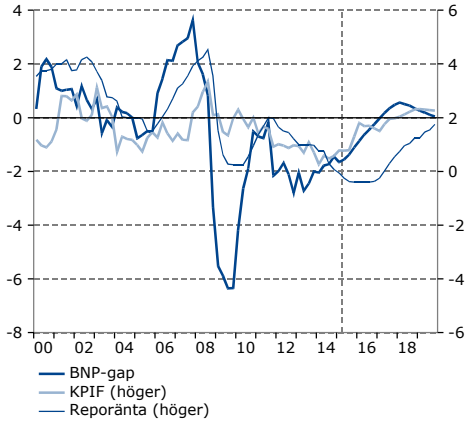

Källor: SCB, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 7 Arbetslöshet och jämviktsarbetslöshet

Procent av arbetskraften, säsongsrensade kvartalsvärden

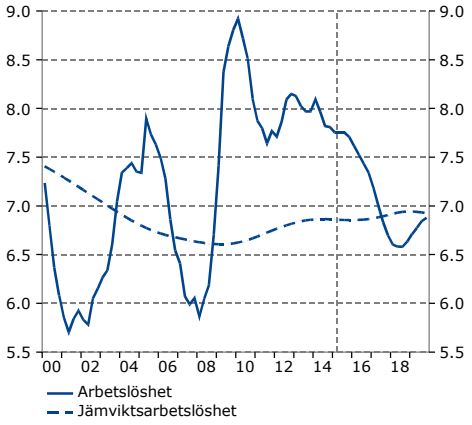

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 Inflationsförväntningar
Procent, kvartalsvärden

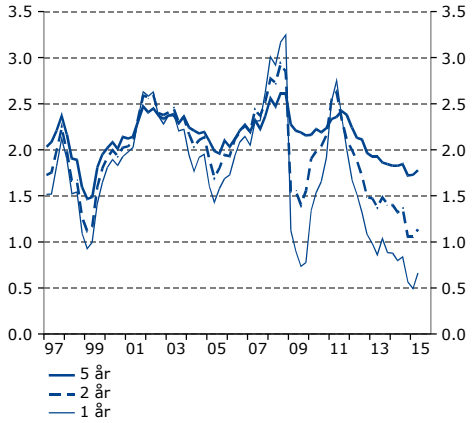

Anm. Medelvärde för samtliga aktörer.
Källa: TNS Sifo Prospera.

Diagram 9 Konsumentpriser
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

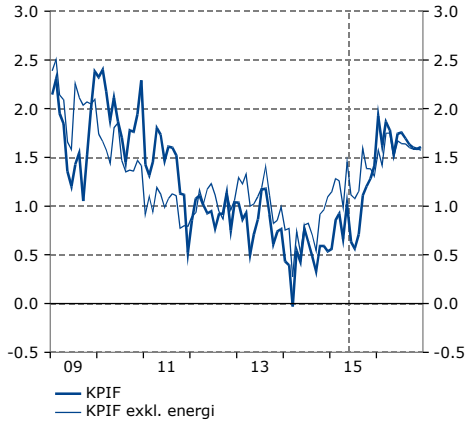

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10 Reporänta
Procent, dagsvärden

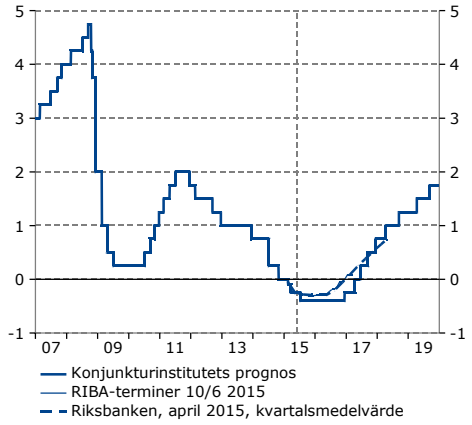

Källor: Nasdaq OMX, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

ålder ökar snabbt och därmed också arbetskraften. Befolkningsökningen drivs till stor del av asyl- och anhöriginvandring. Dessa grupper har en jämförelsevis svag ställning på arbetsmarknaden. De stora migrationsströmmarna bidrar därmed till att Konjunkturinstitutet bedömer att jämviktsarbetslösheten och arbetslösheten förblir hög de kommande åren (se diagram 7). Arbetslösheten faller tillbaka till 6,9 procent 2017 och resursutnyttjandet på arbetsmarknaden bedöms då vara normalt.

RIKSBANKEN FOKUSERAR PÅ KRONAN OCH INFLATIONEN

Den långvariga lågkonjunkturen i omvärlden och i Sverige har medfört att inflationen varit mycket låg de senaste åren. Det kraftiga fallet i råoljepriset under 2014 bidrar också till den låga inflationen, men det lägre oljepriset är positivt för konjunkturutvecklingen i Sverige och andra oljeimporterande länder.

Låg inflation och låga inflationsförväntningar bidrog till att Riksbanken sänkte reporäntan till −0,25 procent i mars i år (se diagram 8). Inflationen bottnade i början av 2014 och uppgången sedan slutet av 2014 har varit tydlig, framför allt när de direkta effekterna av lägre energipriser bortses ifrån (se diagram 9). Försvagningen av växelkursen sedan sommaren 2014 fortsätter ett tag framöver att bidra till stigande inflation och inflationsförväntningar, givet att den svagare växelkursen består. För att motverka att kronan förstärks under 2015 och för att få upp inflationen snabbare antas Riksbanken sänka reporäntan ytterligare till −0,40 procent under det andra halvåret i år (se diagram 10). Konjunkturinstitutets bedömning är att reporäntan därefter lämnas oförändrad till slutet av 2016 då en första höjning genomförs.

Konjunkturinstitutet bedömer att regeringen kommer att sänka rot-avdraget och höja drivmedelsskatterna 2016. Detta driver tillfälligt upp KPIF-inflationen med ca 0,3 procentenheter under 2016. Inflationen når därför en tillfällig topp kring 2 procent i början av nästa år. Inflationen dämpas därefter något till följd av en viss förstärkning av växelkursen. På längre sikt kommer fallande arbetslöshet bidra till högre löneökningstakt, vilket tillsammans med ett starkare efterfrågeläge driver på inflationen. Det dröjer dock till 2018 innan inflationen, mätt med KPIF, åter når en nivå på 2 procent (se diagram 6).

MILT ÅTSTRAMANDE FINANSPOLITIK FRAMÖVER

Finanspolitiken har varit expansiv sedan lågkonjunkturen började 2008 med påföljande försvagning av de offentliga finanserna. Det strukturella finansiella sparandet i offentlig sektor var i fjol −1,3 procent av potentiell BNP (se diagram 11). I år stärks det strukturella sparandet något, men det behöver förstärkas ytterligare framöver oavsett om regeringen siktar på ett balansmål eller behåller nuvarande överskottsmål för de offentliga finanserna. Om regeringen samtidigt vill hålla det offentliga åtagandet oförändrat måste utgifterna höjas med ca 20 miljarder

kronor per år 2016–2019. Om utgiftsökningarna finansieras krona för krona, vilket regeringen säger sig vilja göra, kommer det att innebära skattehöjningar för såväl hushållen som företagen. Skattekvoten ökar då med 2,5 procentenheter de närmaste fyra åren och hamnar 2019 på ungefär samma nivå som 2007.

Prognosrevideringar

Detta avsnitt beskriver de viktigaste revideringarna av de prognoser som publicerades i Konjunkturläget, mars 2015. Generellt är revideringarna små. Konjunkturen i både Sverige och omvärlden har i grova drag utvecklats som förväntat.

- BNP-tillväxten har blivit svagare än väntat under inledningen av 2015 i bland annat USA, Kina och Brasilien. I euroområdet är utvecklingen dock i linje med marsprognosen. Sammantaget har detta föranlett en liten nedrevidering av prognosen för BNP-tillväxten i världen 2015 (se tabell 2).
- Även i Sverige ser indikatorer och utfall något svagare ut, vilket föranleder en viss nedrevidering av tillväxtprognosen för 2015 till 2,8 procent (2,6 procent kalenderkorrigerat).
- Det är främst exporten som i år ser ut att utvecklas påtagligt svagare än i marsprognosen. För övrigt är revideringarna av prognoserna för efterfrågans utveckling 2015–2016 jämförelsevis små.
- Oljepriset har stigit de senaste månaderna och väntas ligga kvar på en högre nivå. Det ger ett litet tryck uppåt på konsumentpriserna, men prognosen för KPI i OECD-området är ändå oförändrad.
- Lönerna i Sverige har ökat oväntat lite sedan slutet av 2014. Det kan delvis förklaras av tillfälligheter i mätningen i konjunkturlönestatistiken, men underliggande utveckling bedöms vara svag. Prognosen för löneökningstakten 2015 har justerats ner jämförelsevis mycket till 2,5 procent.
- Inflationen har blivit något lägre än väntat, men högre oljepris samt skattehöjningar på drivmedel och minskat rot-avdrag nästa år har medfört att prognosen för 2016 har justerats upp med 0,1 procentenheter till 1,7 procent.
- Det offentligfinansiella sparandet 2015–2016 ligger på ungefär samma nivå som i marsprognosen, men stiger sedan snabbare (se diagram 12). Revideringen beror främst på uppdaterade beräkningsmetoder och bedömningar av statens skatteinkomster.

Diagram 11 Offentliga sektorns faktiska och strukturella finansiella sparande

Procent av BNP respektive potentiell BNP

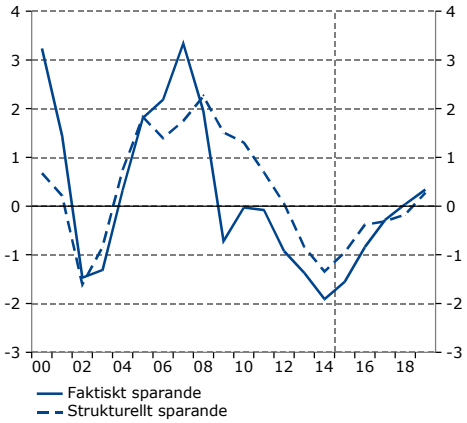

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 12 Offentliga sektorns finansiella sparande

Procent av BNP

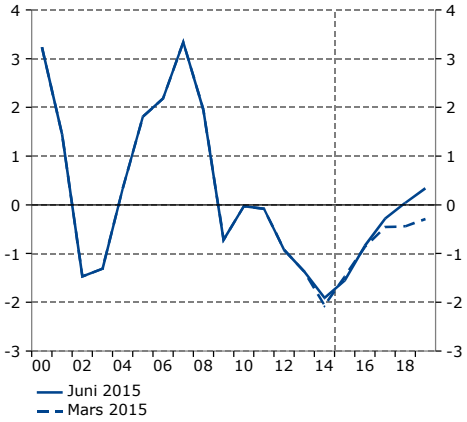

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 2 Nuvarande prognos och revideringar jämfört med prognosen i mars 2015

Procentuell förändring om inget annat anges

	2015		2016	
	Juni 2015	Diff.	Juni 2015	Diff.
Internationellt				
BNP i världen	3,4	–0,2	3,9	0,1
BNP i OECD	2,1	–0,3	2,6	0,1
BNP i euroområdet	1,6	0,1	1,9	0,2
BNP i USA	2,4	–0,7	2,9	0,0
BNP i Kina	6,6	–0,2	6,6	–0,2
Federal funds target rate[1,2]	0,75	0,00	1,50	0,00
ECB:s refiränta[1,2]	0,05	0,00	0,05	0,00
Oljepris[3]	62,8	5,0	68,4	5,0
KPI i OECD	0,7	0,0	1,8	0,0
Försörjningsbalans				
BNP, kalenderkorrigerad	2,6	–0,3	3,0	0,0
BNP	2,8	–0,3	3,2	0,0
Hushållens konsumtion	2,7	–0,1	2,9	0,2
Offentlig konsumtion	2,3	0,1	2,7	0,0
Fasta bruttoinvesteringar	4,7	0,6	5,1	–0,4
Lagerinvesteringar[4]	0,0	0,0	0,0	0,0
Export	3,9	–1,1	5,0	–0,2
Import	4,5	–0,3	5,4	–0,1
Arbetsmarknad, inflation, räntor, med mera				
Arbetade timmar[5]	1,4	–0,1	1,6	0,0
Sysselsättning	1,2	–0,2	1,4	0,0
Arbetslöshet[6]	7,7	0,0	7,5	0,1
Arbetsmarknadsgap[7]	–1,3	–0,3	–0,8	–0,3
BNP-gap[8]	–1,4	–0,6	–0,5	–0,6
Produktivitet[5]	1,2	–0,3	1,5	0,0
Timlön[9]	2,5	–0,4	3,0	–0,1
KPI	0,1	–0,1	1,2	0,1
KPIF	0,9	0,0	1,7	0,1
Reporänta[1,2]	–0,40	0,00	–0,25	0,00
10-årig statsobligationsränta[1]	0,8	–0,1	1,6	–0,1
Kronindex (KIX)[10]	113,0	–0,6	111,7	–1,0
Bytesbalans[4]	6,5	0,5	6,6	0,4
Offentligt finansiellt sparande[11]	–1,6	–0,1	–0,8	0,0

[1] Procent. [2] Vid årets slut. [3] Dollar per fat, årsgenomsnitt. [4] Förändring i procent av BNP föregående år. [5] Kalenderkorrigerad. [6] Procent av arbetskraften. [7] Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. [8] Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP. [9] Enligt konjunkturlönestatistiken. [10] Index 1992-11-18=100. [11] Procent av BNP.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i mars 2015. Ett positivt värde innebär en upprevidering.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Internationell konjunktur 2015–2016

Efter en svag inledning på året fortsätter den globala konjunkturåterhämtningen. BNP-tillväxten i världen ökar från knappt 3,5 procent i år till strax under 4 procent nästa år, bland annat på grund av en stigande investeringstillväxt i OECD-länderna. Även inflationen stiger, men från mycket nedpressade nivåer. Den amerikanska centralbanken börjar höja sin styrränta i höst. Höjningarna blir dock förhållandevis långsamma och det internationella ränteläget förblir lågt de närmaste åren.

SVAG INLEDNING PÅ 2015

Den globala konjunkturåterhämtningen fortsätter att vara både trög och ojämn. I stora länder som USA, Tyskland och Storbritannien föll BNP-tillväxten tillbaka det första kvartalet i år och för OECD-länderna som helhet blev nedgången tydlig (se diagram 13). Samtliga BRIC-länder fick också se tillväxten minska.[1] Global industriproduktion och framför allt global varuhandel utvecklades svagt under årets första tre månader (se diagram 14).

BNP föll med 0,2 procent i USA det första kvartalet i år. Bedömningen är dock att tillfälliga faktorer spelade en betydande roll för den svaga utvecklingen. Det extremt kalla vädret hämmade bland annat byggandet, samtidigt som hamnkonflikten på västkusten påverkade både produktion och utrikeshandel negativt.

Inte heller det jämförelsevis låga utfallet för Tyskland ska ses som en försvagning av den underliggande utvecklingen. BNP-tillväxten det första kvartalet drogs ner av ett negativt tillväxtbidrag från lagerinvesteringarna, samtidigt som importen ökade snabbt. Den slutliga efterfrågan ökade betydligt snabbare än BNP.[2] I euroområdet som helhet ökade BNP med 0,4 procent och återhämtningen ser ut att stå på en något fastare grund. Tillväxten i Spanien fortsatte att vara hög och utfallet för Frankrike överraskade positivt. Den finska ekonomins kräftgång fortsatte däremot det första kvartalet med en nedgång i BNP med 0,1 procent. Både exporten och de fasta bruttoinvesteringarna fortsatte att falla.

HÖGRE BNP-TILLVÄXT I OECD-LÄNDERNA REDAN FRÅN DET ANDRA KVARTALET

Bedömningen är att den svaga utvecklingen det första kvartalet i flera länder var ännu ett tillfälligt hack i kurvan och att den globala tillväxten ökar redan från det andra kvartalet i år. Det är framför allt i OECD-länderna som tillväxten stiger. Investering-

[1] BRIC avser Brasilien, Ryssland, Indien och Kina.

[2] Med slutlig efterfrågan avses summan av hushållens konsumtion, offentlig konsumtion, fasta bruttoinvesteringar och export.

Diagram 13 BNP och fasta bruttoinvesteringar i OECD

Procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

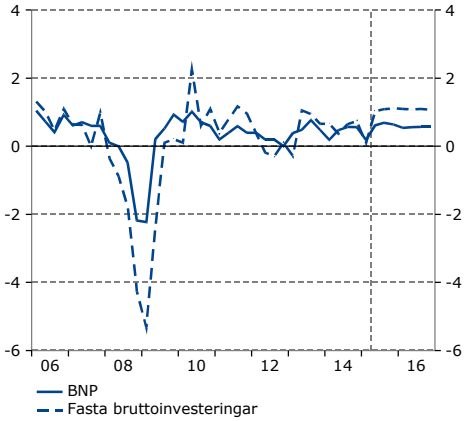

Källor: OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 14 Global varuhandel och industriproduktion

Procentuell förändring, 3-månaders glidande medelvärde, säsongsrensade månadsvärden

Källa: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis.

Diagram 15 Fasta bruttoinvesteringar i USA, euroområdet och Storbritannien

Index 2006=100, säsongsrensade kvartalsvärden

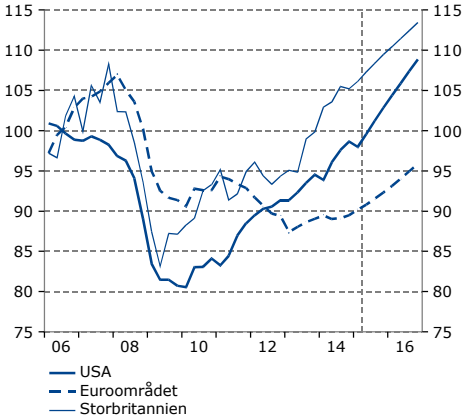

Källor: Bureau of Economic Analysis, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 16 Konsumentförtroende i USA, euroområdet och Storbritannien
Index medelvärde=100, säsongsrensade månadsvärden

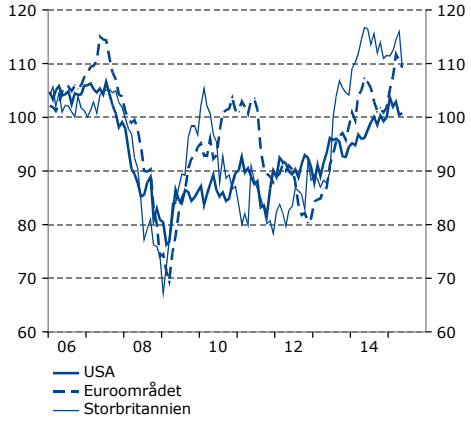

Källor: Conference Board och Europeiska kommissionen.

Diagram 17 Förtroendeindikatorer för tillverkningsindustrin i USA, euroområdet och Storbritannien
Index medelvärde=100, säsongsrensade månadsvärden

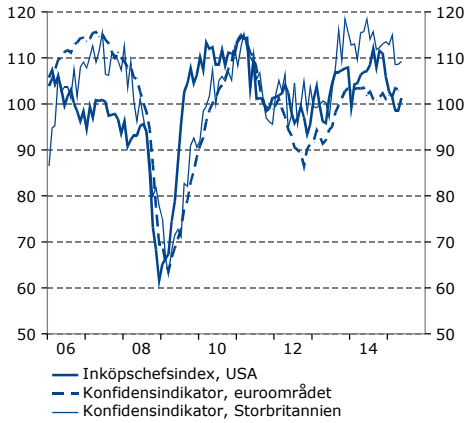

Källa: Institute for Supply Management och Europeiska kommissionen.

Diagram 18 BNP och efterfrågan i USA
Procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

arna är fortfarande nedpressade efter finanskrisen och återhämtningen fortsätter (se diagram 15 och diagram 13). Samtidigt spär det låga oljepriset på hushållens konsumtionsutrymme.

Än så länge syns inte mycket i utfallsstatistik som ger stöd åt bilden av att tillväxten åter har tagit fart. Däremot ligger de flesta enkätbaserade konjunkturindikatorer på relativt höga nivåer. Hushållen är mer optimistiska än normalt och till och med den för tillfället pressade tillverkningsindustrin ser någorlunda ljust på framtiden (se diagram 16 och diagram 17).

USA utgör i viss mån ett undantag och både amerikanska hushåll och amerikansk industri verkar ha blivit mindre optimistiska på sistone. Bedömningen är dock att både hushållsförtroende och konsumtion i USA kommer att stiga eftersom arbetsmarknadsutvecklingen fortsätter att vara stark. Tillväxten i de fasta bruttoinvesteringarna ökar också, framför allt bostadsinvesteringarna. Sammantaget ökar amerikansk BNP-tillväxt tydligt redan det andra kvartalet i år (se diagram 18).

I euroområdet är investeringarna betydligt mer nedpressade än i USA. Den låga investeringsnivån talar för att det finns ett uppdämt behov av både ersättnings- och nyinvesteringar. Kredittillväxten till företag ökar för första gången sedan våren 2012, vilket tyder på att investeringstillväxten håller på att komma igång. Men eftersom många företag känner sig osäkra på efterfrågeutvecklingen och den politiska situationen dröjer det bortom 2016 innan investeringstillväxten tar mer ordentlig fart (se diagram 15 och diagram 19). Trots att arbetslösheten är hög pekar enkäter på att hushållen är på relativt gott humör. Både i år och nästa år ökar konsumtionen något snabbare än genomsnittet för de senaste 20 åren (se diagram 19).

I Storbritannien ökar också investeringarna ganska snabbt i år och nästa år, även om tillväxten inte når upp till förra årets dryga 7 procent. I Norge däremot, pressar det låga oljepriset lönsamheten och investeringarna faller markant i år. I Japan skärs de offentliga investeringarna ner avsevärt både 2015 och 2016 som ett led i ansträngningarna att minska underskotten i de offentliga finanserna. De totala fasta bruttoinvesteringarna i Japan ökar därför endast marginellt i år och nästa år.

Ökad kreditgivning i euroområdet

Den europeiska centralbanken (ECB) har använt många medel för att lätta på kreditförhållandena och öka kreditgivningen för att därigenom få igång den realekonomiska tillväxten i euroområdet. Riktade långsiktiga finansieringstransaktioner (TLTRO) inleddes i september 2014 och är specifikt inriktade på att öka utlåningen till icke-finansiella företag. Styrräntan har sedan hösten 2014 varit nära noll och i år införde ECB ett större program med kvantitativa lättnader i form av tillgångsköp. Det finns nu tecken på att ECB:s politik börjar ge effekt. Viktigast är att kredittillväxten till företag har börjat öka, om än i en relativt dämpad takt (se diagram 20). Att döma av ECB:s banklåneenkät lät-

tades kreditvillkoren för företag det första kvartalet, vilket även förväntas fortsätta det andra kvartalet (diagram 21). Bidragande till de lättare kreditvillkoren är att finansieringskostnaderna har sjunkit och att bankernas likviditetssituation har förbättrats. Det är dock värt att påminna om att kreditförhållandena enligt ECB, trots den senaste tidens förbättring, är fortsatt strama ur ett historiskt perspektiv.[3]

En stigande andel banker indikerar vidare att de ser en ökning av kreditefterfrågan för alla de tre huvudkategorierna av lån – bostadslån, konsumentkrediter och företagslån (se diagram 22). För företagslån dämpades dock ökningen något det första kvartalet 2015, men samtidigt förväntar sig bankerna en stor ökning av låneefterfrågan från företag det andra kvartalet. Att kreditgivningen ökar är ett tecken på ökad investeringsaktivitet.

Diagram 19 BNP och efterfrågan i euroområdet

Procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

INFLATIONEN STIGER MEN FORTSATT LÅGA STYRRÄNTOR

Ett lågt resursutnyttjande i den globala ekonomin och förra årets branta fall i oljepriset innebär att inflationen är mycket låg i de flesta OECD-länder (se diagram 23). Men oljepriset har börjat stiga på sistone och väntas öka något ytterligare de närmaste åren. Under hösten kommer den direkta effekten av förra årets oljeprisnedgång på den årliga förändringen i konsumentpriserna att upphöra. Eftersom resursutnyttjandet i den globala ekonomin dessutom ökar gradvis stiger inflationen under loppet av innevarande och nästa år. I de flesta OECD-länder kommer dock inflationen ännu i slutet av 2016 att vara lägre än respektive centralbanks inflationsmål.

I USA har utvecklingen på arbetsmarknaden varit relativt stark sedan 2011 och ytterligare förbättringar är att vänta nästa år. Dessutom har timlönerna börjat öka snabbare på sistone. Eftersom inflationstrycket därmed stiger antas den amerikanska centralbanken, Federal Reserve, i höst höja sin styrränta efter nästan 7 år med ränta nära noll. Trots fortsatta höjningar förblir den amerikanska styrräntan låg i ett historiskt perspektiv även de närmaste åren (se diagram 24). Konjunkturåterhämtningen i Storbritannien är också relativt långt framskriden och Bank of England börjar höja sin styrränta nästa år.

I euroområdet har inflationen varit negativ eller nära noll sedan i december förra året, även om den steg till 0,3 procent i maj. Arbetslösheten är fortfarande hög, drygt 11 procent. Förutom att styrräntan har sänkts till 0,05 procent har ECB introducerat en rad okonventionella åtgärder för att understödja efterfrågan och få upp inflationsförväntningarna. Även om inflationen väntas öka successivt framöver, dröjer det ca två år tills ECB börjar höja styrräntan (se diagram 23 och diagram 24).

Diagram 20 Utlåning till icke-finansiella företag i euroområdet

Årlig procentuell förändring, månadsvärden

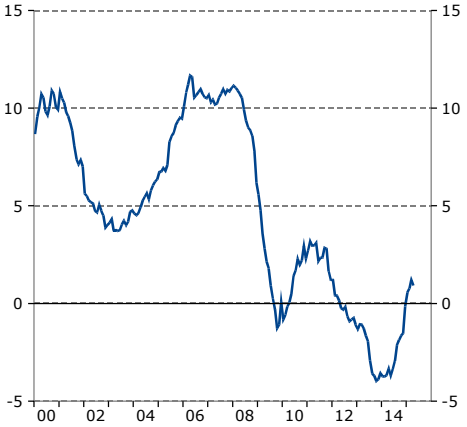

Källa: ECB.

Diagram 21 Förändring av bankers kreditvillkor för utlåning till företag i euroområdet

Nettotal, kvartalsvärden

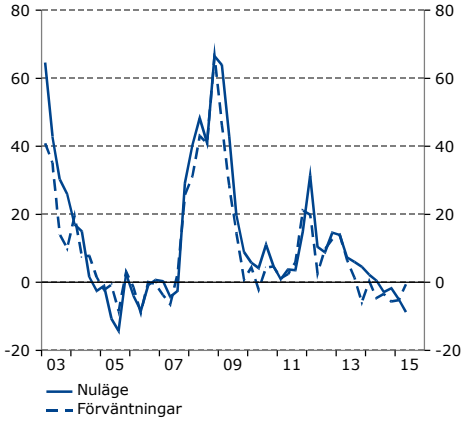

Anm. Ett värde under noll innebär lättare kreditvillkor.

Källa: ECB, Euro area bank lending survey.

[3] Se "The euro area bank lending survey, first quarter of 2015", april 2015, ECB.

Diagram 22 Kreditefterfrågan
Nettotal, kvartalsvärden

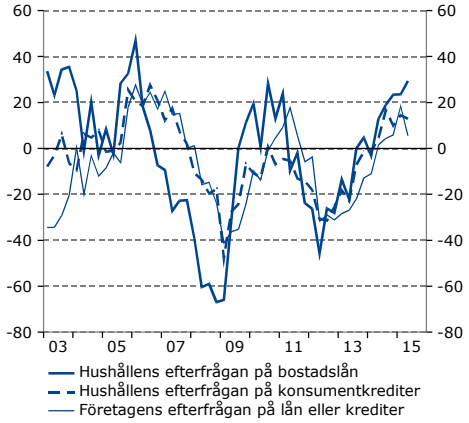

Källa: ECB, Euro area bank lending survey.

Diagram 23 Konsumentpriser
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

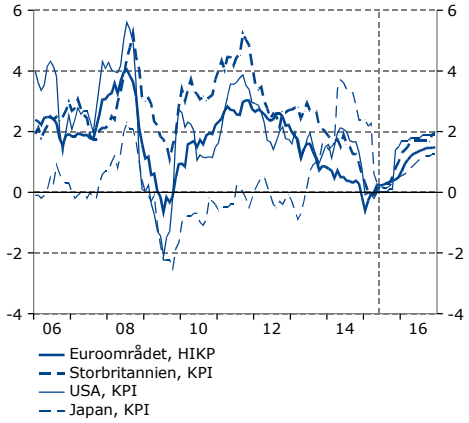

Källor: Eurostat, Office for National Statistics, Bureau of Labor Statistics, Statistics Japan och Konjunkturinstitutet.

Diagram 24 Styrräntor
Procent, dagsvärden

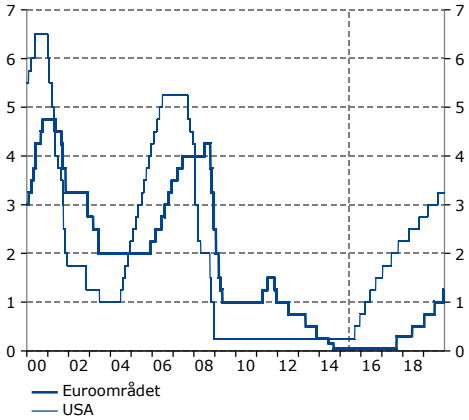

Källor: ECB, Federal Reserve och Konjunkturinstitutet.

SVAG INLEDNING PÅ 2015 ÄVEN I MÅNGA TILLVÄXTEKONOMIER

Även i många tillväxtekonomier inleddes året med lägre BNP-tillväxt. I Kina ökade BNP med 7,0 procent det första kvartalet jämfört med motsvarande kvartal 2014. Det är den lägsta takten sedan det första kvartalet 2009. Beräknad som säsongsrensad kvartalstakt uppmättes tillväxten till måttliga 1,3 procent.[4] En del av ekonomin där aktiviteten har dämpats betydligt är byggbranschen. De senaste decenniernas höga investeringstillväxt har skapat ett överskott på bostäder och kommersiella lokaler. Under loppet av förra året föll tillväxten i bygginvesteringarna rejält och nedgången har fortsatt i år. I mars ökade de totala bygginvesteringarna med 6 procent jämfört med mars i fjol. Med undantag för ett par månader våren 2009 är det den lägsta tillväxttakten sedan åtminstone januari 2000.

Utvecklingen i byggbranschen är ett av tecknen på att ombalanseringen av den kinesiska ekonomin innebär att aktiviteten i många sektorer håller på att dämpas (se fördjupningen ”Effekterna av en markant konjunkturnedgång i Kina” samt kapitlet ”Osäkerhet i prognosen”). Trots det är bedömningen att BNP-tillväxten (mätt med kvartalsförändring) ökar något under resten av innevarande år. Exporten gynnas av återhämtningen i omvärlden och hushållen är något mer optimistiska än normalt. Dessutom har de kinesiska myndigheterna visat en hög beredskap för att vidta stimulerande åtgärder när efterfrågetillväxten har minskat. Regeringen har bland annat satt igång nya infrastrukturprojekt. Centralbanken har sänkt styrräntan i två steg under våren. Även kassakravet för bankerna har sänkts två gånger i år. Man har också vidtagit åtgärder som varit mer specifikt riktade mot fastighetssektorn, till exempel lättande på villkoren för bolån. Åtgärderna har sannolikt varit bidragande orsaker till att bostadspriserna har stabiliserats och i en del städer ökat på sistone (se diagram 25). Skulle den ekonomiska aktiviteten visa tecken på att dämpas än mer är sannolikheten hög för att det kommer ytterligare stimulansåtgärder. Det är dock tveksamt om regeringen kommer att nå målet om en årlig BNP-tillväxt på omkring 7 procent. Prognosen är att BNP-tillväxten blir 6,6 procent både i år och nästa år, vilket är den lägsta tillväxten sedan 1990 (se tabell 3).

I Brasilien fortsätter konjunkturnedgången. Mätt som årlig förändring föll BNP med 1,1 procent det första kvartalet i år. Det var fjärde kvartalet i rad med negativ BNP-tillväxt. Framför allt minskade de fasta bruttoinvesteringarna. Det mesta tyder på att utvecklingen blir fortsatt svag under resten av året. Både industriproduktion och detaljhandel fortsatte att falla i april och såväl företagens som hushållens förtroende har sjunkit till mycket låga nivåer (se diagram 26). Den ekonomiska politiken tvingas också hålla tillbaka tillväxten. Centralbanken har höjt styrräntan

[4] Detta är den lägsta takten sedan åtminstone det fjärde kvartalet 2010.

till 13,25 procent, den högsta nivån sedan 2008, eftersom inflationen ligger högt över inflationsmålet. Samtidigt är de offentliga finanserna ansträngda och finanspolitiken måste därför stramas åt de närmaste åren. BNP faller markant i år, för att nästa år stiga något då omvärldsefterfrågan accelererar och de olympiska spelen i Rio de Janeiro tillfälligt drar upp efterfrågan. Tillväxten stannar dock på ca 1 procent (se tabell 3).

För tillväxtekonomierna som helhet minskar BNP-tillväxten från ca 5 procent 2014 till 4,5 procent 2015. Det är den lägsta siffran sedan 2009. Nästa år gynnas tillväxtekonomierna av stigande efterfrågetillväxt i OECD-länderna och BNP-tillväxten ökar till 5 procent igen. Den globala tillväxten stiger från knappt 3,5 procent i år till strax under 4 procent nästa år. Det är i linje med genomsnittet för perioden 1994–2014 på 3,8 procent.

Diagram 25 Bostadspriser i Kina

Procentuell förändring, månadsvärden

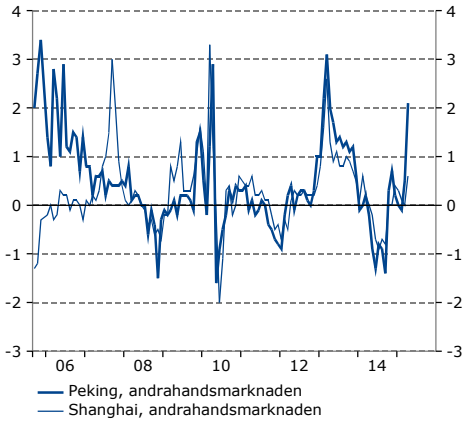

Källa: National Bureau of Statistics of China.

Tabell 3 BNP och KPI i världen

Procent av köpkraftsjusterad global BNP respektive procentuell förändring

	Vikt	BNP[1]			KPI[2]		
	2014	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Världen		3,5	3,4	3,9			
OECD	45,8	1,8	2,1	2,6	1,7	0,7	1,8
USA	16,1	2,4	2,4	2,9	1,6	0,2	1,8
Euroområdet	11,8	0,8	1,6	1,9	0,4	0,1	1,3
Tyskland	3,4	1,6	1,8	2,1	0,8	0,4	1,7
Frankrike	2,4	0,2	1,3	1,7	0,6	0,1	1,0
Italien	2,0	-0,4	0,7	1,3	0,2	0,2	1,1
Spanien	1,5	1,4	2,9	2,7	-0,2	-0,4	1,0
Finland	0,2	0,0	0,3	1,3	1,2	0,2	0,9
Japan	4,4	-0,1	1,0	1,4	2,7	0,8	1,0
Storbritannien	2,4	2,8	2,4	2,6	1,5	0,3	1,7
Sverige	0,4	2,4	2,6	3,0	0,2	0,8	1,5
Norge	0,3	2,2	1,5	1,5	1,9	1,9	2,2
Danmark	0,2	1,1	1,8	2,2	0,3	0,5	1,4
Tillväxtekonomier[3]	54,2	4,9	4,5	5,0			
Kina	16,3	7,4	6,6	6,6	2,1	1,4	2,0
Indien	6,8	7,3	7,0	7,4	6,4	6,1	5,8
Brasilien	3,0	0,2	-1,0	1,2	6,3	7,9	5,7

[1] BNP-siffrorna avser den kalenderkorrigerade utvecklingen uttryckt i fasta priser. Aggregaten beräknas med hjälp av tidsvarierande köpkraftsjusterade BNP-vikter från IMF.

[2] KPI för EU-länder, inklusive Sverige, och Norge avser harmoniserade index för konsumentpriser (HIKP). OECD-aggregatet avser nationella KPI-serier. Aggregatet för euroområdet är vägt med konsumtionsvikter från Eurostat och OECD-aggregatet med konsumtionsvikter från OECD.

[3] Tillväxtekonomier definieras här som länder som inte är medlemmar av OECD.

Källor: IMF, OECD, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 26 Konfidensindikatorer i Brasilien

Index medelvärde=100, månadsvärden

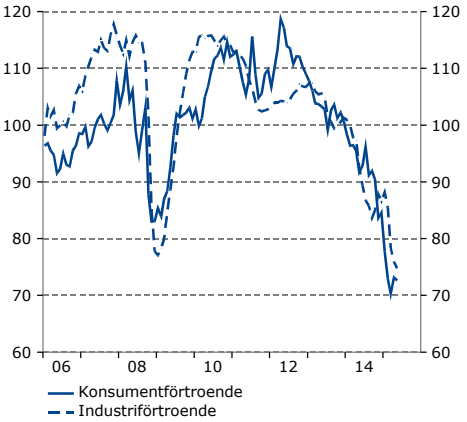

Källa: Getulio Vargas Foundation.

Konjunkturen i Sverige 2015–2016

BNP steg i lugnare takt i början av 2015 jämfört med den starka avslutningen på fjolåret. Varuexporten utvecklades svagt och industrins investeringar föll tillbaka efter den exceptionella ökningen fjärde kvartalet i fjol. Tillväxten blir högre igen redan det andra kvartalet i år. Den expansiva penningpolitiken driver på efterfrågan och såväl resursutnyttjandet som inflationen stiger framöver.

Den svenska ekonomin befinner sig i en omvandlingsfas då varuexporten har fått en allt mindre betydelse i förhållande till tjänsteexporten och den inhemska efterfrågan. Tjänsteproduktionens andel av både förädlingsvärdet och sysselsättningen stiger stadigt. Det skapar förutsättningar för fortsatt tillväxt trots en svag industrikonjunktur i vår omvärld.

STABIL ÖKNING I BNP OCH SYSSELSÄTTNING FRAMÖVER

Under resten av året och nästa år väntas BNP-tillväxten bli mellan 0,7 och 0,8 procent per kvartal (se diagram 27). Det innebär en helårsutveckling på 2,8 procent 2015 och 3,2 procent 2016 (se tabell 5). Prognosen i närtid stöds av Konjunkturinstitutets modellbaserade analyser som indikerar en något högre tillväxt för andra och tredje kvartalet i år (se rutan nedan). Barometerindikatorn är nära sitt medelvärde och indikerar en BNP-tillväxt det andra kvartalet på ca 0,7 procent jämfört med föregående kvartal och 2,7 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år (se diagram 28).[5]

Det första kvartalet 2015 ökade sysselsättningen med 0,4 procent. Konjunkturinstitutets prognos för sysselsättningstillväxten är en ökning med knappt 0,2 respektive 0,3 procent det andra och tredje kvartalet (se diagram 29). Det är något mindre optimistiskt än vad Konjunkturinstitutets modeller indikerar (se vidare avsnittet ”Arbetsmarknad och resursutnyttjande”).

Modellbaserade skattningar för BNP och sysselsättning för andra och tredje kvartalet i år

Två modellskattningar som avser andra kvartalets BNP-tillväxt redovisas här. Den första av dessa baseras på en stor mängd enkla regressioner mellan BNP-tillväxt och data från Konjunkturbarometern, där den genomsnittliga

Diagram 27 BNP

Miljarder kronor, fasta priser respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

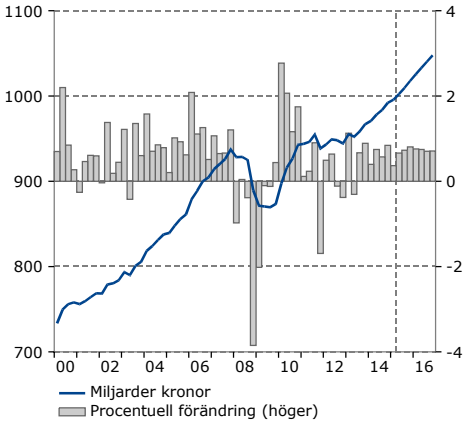

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 28 Barometerindikatorn och BNP-tillväxten

Index medelvärde=100, månadsvärden respektive årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 29 Sysselsättning

Miljoner personer respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

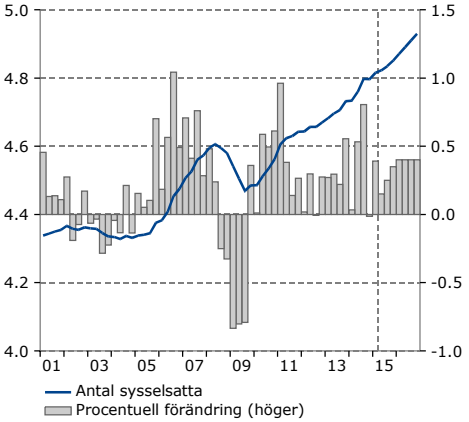

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

[5] Säsongsrensad respektive kalenderkorrigerad utveckling avses. Korrelationen mellan barometerindikatorn och den årliga procentuella förändringen i BNP är 0,8. Korrelationen med den säsongsrensade kvartalstillväxten i BNP är lägre, drygt 0,5.

prognosen från de tio bästa modellerna redovisas.[6] Den andra skattningen baseras på en bayesiansk VAR-modell.[7]

Båda de modellbaserade skattningarna indikerar en BNP-tillväxt om ca 0,9 procent det andra kvartalet (se tabell 4). Konjunkturinstitutet bedömer dock att tillväxten det andra kvartalet blir något lägre, 0,7 procent. En anledning till detta är att förklaringsvariablerna från Konjunkturbarometern har tenderat att i genomsnitt prediktera en för hög BNP-tillväxt de senaste åren. Dessutom tyder såväl Konjunkturbarometern som Inköpschefsindex på en svag exportutveckling det andra kvartalet. Även för det tredje kvartalet i år är den bayesianska VAR-modellens prognos för BNP-tillväxten 0,9 procent, vilket åter är något högre än Konjunkturinstitutets bedömning.

För sysselsättningsutvecklingen redovisas också två modellprognoser – dels den ovan nämnda bayesianska VAR-modellens, dels en genomsnittsprognos baserad på 21 VAR-modeller (se tabell 4).[8] Enligt den bayesianska VAR-modellen ökar sysselsättningen med 0,4 procent såväl det andra som tredje kvartalet i år. Genomsnittsprognosen från VAR-modellerna indikerar en sysselsättningstillväxt på 0,3 procent båda kvartalen. Modellerna pekar därmed på en utveckling som är något starkare än vad som förutspås i Konjunkturinstitutets prognos. Avvikelsen förklaras av att Konjunkturinstitutet bedömer att arbetsmarknaden har mattats av något – en bedömning som bland annat baseras på svagare statistik från SCB:s arbetskraftsundersökningar i april och mindre positiva anställningsplaner i Konjunkturbarometern.

---

[6] Se Österholm, P. "Survey Data and Short-Term Forecasts of Swedish GDP Growth", *Applied Economics Letters,* 21, 2014, sid. 135-139 för en detaljerad beskrivning.

[7] Modellen används löpande i prognosarbetet på Konjunkturinstitutet och är en vidareutveckling av liknande modeller beskrivna i Österholm, P., "A Structural Bayesian VAR for Model-Based Fan Charts", *Applied Economics*, 40, 2008, sid. 1557-1569 och Österholm, P., "Incorporating Judgement in Fan Charts", *Scandinavian Journal of Economics*, 111, 2009, sid. 387-415. Nio variabler ingår i modellen, varav tre beskriver utvecklingen utomlands (exportmarknadstillväxt, KPI-inflation och statsskuldsväxelränta) och sex beskriver utvecklingen i Sverige (sysselsättningsförändring, BNP-tillväxt, förändring i lönekostnad per timme, KPIF-inflation, statsskuldsväxelränta och real växelkurs). Modellens prognoser betingas på Konjunkturinstitutets bedömning av utvecklingen för de utländska variablerna.

[8] VAR-modellerna använder kvartalsdata för konfidensindikatorn, anställningsutfall, anställningsplaner och bristtal för näringslivet enligt Konjunkturbarometern samt nyanmälda lediga platser och varsel enligt Arbetsförmedlingen för att generera prognoser på förändringen i antalet sysselsatta. Den redovisade modellprognosen är ett medelvärde av prognoserna från de 21 olika bi- och trivariata VAR-modeller som kan skattas med dessa variabler. Metoden är en vidareutvecking av liknande procedurer beskrivna i Andersson, M. och M. Löf, "Riksbankens nya indikatorprocedurer", *Penning- och Valutapolitik*, 2007:1.

Tabell 4 Utfall och prognoser för BNP och sysselsättning

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongsrensade värden

	Utfall 2015 kv1	Prognos 2015 kv2	2015 kv3
BNP	0,4		
Bayesiansk VAR-modell		0,9	0,9
Konjunkturbarometermodeller		0,9	
Konjunkturinstitutets prognos		0,7	0,7
Sysselsättning	0,4		
Bayesiansk VAR-modell		0,4	0,4
VAR-modeller		0,3	0,3
Konjunkturinstitutets prognos		0,2	0,3

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 30 Export

Miljarder kronor, fasta priser respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

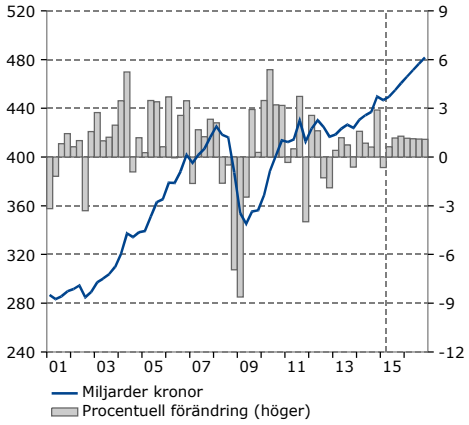

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Efterfrågan och produktion

EXPORTEN MINSKADE FÖRSTA KVARTALET

Exporten minskade med 0,7 procent första kvartalet jämfört med föregående kvartal (se diagram 30). Exporten av råvaror och råvarurelaterade produkter utvecklades särskilt svagt, men även andra delar av varuexporten backade.

Tjänsteexporten ökade kraftigt under fjärde kvartalet i fjol till följd av ovanligt hög export av immateriella rättigheter. Handeln med dessa tjänster föll tillbaka första kvartalet. Nedgången motverkades av en fortsatt stark utveckling för utländska besökares konsumtion i Sverige och en gynnsam utveckling för exporten av vissa frakttjänster.[9] Sammantaget steg tjänsteexporten något från en hög nivå. Tjänsteexporten har ökat kraftigt den senaste tiden. Jämfört med slutet av 2013 är uppgången 13 procent (säsongsrensat).

Diagram 31 Exportorderingång i industrin

Index 2005=100, fasta priser, säsongsrensade månadsvärden

Källa: SCB.

FORTSATT SVAG EFTERFRÅGAN PÅ SVENSKA EXPORTVAROR

Resursutnyttjandet i Europa är fortsatt lågt till följd av låga investeringar och åtstramande finanspolitik. Tecken på att ECB:s expansiva penningpolitik har effekt kan skönjas i kreditgivningen till företag (se kapitlet "Internationell konjunktur"), men det kommer att dröja länge innan investeringarna stiger mer påtagligt i euroområdet. I Finland innebär den minskade exporten till Ryssland att utvecklingen blir fortsatt svag. Dessutom bedöms oljeprisfallet bromsa efterfrågan i Norge som jämte Tyskland är de svenska exportföretagens viktigaste marknad. Marknaden för

Diagram 32 Exportorderingång i industrin

Diffusionsindex respektive nettotal, säsongsrensade månadsvärden

Källor: Swedbank/SILF och Konjunkturinstitutet.

[9] I nationalräkenskaperna räknas utländska besökares konsumtion till tjänsteexporten.

Diagram 33 Svensk exportmarknad i OECD

Procentuell förändring

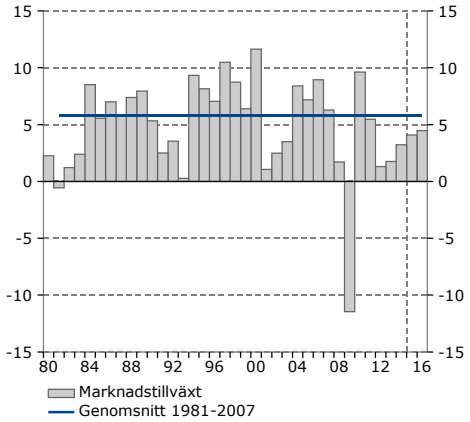

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 34 Industrins investeringar

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongsrensade kvartalsvärden

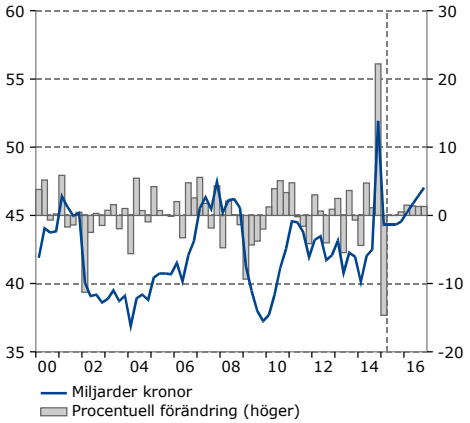

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 35 Bostadsinvesteringar

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent

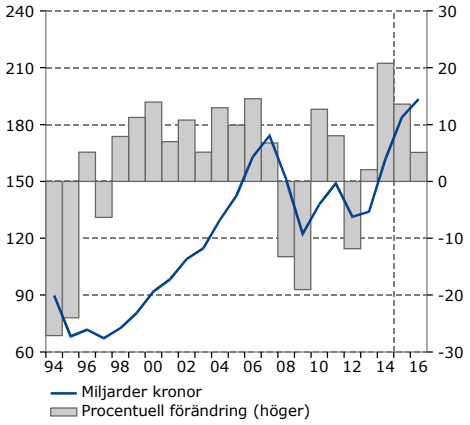

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

svensk export växer därmed långsamt ytterligare ett tag, trots stark efterfrågeutveckling i USA.

Orderstatistiken från SCB visar att utlandets efterfrågan på svenska industrivaror varit i stort sett oförändrad under lång tid (se diagram 31). Även i Konjunkturbarometern och i Inköpschefsindex rapporterar företagen att exportorderingången varit närmast oförändrad de senaste månaderna (se diagram 32). Generellt verkar de företag som huvudsakligen har basindustrin som kunder se en svagare efterfrågeutveckling, medan framför allt transportmedelsindustrin och dess underleverantörer har en jämförelsevis mer positiv syn.

Under åren 1981 till 2014 växte den svenska exportmarknaden med i genomsnitt 5,3 procent per år, och i år ökar den med 4,3 procent. Omvärldens investeringar växer successivt starkare 2016, vilket driver upp tillväxten i exportmarknaden till 4,9 procent nästa år (se diagram 33). Sammantaget bedöms svensk export öka med knappt 4 procent i år och med 5 procent nästa år (se tabell 5).

Tabell 5 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå				
	2014	2013	2014	2015	2016
Hushållens konsumtionsutgifter	1 818	1,9	2,4	2,7	2,9
Offentliga konsumtionsutgifter	1 029	0,7	1,9	2,3	2,7
Fasta bruttoinvesteringar	912	–0,4	7,4	4,7	5,1
Inhemsk efterfrågan utom lager	*3 758*	*1,0*	*3,4*	*3,0*	*3,4*
Lagerinvesteringar[1]	8	0,1	0,2	0,0	0,0
Inhemsk efterfrågan	*3 766*	*1,1*	*3,6*	*3,1*	*3,3*
Export	1 744	–0,2	3,3	3,9	5,0
Total efterfrågan	*5 510*	*0,7*	*3,5*	*3,3*	*3,9*
Import	1 596	–0,7	6,6	4,5	5,4
Nettoexport[1]	*149*	*0,2*	*–1,1*	*–0,1*	*0,0*
BNP	**3 915**	**1,3**	**2,3**	**2,8**	**3,2**
BNP, kalenderkorrigerad		1,3	2,4	2,6	3,0
Bytesbalans[2]	242	6,8	6,2	6,5	6,6

[1] Förändring i procent av BNP föregående år. [2] I procent av BNP, löpande priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

OPTIMISTISKA INVESTERINGSPLANER HOS SVENSKA FÖRETAG

Industrins investeringar föll tillbaka till mer normala nivåer första kvartalet i år, efter att ha varit uppblåsta sista kvartalet 2014 av tillfälligt stora investeringar i forskning och utveckling (se diagram 34). SCB:s investeringsenkät från maj visar på en mer optimistisk syn än tidigare hos företagen i industrin och indikerar ökande investeringar i maskiner och byggnader i år. Investeringarna inom industrin fortsätter att öka nästa år för att

möta den ökande exportefterfrågan och når i slutet av året upp till nivåer som uppnåddes innan finanskrisen.

Investeringsenkäten tyder på att investeringarna i övriga varubranscher, däribland byggindustrin, också kommer att öka i år. Även flertalet tjänstebranscher bedömer att investeringarna kommer att öka i år. Sammantaget ökar investeringarna i näringslivet exklusive bostäder med 3,2 procent i år och med 4,9 procent nästa år. Det är en jämförelsevis försiktig uppgång som kan jämföras med den genomsnittliga tillväxten sedan 1993 på ungefär 5 procent per år.

BOSTADSINVESTERINGARNA ÖKAR STARKT

Bostadsinvesteringarna har ökat rejält sedan 2013. Men trots att bostadsinvesteringarna steg med 21 procent 2014 så var investeringsvolymen fortfarande lägre än den var 2007 (se diagram 35). Ökningstakten dämpas framöver. Under 2015–2016 kommer bostadsinvesteringarna att stiga med i genomsnitt 10 procent per år och hamna en bra bit över nivån för 2007. Det är framför allt investeringar i nya bostäder som ökar starkt, medan ombyggnationer utvecklas lugnare.

Antalet påbörjade lägenheter var drygt 38 000 förra året och ökade då med drygt 30 procent jämfört med 2013 (se diagram 36). Under 2015–2016 påbörjas sammantaget ytterligare drygt 90 000 lägenheter. Det är ungefär i linje med regeringens målsättning att det ska byggas 250 000 lägenheter 2015–2020, det vill säga knappt 42 000 per år. Enligt analyser av Boverket är byggandet dock otillräckligt och skulle behöva ligga på en nivå kring 70 000 bostäder per år fram till år 2020.

FÖRBIFART STOCKHOLM MEDFÖR HÖGRE STATLIGA INVESTERINGAR FRÅN OCH MED 2016

De offentliga investeringarna fortsatte att öka 2014 (se diagram 37). En av de huvudsakliga förklaringarna är ökade investeringar i kommunsektorn där det pågår upprustning och nybyggnad av infrastruktur samtidigt som kollektivtrafiken byggs ut i många städer. I nästan alla landsting sker dessutom en generationsväxling av sjukvårdens fastigheter. Den snabba befolkningstillväxten i storstadsregionerna, i kombination med att de investeringar som gjordes på 1960- och 1970-talen, behöver rustas upp innebär att investeringarna i kommunsektorn fortsätter öka även de kommande åren.

Statens investeringar har däremot utvecklats svagt sedan 2011. Det förklaras av att investeringar i militära vapensystem har minskat samt att flera väg- och järnvägsprojekt har avslutats. De förslag som finns i regeringens ekonomiska vårproposition 2015 avser underhåll av järnväg som inte räknas som investeringar i nationalräkenskaperna. I år fortsätter de statliga investeringarna att minska då flera infrastrukturprojekt, bland annat Citybanan i Stockholm, håller på att avslutas. Nästa år intensifie-

Diagram 36 Påbörjade lägenheter
Tusental

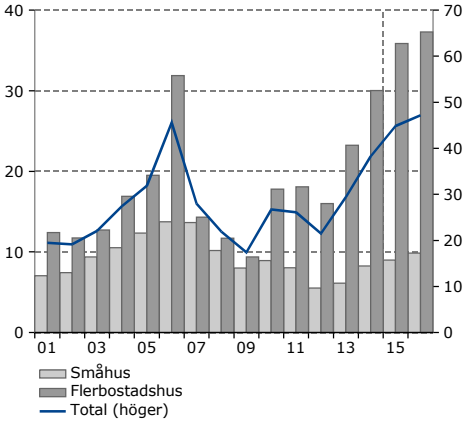

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 37 Offentliga myndigheters investeringar
Miljarder kronor, fasta priser, respektive procentuell förändring

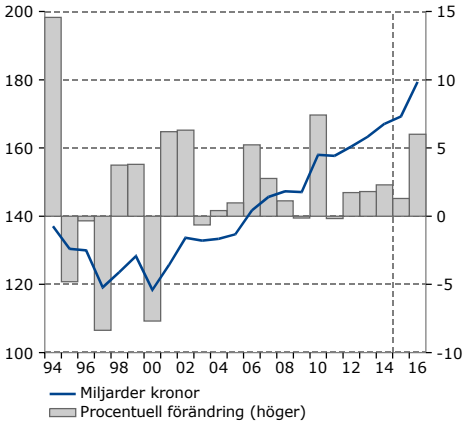

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 38 Hushållens konsumtionsutgifter
Procentuell förändring, fasta priser

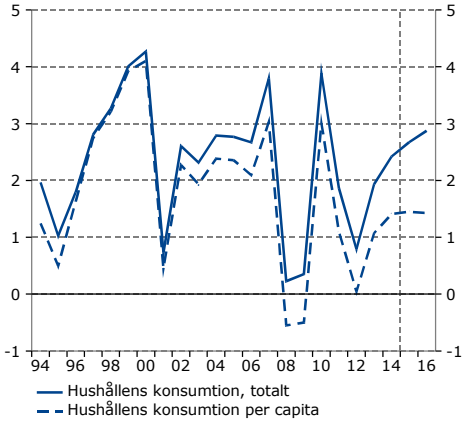

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 39 Hushållens sparande
Procent av disponibel inkomst, löpande priser

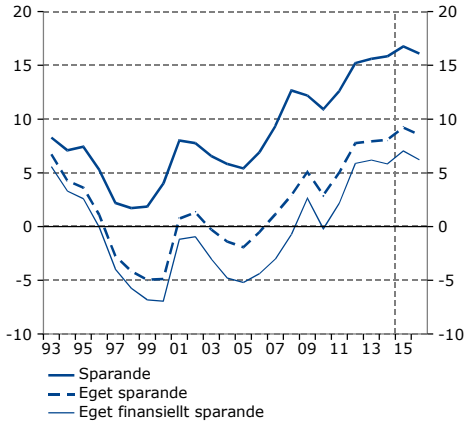

Anm. I eget sparande ingår inte sparande i avtals- och premiepensioner.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 40 Hushållsbarometerns mikro- och makroindex
Index medelvärde=100, månadsvärden

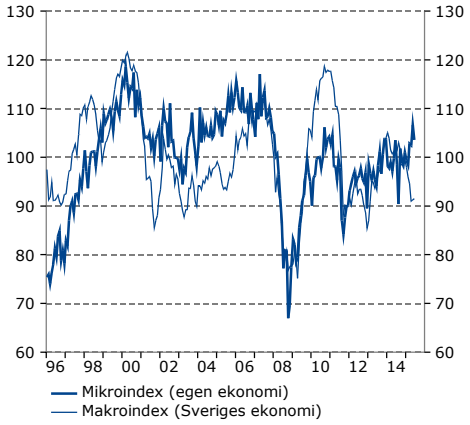

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 41 Offentliga konsumtionsutgifter
Miljarder kronor, fasta priser respektive procentuell förändring

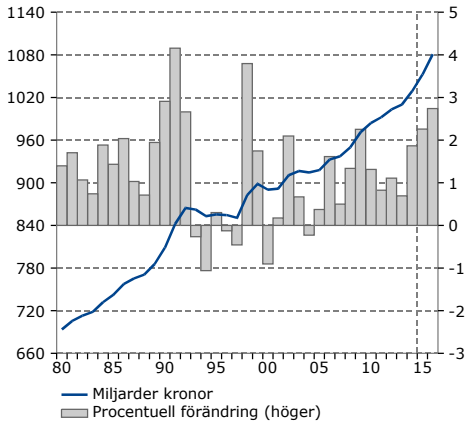

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ras arbetet med Förbifart Stockholm vilket bidrar till att statens investeringar blir betydligt högre än tidigare år.

De offentliga investeringarna ökar sammantaget med 1,3 procent 2015 och 6,0 procent 2016. Offentliga investeringar faller därmed som andel av BNP i år för att nästa år stiga till den genomsnittliga nivån sedan 2009.

FORTSATT HÖGT SPARANDE BLAND HUSHÅLLEN

Hushållens konsumtionsutgifter steg med 2,4 procent 2014 och väntas öka något mer än så 2015−2016. Därmed blir konsumtionstillväxten 2015−2016 högre än det historiska genomsnittet sedan 1993 som är 2,3 procent per år. Befolkningstillväxten är dock ovanligt hög och konsumtionsökningen per capita blir mer blygsamma 1,4 procent per år (se diagram 38).

Hushållens inkomster och förmögenheter har ökat snabbt de senaste åren. Det låga ränteläget stimulerar hushållens konsumtion men försiktighetsmotiv och en strävan att jämna ut konsumtionen över tiden har bidragit till att sparandet har ökat.[10] Hushållens genomsnittliga sparande har nått rekordhöga nivåer (se diagram 39). Ytterligare en möjlig förklaring till det höga sparandet är att inkomstfördelningen blivit mer ojämn.[11] Höginkomsttagare tenderar att spara en större andel av inkomsten, så relativt större inkomstökningar för höginkomsttagare leder till ett ökat sparande totalt sett.

Räntorna har fallit och både aktie- och fastighetspriser har stigit kraftigt den senaste tiden. Hushållen har en positiv syn på sin egen ekonomi, men synen på Sveriges ekonomiska utveckling är däremot mer negativ (se diagram 40). Sammantaget ökar hushållens konsumtion med 2,7 respektive 2,9 procent 2015 och 2016 och det höga sparandet består (se diagram 39).

STOR ÖKNING I OFFENTLIG KONSUMTION

Offentlig konsumtion steg kraftigt 2014 (se diagram 41). Det förklaras framför allt av att behoven av vård, skola och omsorg ökar då befolkningen växer snabbare än tidigare, samtidigt som andelen äldre ökar. Konsumtionen inom kommuner och landsting växer därför i en snabb takt även 2015 och 2016. Den snabba befolkningstillväxten beror till största del på ökad invandring, men även på ett födelseöverskott som ökat under senare år.[12]

---

[10] Se fördjupningen ”Konsumtion, försiktighetssparande och arbetslöshetsrisker”, *Konjunkturläget*, juni 2012.

[11] Se Bengtsson, N. m. fl. ”Löner, sysselsättning och inkomster – ökar klyftorna i Sverige?”, Rapport till Finanspolitiska rådet, 2014, Uppsala universitet. Enligt rapporten har lönespridningen inte ändrats påtagligt under senare år, men pensionärer och arbetslösa har haft en sämre inkomstutveckling än löntagare vilket lett till en ojämnare inkomstfördelning i befolkningen.

[12] Ett födelseöverskott innebär att antalet födslar överstiger antalet som avlider under året.

I år ökar den offentliga konsumtionen med 2,3 procent och nästa år med 2,7 procent, vilket är betydligt högre än den genomsnittliga ökningstakten sedan 1993 på 0,8 procent.

VÄNTAD IMPORTMINSKNING INLEDDE ÅRET

Tjänsteimporten var tillfälligt hög under det fjärde kvartalet i fjol. Importen av tjänster inom forskning- och utveckling samt patent och andra immateriella rättigheter ökade exceptionellt mycket. Det är den huvudsakliga förklaringen till att den totala importen ökade med över 6,5 procent förra året. I början av 2015 föll tjänsteimporten tillbaka till mer normala nivåer (se diagram 42). Samtidigt fortsatte importen av varor att öka i ungefär samma takt som under förra året. Den stora rekylen för tjänsteimporten innebär att importökningen i år stannar vid 4,5 procent, trots att den totala efterfrågan bara ökar marginellt långsammare än under fjolåret. Liksom i fjol är det till stor del den inhemska utvecklingen som driver på importen. Såväl hushållens konsumtion som investeringarna bidrar var för sig till importtillväxten med ungefär 1 procentenhet.[13] Den svaga kronan dämpar dock utvecklingen något (se diagram 43).
I synnerhet innebär dyrare utlandsresor att tillväxten i de svenska hushållens konsumtion utomlands bromsar in.

NÄSTA ÅR DRIVER EXPORTEN PÅ IMPORTEN YTTERLIGARE

Nästa år ökar den totala efterfrågan med nära 4 procent. I första hand drivs utvecklingen av en starkare exporttillväxt, men även den inhemska efterfrågan ökar något snabbare. Varuexporten med sitt förhållandevis stora importinnehåll tar därmed över som viktigaste förklaring till importutvecklingen även om investeringarna, och då framför allt tjänstebranschernas investeringar, också bidrar starkt till nästa års importökning på 5,4 procent.

Diagram 42 Import av tjänster
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongsrensade kvartalsvärden

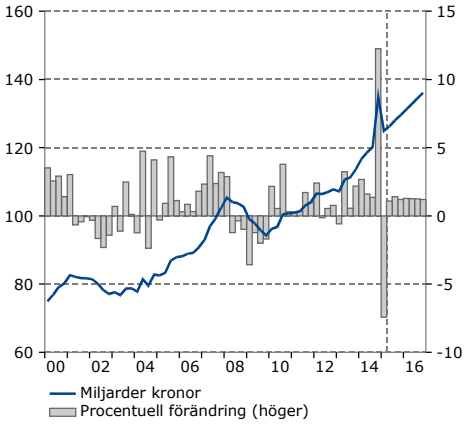

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 43 Kronans effektiva växelkurs – KIX
Index 1992-11-18=100, månadsvärden

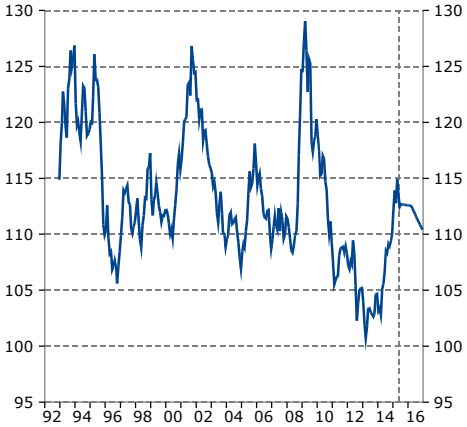

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

[13] Beräknat med Konjunkturinstitutets input-outputmodell IOR.

Diagram 44 Konfidensindikator för tillverkningsindustrin

Index medelvärde=100, månadsvärden

Anm. Orderstocksomdöme minus omdöme om färdigvarulager plus förväntad produktion.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 45 Produktion i näringslivet

Index 2003=100, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

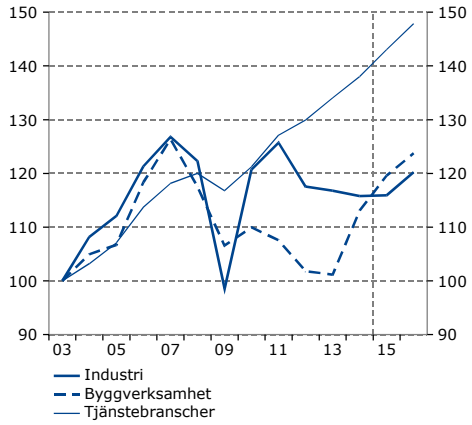

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 46 Konfidensindikatorer för tjänstebranscher

Index medelvärde=100, månadsvärden

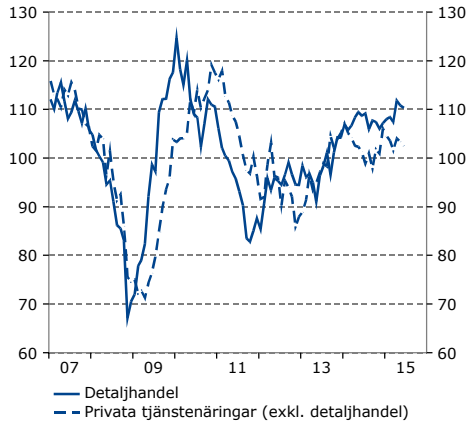

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 6 Produktion, arbetade timmar och produktivitet

Nivå respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2014	2013	2014	2015	2016
Näringsliv					
Produktion[1]	2 706	1,8	2,6	2,8	3,4
Timmar[2]	5 433	0,1	1,6	1,3	1,4
Produktivitet[3]	498	1,7	1,0	1,5	1,9
Varubranscher					
Produktion[1]	941	–0,5	2,0	1,2	3,3
Timmar[2]	1 895	–1,9	0,4	1,2	0,6
Produktivitet[3]	497	1,4	1,6	0,0	2,7
Tjänstebranscher					
Produktion[1]	1 765	3,2	3,0	3,6	3,4
Timmar[2]	3 537	1,3	2,3	1,4	1,9
Produktivitet[3]	499	1,9	0,7	2,2	1,5
Offentliga myndigheter					
Produktion[1]	720	–0,7	1,5	1,8	2,4
Timmar[2]	2 072	1,0	2,2	1,6	2,3
Produktivitet[3]	347	–1,7	–0,7	0,2	0,1
Hela ekonomin[4]					
Produktion[1]	3 474	1,3	2,4	2,6	3,1
Timmar[2]	7 670	0,3	1,8	1,4	1,6
Produktivitet[3]	453	0,9	0,6	1,2	1,5

[1] Till baspris, miljoner kronor respektive procentuell förändring i fasta priser. [2] Miljoner timmar respektive procentuell förändring. [3] Till baspris, kronor per timme respektive procentuell förändring. [4] Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Anm. Med produktion avses förädlingsvärdet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STARK UTVECKLING I TJÄNSTESEKTORN

Industriproduktionen utvecklades svagt det första kvartalet 2015. Indikatorer såsom företagens svar i Konjunkturbarometern tyder på en fortsatt svag utveckling i närtid (se diagram 44). Samtidigt ökade industriproduktionsindex i april, vilket kan vara ett tecken på en uppgång i industriproduktionen. Helåret 2015 blir dock ännu ett svagt år för industrin med nära nolltillväxt. År 2016 ökar produktionen, men den är fortsatt lägre än produktionsnivån 2007 (se diagram 45).

Byggproduktionen ökade kraftigt 2014 till följd av växande bostadsinvesteringar. Efterfrågan från hushåll tycks ha ökat sedan sänkningen av rot-avdraget aviserades, men efterfrågan väntas dämpas 2016 då rot-avdraget minskas. Konfidensindikatorn för bygg- och anläggningsverksamhet i Konjunkturbarometern har sjunkit de senaste månaderna och tyder på att läget bara är något starkare än normalt. Andelen byggföretag som anger brist på arbetskraft som främsta produktionshinder i Konjunkturbarometern har ökat den senaste tiden. Bristen på arbetskraft bromsar utvecklingen framöver och byggproduktionen stiger i långsammare takt 2015 och 2016 jämfört med 2014 (se diagram 45).

Tjänsteproduktionen fortsätter att utvecklas starkt. Uppgången är bred och sker i flertalet tjänstebranscher, bland annat i företag inom information och kommunikation och i handeln. Förtroendeindikatorer för tjänstesektorn i Konjunkturbarometern och i inköpschefsindex visar på en tillväxt över det historiska genomsnittet (se diagram 46). Det är både hushållens konsumtion och efterfrågan från övriga näringslivet som driver den ökade tjänsteproduktionen.

UPPGÅNG I PRODUKTIVITETSTILLVÄXTEN 2015–2016

Antalet arbetade timmar i hela ekonomin steg med 1,8 procent 2014 (se tabell 6). Det var framför allt tjänstebranscherna och offentliga myndigheter som bidrog till uppgången. Indikatorer på efterfrågan på arbetskraft, såsom anställningsplaner i Konjunkturbarometern, har försvagats de senaste månaderna och indikerar en mer dämpad utveckling i närtid (se diagram 47). Därmed beräknas antalet arbetade timmar öka långsammare i år än i fjol. I takt med stigande efterfrågan från omvärlden och i Sverige ökar timtillväxten igen 2016. Liksom tidigare sker sysselsättningsökningen framför allt i tjänstebranscherna och i offentliga myndigheter.

Produktivitetstillväxten i näringslivet har varit låg under ett antal år (se diagram 48). Under 2015 och 2016 stiger produktivitetstillväxten. Uppgången beror bland annat på den förbättrade konjunkturen som medför ett stigande resursutnyttjande inom företagen. Men uppgången i produktiviteten blir fortsatt lägre än den genomsnittliga tillväxten sedan 1981 på 2,2 procent per år.

Arbetsmarknad och resursutnyttjande

INDIKATORER VISAR PÅ FORTSATT STIGANDE SYSSELSÄTTNING

Under första kvartalet ökade antalet sysselsatta med 0,4 procent (se diagram 49). Månadsstatistik visar dock att sysselsättningstillväxten har mattats av och antalet sysselsatta har i princip varit oförändrat sedan i januari (se diagram 49). Även ökningstakten i arbetskraften har dämpats och arbetslösheten minskade till 7,8 procent i april.

Framåtblickande indikatorer pekar ändå på att sysselsättningen kommer att öka den närmaste tiden. Antalet lediga jobb enligt SCB har fortsatt att öka (se diagram 50). Även antalet nyanmälda lediga platser hos Arbetsförmedlingen har ökat. Däremot har företagens anställningsplaner enligt Konjunkturbarometern försvagats något de senaste månaderna (se diagram 47). Antalet varsel om uppsägning ökade i mars, men minskade igen i april och är få i ett historiskt perspektiv (se diagram 50).

I diagram 51 redovisas sysselsättningsutvecklingen från en av Konjunkturinstitutets kortsiktiga prognosmodeller (se rutan

Diagram 47 Anställningsplaner i näringslivet

Nettotal, säsongsrensade månadsvärden

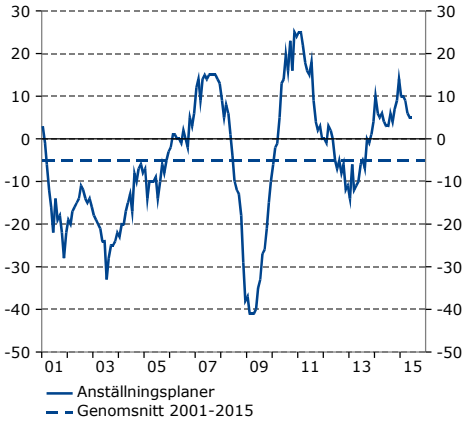

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 48 Produktivitet i näringslivet

Förädlingsvärde per timme, fasta priser, kalenderkorrigerade värden. Nivå respektive procentuell förändring

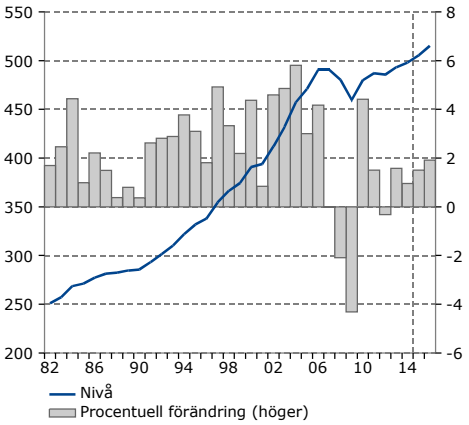

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 49 Sysselsättning

Miljoner personer respektive procentuell förändring, säsongsrensade månads- respektive kvartalsvärden

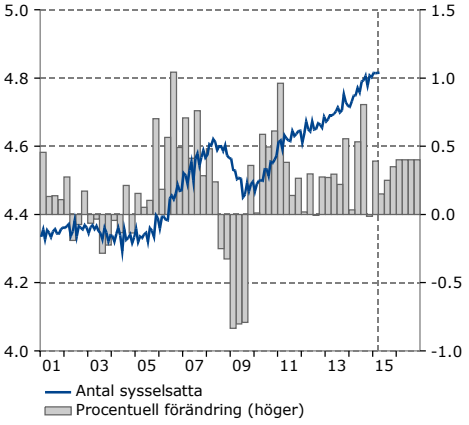

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 50 Lediga jobb och varsel om uppsägning
Tusental, säsongsrensade kvartalsvärden respektive månadsvärden

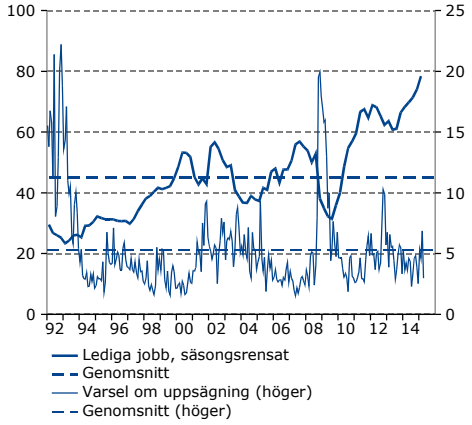

Anm. Lediga jobb är länkade av Konjunkturinstitutet för perioden före 2001.
Källor: Arbetsförmedlingen, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 51 Sysselsättning och modellprognos
Procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

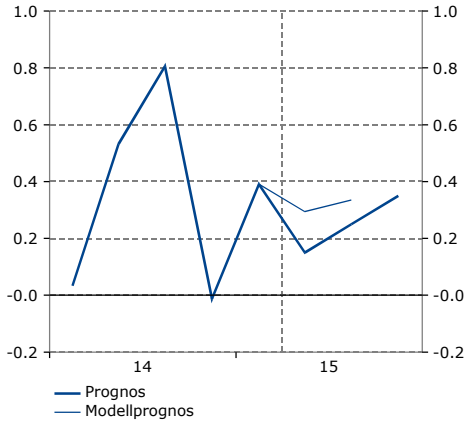

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 52 Sysselsättningsgrad
Andel sysselsatta i procent av befolkningen 15–74 år, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

”Modellbaserade skattningar för BNP och sysselsättning för andra och tredje kvartalet i år”).[14] Modellen pekar på att sysselsättningen kommer att fortsätta stiga det kommande halvåret. Konjunkturinstitutets prognos är något svagare än modellprognosen. Det stöds av månadsstatistik för inledningen av det andra kvartalet, som det svaga sysselsättningsutfallet för april och de mindre positiva anställningsplanerna i maj och juni.

EFTERFRÅGAN PÅ ARBETSKRAFT ÖKAR 2015–2016

Efterfrågan från omvärlden har varit svag i flera år och den för industrin viktiga exportefterfrågan fortsätter att vara svag även i år. Det medför att sysselsättningen minskar inom industrin. Den inhemska efterfrågan växer emellertid starkare, vilket leder till att efterfrågan på arbetskraft fortsätter att öka inom offentlig sektor och tjänstebranscherna. Sysselsättningen ökar även inom byggbranschen, men i mer måttlig takt. Många byggföretag i Konjunkturbarometern anger brist på arbetskraft som främsta hinder för ökad produktion, vilket väntas dämpa sysselsättningstillväxten något. Sammantaget ökar sysselsättningen i hela ekonomin med drygt 1 procent både 2015 och 2016 (se tabell 7).

Sysselsättningsgraden, det vill säga antalet sysselsatta som andel av befolkningen i åldern 15–74 år, uppgår till 66,5 procent i år (se diagram 52 och tabell 7). Trots de senaste årens starka befolkningsökning bland utrikes födda har sysselsättningsgraden ökat även i denna grupp (se fördjupningen ”Befolkningsutvecklingen påverkar arbetsmarknaden”). Sysselsättningsgraden bland den arbetsföra befolkningen som helhet väntas öka svagt även nästa år.

[14] I modellen ingår kvartalsdata för konfidensindikatorn, anställningsutfall, anställningsplaner och bristtal för näringslivet enligt Konjunkturbarometern samt nyanmälda lediga platser och varsel enligt Arbetsförmedlingen för att generera prognoser på förändringen i antalet sysselsatta. Den redovisade modellprognosen är ett medelvärde av prognoserna från de 21 olika bi- och trivariata VAR-modeller som skattas givet dessa variabler. Metoden är en vidareutvecking av liknande procedurer beskrivna i Andersson, M. och M. Löf, ”Riksbankens nya indikatorprocedurer”, *Penning- och valutapolitik*, 2007:1.

Tabell 7 Arbetsmarknaden

Tusental personer respektive procentuell förändring, om inget annat anges

	Nivå 2014	2013	2014	2015	2016
BNP till baspris[1]	3 474	1,3	2,4	2,6	3,1
Produktivitet i hela ekonomin[2]	453	0,9	0,6	1,2	1,5
Arbetade timmar[3]	7 670	0,3	1,8	1,4	1,6
Medelarbetstid för sysselsatta[4]	30,9	–0,7	0,3	0,1	0,2
Sysselsatta	4 772	1,0	1,4	1,2	1,4
Sysselsättningsgrad[5]		65,7	66,2	66,5	66,7
Arbetskraft	5 183	1,1	1,3	1,0	1,1
Arbetskraftsdeltagande[6]		71,5	71,9	72,1	72,1
Arbetslöshet[7]	411	8,0	7,9	7,7	7,5
Befolkning 15–74 år	7 206	0,6	0,7	0,8	1,1
Arbetsmarknadsgap[8]		–1,9	–1,3	–1,3	–0,8
BNP-gap[9]		–2,3	–1,8	–1,4	–0,5

[1] Miljarder kronor, kalenderkorrigerad. [2] Kronor per timme, kalenderkorrigerad. [3] Miljarder timmar, kalenderkorrigerad. [4] Timmar per vecka, kalenderkorrigerad. [5] Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år, procent. [6] Andelen personer i arbetskraften av befolkningen 15–74 år, procent. [7] Procent av arbetskraften. [8] Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. [9] Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP.

Källor: SCB, Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 53 Arbetskraftsdeltagande

Procent av befolkningen 15–74 år, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 54 Genomsnittlig tid i arbetslöshet

Veckor, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FORTSATT HÖG TILLVÄXT I ARBETSKRAFTEN

Antalet personer i arbetskraften har ökat starkt de senaste åren. Det beror både på att den arbetsföra befolkningen (15–74 år) har ökat och att en större andel personer står till arbetsmarknadens förfogande. Arbetskraftsdeltagandet har stigit betydligt (se diagram 53). Utvecklingen har varit särskilt stark bland äldre och utrikes födda.

De kommande åren ökar antalet personer i arbetskraften med ca 1 procent per år vilket inte riktigt är lika snabbt som tidigare (se tabell 7). Den arbetsföra befolkningen väntas öka bland annat till följd av oroligheter i omvärlden som gör att många människor kommer till Sverige. Det innebär på lång sikt ett ökat arbetsutbud och högre sysselsättning. Men för många nyanlända kommer det ta tid att etablera sig på arbetsmarknaden (se fördjupningen ”Befolkningsutvecklingen påverkar arbetsmarknaden”).

I 2015 års ekonomiska vårproposition föreslog regeringen ett antal åtgärder som bedöms varaktigt påverka sysselsättningen, och fler förslag väntas i den kommande budgetpropositionen för 2016 (se fördjupningen ”Varaktiga effekter på arbetsmarknaden av ny politik”). Konjunkturinstitutets samlade bedömning är att åtgärderna, på marginalen, minskar jämviktsarbetslösheten. Men åtgärderna minskar samtidigt arbetsutbudet och därmed sysselsättningen på lång sikt. Störst effekt på arbetsutbudet har borttagandet av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen som bedöms minska arbetskraftsdeltagandet.

I år fortsätter arbetskraftsdeltagandet att öka och uppgår till drygt 72 procent (se diagram 53 och tabell 7). Framöver väntas

Diagram 55 Arbetslöshet
Procent av arbetskraften respektive potentiell arbetskraft

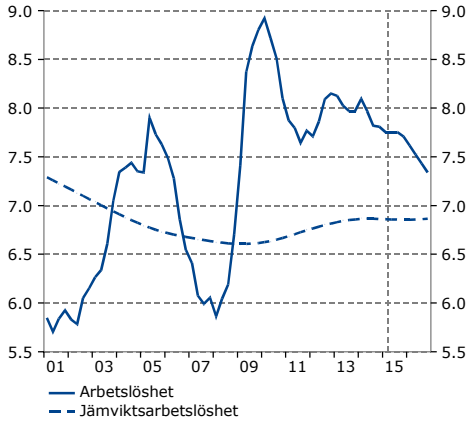

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 56 Industrins kapacitetsutnyttjande
Procent, säsongsrensade kvartalsvärden

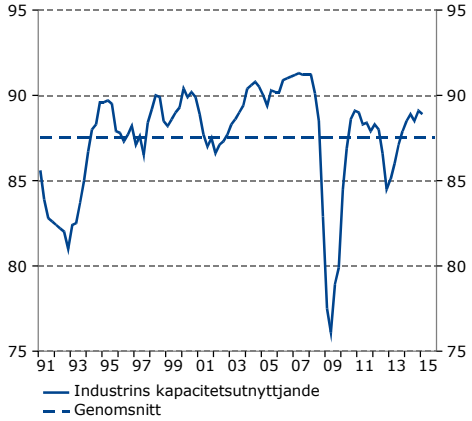

Källa: SCB.

Diagram 57 Anställningsplaner och bristtal i näringslivet
Nettotal, säsongsrensade kvartalsvärden, normaliserade

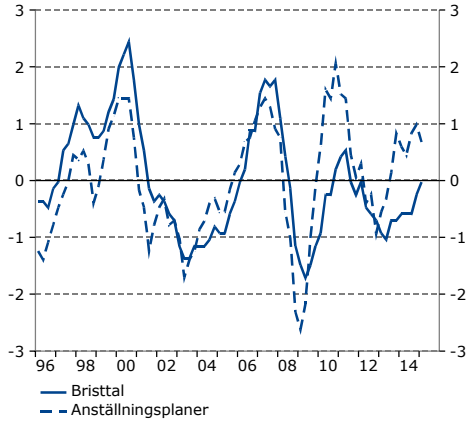

Anm. Serierna är normaliserade så att medelvärdet är 0 och standardavvikelsen är 1.
Källa: Konjunkturinstitutet.

dock arbetskraftsdeltagandet inte längre stiga. Det beror på att grupper med ett lägre genomsnittligt arbetskraftsdeltagande, som äldre och nyanlända utrikes födda, utgör en allt större andel av arbetskraften.

ARBETSLÖSHETEN FALLER I LÅNGSAM TAKT

Arbetslösheten har minskat svagt de senaste månaderna och uppgick till 7,8 procent i april. Arbetslösheten har minskat bland inrikes födda men kvarstår på en hög nivå bland utrikes födda.

Andelen långtidsarbetslösa, det vill säga arbetslösa med en arbetslöshetstid på mer än 6 månader, har minskat något den senaste tiden men är fortfarande på en högre nivå än före finanskrisen. Även den genomsnittliga tiden i arbetslöshet är hög (se diagram 54).

Mot slutet av 2015 väntas arbetslösheten minska något snabbare (se diagram 55). Efterfrågan på arbetskraft ökar förvisso stadigt de kommande åren men samtidigt fortsätter arbetskraften att växa. I slutet av 2016 uppgår arbetslösheten till 7,3 procent. En stor andel av de arbetslösa bedöms tillhöra grupper som har svårt att få en varaktig förankring på arbetsmarknaden.[15] Det innebär att arbetslösheten 2016 endast är något högre än den av Konjunkturinstitutet bedömda jämviktsarbetslösheten (se diagram 55).

RESURURSUTNYTTJANDET PÅ ARBETSMARKNADEN ÖKAR

Svensk ekonomi befinner sig i en återhämtningsfas och det finns fortfarande lediga resurser för att öka produktionen.

Företagens resursutnyttjande, det vill säga den utsträckning i vilken företagen använder befintliga resurser i form av personal och maskinkapacitet, bedöms i nuläget vara i det närmaste normalt. Det stöds av flertalet indikatorer, bland annat har kapacitetsutnyttjandet inom industrin enligt SCB stigit och är på en nivå strax över det historiska medelvärdet (se diagram 56). Anställningsplanerna enligt Konjunkturbarometern ligger över det historiska genomsnittet, även om de har försvagats något de senaste månaderna (se diagram 47). Samtidigt har otillräcklig efterfrågan som främsta hinder för produktionen enligt Konjunkturbarometern fallit till en nivå under det historiska medelvärdet.

Indikatorer pekar sammantaget på att sysselsättningen fortfarande kan öka utan att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir alltför högt. Andelen företag som rapporterar om brist på arbetskraft enligt Konjunkturbarometern har förvisso fortsatt att öka, men bedöms vara på en lägre nivå än när arbetsmarknaden är i konjunkturell balans. Stigande bristtal kan också vara ett uttryck för stigande efterfrågan på arbetskraft. När bristtalen i näringslivet relateras till företagens anställningsplaner enligt

[15] Se fördjupningen "Många arbetslösa har en svag förankring på arbetsmarknaden", *Lönebildningsrapporten*, 2014, Konjunkturinstitutet.

Konjunkturbarometern, ser de inte särskilt höga ut (se diagram 57). Det finns dock flera indikatorer på att matchningen på arbetsmarknaden har försämrats sedan 2008. Arbetslösheten är hög relativt antalet lediga jobb i ekonomin och företagens rekryteringstider är fortsatt långa (se diagram 58).[16]

EKONOMIN NÄRA KONJUNKTURELL BALANS 2016

Återhämtningen av svensk ekonomi fortgår i år och nästa år (se diagram 59). Efterfrågetillväxten tilltar och BNP växer snabbare än potentiell BNP. Tillväxten i potentiell BNP är dock lägre nu än före finanskrisen, i synnerhet mätt per capita. Det beror i huvudsak på att den potentiella produktivitetstillväxten är låg. Mängden lediga resurser på arbetsmarknaden är inte heller särskilt stor i slutet på 2016. Konjunkturinstitutet bedömer att en stor del av den då fortfarande höga arbetslösheten är strukturell. För att sänka jämviktsarbetslösheten behövs strukturella förändringar av arbetsmarknadens funktionssätt.

Löner och inflation

INBROMSNING AV DE UPPMÄTTA LÖNEÖKNINGARNA UNDER FÖRSTA KVARTALET

Preliminära utfall för timlöneökningen enligt konjunkturlönestatistiken visar en löneökningstakt i näringslivet på 1,8 procent första kvartalet i år jämfört med första kvartalet i fjol. Konjunkturlönestatistiken fastställs dock först efter 12 månader och utfallen revideras systematiskt upp. Det definitiva utfallet under första kvartalet bedöms i enlighet med historiskt revideringsmönster bli ca 0,3 procentenheter högre. Det innebär fortfarande en historiskt sett mycket låg löneökningstakt under inledningen på 2015 (se diagram 60). Utfallen i lönestatistiken i slutet av 2014 indikerar också långsammare löneutveckling, men en stor del av den påtagliga dämpningen 2015 bedöms bero på slumpmässiga faktorer i statistiken.[17] Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden ökar framöver, vilket normalt är förknippat med högre löneökningstakt. Utfallet för den slutliga löneökningstakten i näringslivet väntas i år därför uppgå till i genomsnitt

Diagram 58 Rekryteringstid i privat sektor och arbetslöshet

Genomsnittlig rekryteringstid i månader respektive procent av arbetskraften, säsongsrensade kvartalsvärden

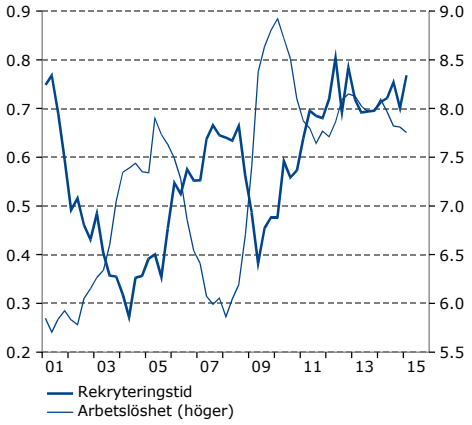

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 59 BNP-gap och arbetsmarknadsgap

Procent av potentiell BNP respektive potentiellt arbetade timmar, säsongsrensade kvartalsvärden

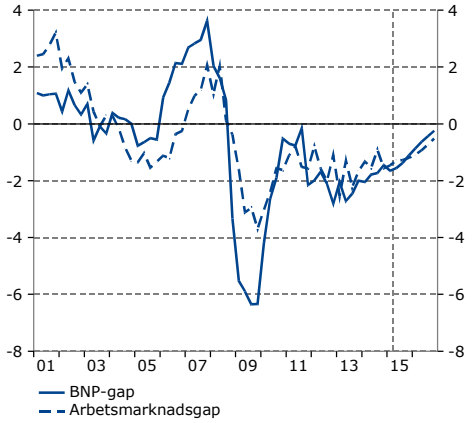

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 60 Arbetsmarknadsgap och timlön i näringslivet

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

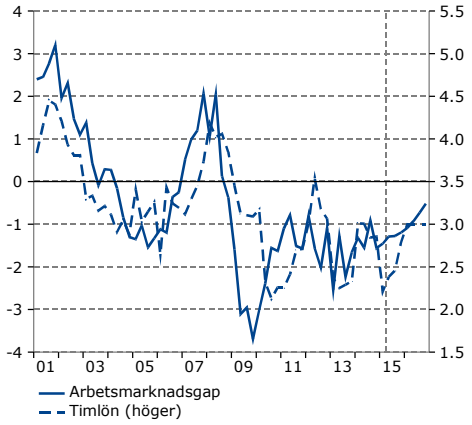

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

[16] För en diskussion se kapitel 5, *Lönebildningsrapporten*, 2014, Konjunkturinstitutet.

[17] De uppmätta genomsnittslönerna för tjänstemän inom handeln har varierat kraftigt 2013–2015. Löneökningarna 2014 uppmättes till över 5 procent i årlig ökningstakt för denna grupp, medan de preliminära utfallen 2015 visar en ökning med endast 0,5 procent. Gruppen uppbär ca 9 procent av näringslivets lönesumma och bidraget till den totala löneökningstakten i näringslivet faller kraftigt i år. En analys av historiska bidrag från olika delbranscher till förändring av löneökningstakten i näringslivet tyder på att urvalsförändringar kan bidra påtagligt till variationer i den totala löneökningstakten. I år har därutöver åldersspannet i konjunkturlönestatistiken ändrats till 18–66 år från 18–64 år. Denna ändring borde på förhand bidra positivt till löneökningstakten, men beräkningar indikerar att effekten av den ändrade åldersindelningen blir mycket marginell i näringslivet som helhet.

Diagram 61 Timlön i näringsliv, kommunal sektor och statlig sektor

Procentuell förändring

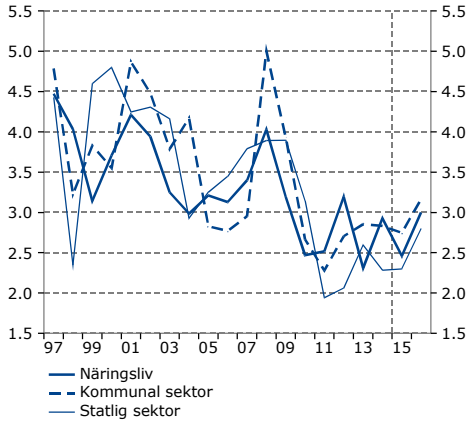

Anm. Prognos för 2013 är baserad på preliminära utfall.

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 62 Centrala löneavtal i hela ekonomin

Procentuell förändring

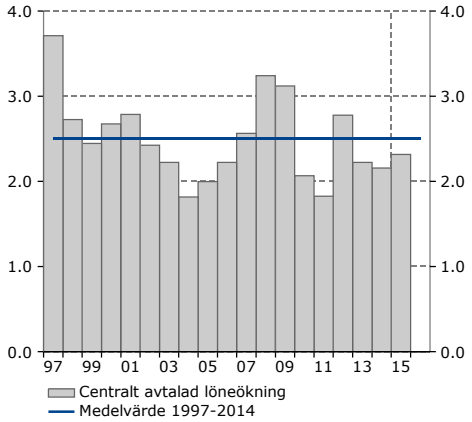

Anm. Från 2009 och framåt exkluderas sifferlösa avtal i sammanvägningen. Till och med 2008 vägs avtal utan siffersatta löneökningar in med värdet 0 i statistiken, vilket bidrar till något lägre ökningstakter jämfört med efterkommande period.

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

2,5 procent (se diagram 60 och tabell 8). Nästa år ökar lönerna i näringslivet med 3,0 procent.

Det råder brist på personal i kommunal sektor (se kapitlet ”Offentliga finanser 2014–2019”) och löneutvecklingen väntas bli starkare i kommuner och landsting jämfört med i näringslivet och staten framöver (se diagram 61).

OMFATTANDE AVTALSRÖRELSE 2016 BIDRAR TILL ÖKAD OSÄKERHET OM LÖNERNA

Majoriteten av de anställda på arbetsmarknaden berörs av centrala löneavtal som gäller från andra kvartalet 2013 och sträcker sig till och med första kvartalet 2016. Det råder därmed högre osäkerhet om löneutvecklingen 2016 än för innevarande år eftersom de centrala avtalen har stor betydelse för löneutvecklingen.[18] Den avtalade löneökningstakten 2013–2015 är ca 2,3 procent i genomsnitt per år (se diagram 62).

ÖKANDE TOTALA ARBETSKOSTNADER

Arbetskostnaden per timme (summan av lön och arbetsgivaravgifter) ökar snabbare än timlönen enligt nationalräkenskaperna både i år och nästa år (se tabell 8). Nedsättningen av ungdomars arbetsgivaravgifter avskaffas successivt med start 1 augusti i år och är helt avskaffad den 1 juli 2016. De högre genomsnittliga arbetsgivargifterna som följer på detta bidrar till snabbare ökning av arbetskostnaderna per timme framöver.

Förändringen i arbetskostnaden bestämmer, tillsammans med produktivitetstillväxten, utvecklingen av företagens arbetskostnader per producerad enhet, den så kallade enhetsarbetskostnaden. Relativt stora kortsiktiga variationer i såväl arbetskostnader som produktivitet innebär sammantaget även stor variation i hur enhetsarbetskostnaden utvecklas på kort sikt. Till följd av att tillväxten i arbetskostnaden per timme ökar mer än tillväxten i produktiviteten stiger enhetsarbetskostnaden i näringslivet något snabbare i år och nästa år (se diagram 63 och tabell 8).

[18] Se fördjupningen ”Modell för löneökningar”, *Lönebildningsrapporten,* 2013, Konjunkturinstitutet.

Tabell 8 Timlön och arbetskostnad

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2013	2014	2015	2016
Timlön, KL, hela ekonomin	2,5	2,9	2,5	3,0
Timlön, KL, näringslivet	2,3	2,9	2,5	3,0
Timlön, NR, näringslivet	1,5	1,8	2,6	3,0
Arbetsgivaravgifter[1] (i procent av lönen), näringslivet	41,5	41,6	42,0	42,8
Arbetskostnad per timme, näringslivet[2]	1,8	1,9	2,9	3,5
Produktivitet, näringslivet[3]	1,3	0,9	1,3	1,9
Enhetsarbetskostnad, näringslivet	0,5	1,1	1,6	1,6
Justerad vinstandel, näringslivet[4]	34,0	34,3	34,7	34,7

[1] Kollektiva avgifter och löneskatter. [2] Lön och arbetsgivaravgifter. [3] Anställda. [4] Exklusive små- och fritidshus samt justerad för antalet timmar utförda av egenföretagare.

Anm. Konjunkturlönestatistiken (KL) respektive nationalräkenskaperna (NR). Timlönen enligt nationalräkenskaperna mäts som lönesumman dividerat med anställdas arbetade timmar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 63 Enhetsarbetskostnad i näringslivet

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

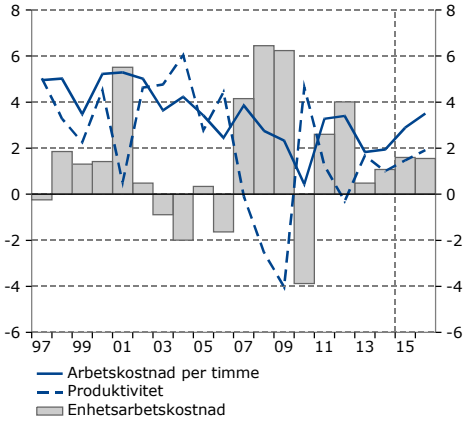

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FÖRBÄTTRADE LÖNSAMHETSOMDÖMEN HOS FÖRETAGEN

Företagens egna bedömningar om lönsamheten i Konjunkturbarometern har förbättrats påtagligt under senare tid, i synnerhet inom handeln och tillverkningsindustrin (se diagram 64). Även konkurrenssituationen gentemot omvärlden har förbättrats markant (se diagram 65). Detta beror troligtvis på försvagningen av kronan som skett sedan början av 2014, i synnerhet mot dollarn. Även nedgången i oljepriset har bidragit till högre vinstmarginaler inom tillverkningsindustrin. Samtidigt finns indikationer på att lönerna har ökat mycket svagt i inledningen av 2015, vilket kan vara ytterligare en faktor bakom lönsamhetsförbättringen.

Arbetskostnaderna för företag med en stor andel unga anställda väntas stiga mer andra halvåret 2015 och under 2016 då nedsättningen av arbetsgivaravgifter för unga successivt tas bort. Det leder initialt till att lönsamheten försämras inom bland annat handeln, restauranger och nöjesanläggningar som har stor andel ung arbetskraft. Kronan förstärks dessutom något under 2016. Därför stiger inte lönsamheten mätt med vinstandelen särskilt mycket framöver, trots företagens ljusare syn på nuläget.

Diagram 64 Lönsamheten i tillverkningsindustrin, handeln och privata tjänstenäringar

Nettotal, säsongsrensade månadsvärden

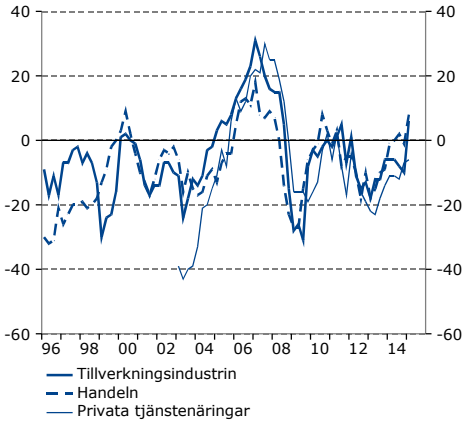

Källa: Konjunkturinstitutet.

INFLATIONEN HAR LEGAT UNDER MÅLET EN LÅNG TID

Inflationen har varit låg de senaste åren och priserna för samtliga större aggregat i konsumentprisindex (KPI) har utvecklats svagare än sina strukturella ökningstakter.[19] KPIF-inflationen har trendmässigt fallit något de senaste tre åren och låg en bit under 1 procent 2014 Även KPIF exklusive energi understeg 1 procent i fjol (se diagram 66).

Diagram 65 Företagens konkurrenssituation, tillverkningsindustrin

Nettotal, säsongsrensade kvartalsvärden

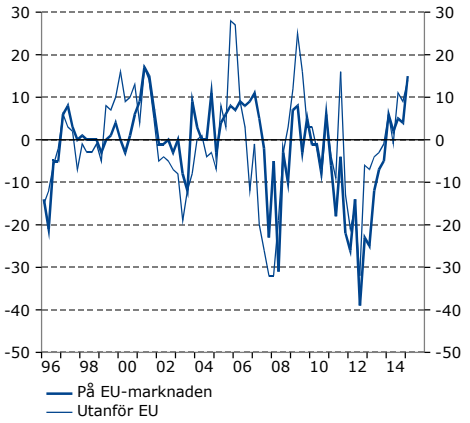

Källa: Konjunkturinstitutet.

[19] Med strukturell ökningstakt avses den långsiktiga utvecklingen som är förenlig med inflationsmålet på 2 procents ökning i KPI. De bedömda strukturella ökningstakterna för olika större delaggregat uppgår till: varor 1,2 procent, tjänster 2,2 procent, boende 2,9 procent och energi 2,1 procent. Se vidare Markowski, A. m.fl. "Strukturell utvecklingstakt av arbetskostnad och priser i den svenska ekonomin", Working paper No. 106, Konjunkturinstitutet, 2011.

Diagram 66 Konsumentpriser
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

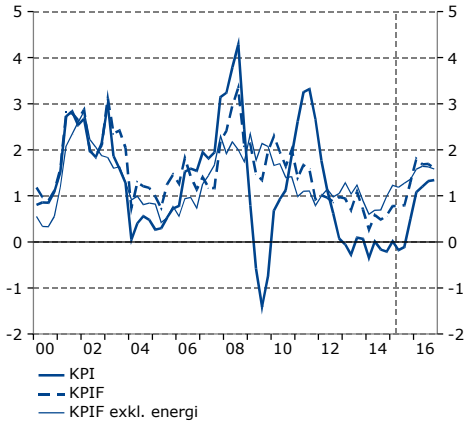

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 67 Företagens prisförväntningar på tre månaders sikt
Nettotal, månadsvärden, 3-månaders glidande medelvärde

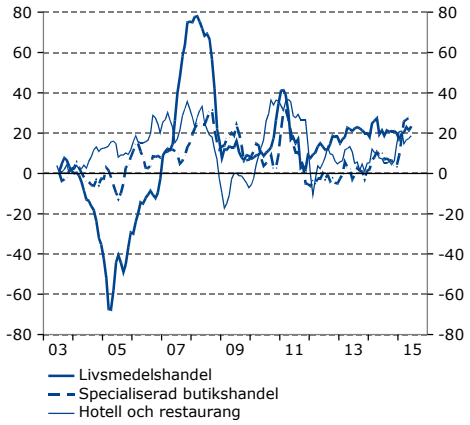

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 68 Inflationsförväntningar
Procent, kvartalsvärden

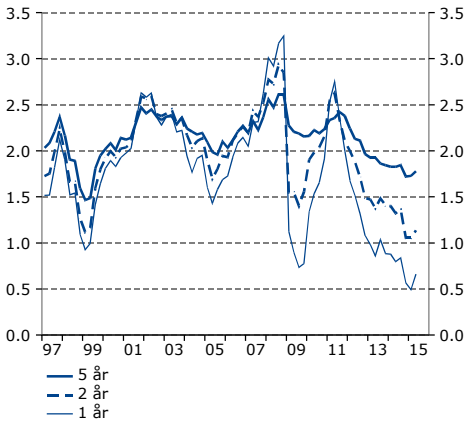

Anm. Medelvärde för samtliga aktörer.
Källa: TNS Sifo Prospera.

De senaste årens låga inflation förklaras av en rad faktorer. En viktig faktor är den svaga konjunkturutvecklingen i omvärlden vilken medfört en svag utveckling av världsmarknadspriser och därmed importpriser. Det svaga efterfrågeläget i Sverige har även medfört svårigheter för företagen att föra över prisökningar till konsumenterna. Kronförstärkningen 2012 är, via sjunkande importpriser, också en viktig förklaring till den låga inflationen 2012–2014.

FORTSATT LÅG INFLATION UNDER FÖRSTA HALVÅRET

Under årets första fem månader har KPIF-inflationen varit fortsatt låg (se diagram 66). Den förhållandevis kraftiga kronförsvagningen under 2014 har bidragit till en viss skjuts uppåt i varupriserna. Men denna effekt har motverkats av att energipriserna fortsatt att dämpa den genomsnittliga prisutvecklingen. Vidare har det låga ränteläget bidragit till att hyreshöjningar blivit låga.

INFLATIONEN ÖKAR BETYDLIGT SNABBARE NÄSTA ÅR

KPIF-inflationen väntas bli betydligt högre i höst och nästa år. Högre importpriser i kombination med stigande enhetsarbetskostnader och högre resursutnyttjande bidrar till högre prisökningstakt på varor och tjänster. I närtid talar den ökade andelen företag som planerar att höja sina priser för att företagen upplever det lättare att föra över sina ökade kostnader till konsumenterna (se diagram 67). Samtidigt talar dock de fortsatt låga inflationsförväntningarna för att prisuppgången under 2015 och 2016 blir måttlig (se diagram 68).

De planerade ändringarna av skatter och avdrag 1 januari 2016 höjer inflationen med 0,3 procentenheter. Den största effekten kommer från sänkningen av rot-avdraget från 50 till 30 procent och den planerade höjningen av punktskatterna på drivmedel.

Det stora negativa bidrag till inflationen som energipriserna gett de senaste tre åren, blir i höst allt mindre negativt och ger 2016 ett positivt bidrag (se diagram 69). Delvis förklaras omslaget av den ovan just nämnda punktskattehöjningen, men även priserna exklusive skatt väntas öka. Terminsprissättningen både på råolje- och elmarknaden indikerar högre priser nästa år, liksom genomförda och planerade höjningar av elnätspriserna.

Inflationen kommer mätt med både KPI och KPIF att ligga under 2 procent såväl i år som nästa år (se diagram 66). KPIF-inflationen uppgår till 0,9 procent 2015 och 1,7 procent 2016 (se tabell 9). Tillfälliga faktorer innebär dock att inflationen i termer av KPIF blir kring 2 procent i början av året, varefter den åter dämpas något. Inflationen blir lägre mätt med KPI på grund av att hushållens räntekostnader för bolån sjunker.

Tabell 9 Konsumentpriser

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt 2014	2013	2014	2015	2016
KPI	**100**	**0,0**	**–0,2**	**0,1**	**1,2**
Räntekostnader, räntesats		–14,7	–11,5	–19,9	–10,0
KPIF	**100**	**0,9**	**0,5**	**0,9**	**1,7**
Varor	41	0,2	–0,1	1,0	0,8
Tjänster	29	0,8	0,5	1,0	1,5
Boende exkl. räntekostnader	16	2,0	1,7	1,6	2,4
Energi	9	–1,8	–2,5	–3,1	2,7
Räntekostnader, kapitalstock	6	5,2	5,0	5,5	6,0
KPIF exkl. energi	**91**	**1,1**	**0,7**	**1,3**	**1,6**
HIKP		0,4	0,2	0,8	1,5

Anm. Räntekostnader i KPI utgörs av produkten av kapitalstock och räntesats.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 69 Energipriser, bidrag till KPI-inflation

Procentenheter

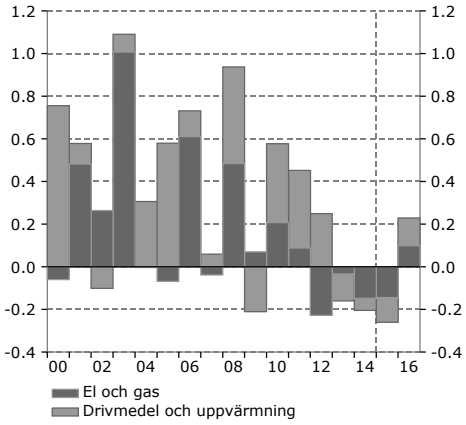

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Ändrad metod för beräkning av hushållens inflationsförväntningar i Konjunkturbarometern

Från och med april 2015 har metoden för att beräkna hushållens inflationsförväntningar ändrats något. De nya beräkningarna av inflationsförväntningarna börjar redovisas i juni 2015 parallellt med den gamla metoden.

I Konjunkturbarometern hushåll ingår två frågor om hur hushållen tror att priserna kommer att utvecklas de närmaste tolv månaderna (se marginalruta till höger). Den första frågan är kvalitativ och avser den generella utvecklingen, det vill säga om hushållen tror att priserna kommer att stiga, vara oförändrade eller sjunka. Resultaten presenteras i form av nettotal (skillnaden mellan andelen hushåll som tror på stigande respektive sjunkande priser).

Den andra frågan är en kvantitativ fråga om hur många procentenheter hushållet tror att priserna kommer att öka. Före april 2015 har fråga 2 endast ställts till de hushåll som svarat ”stiga” eller ”sjunka” på fråga 1 och värdet noll procent har imputerats för de hushåll som svarat ”vara i stort sett oförändrade”. Vissa av de hushåll som svarar ”stiga” eller ”sjunka” väljer dock att inte besvara fråga 2. Då samtidigt alla de som tror på oförändrade priser tilldelas ett noll-värde får man en överrepresentation av noll-värden.

Från och med april 2015 ställs dock fråga 2 till samtliga hushåll i undersökningen, oavsett vad de svarat på fråga 1. Därmed ombeds även hushåll som svarat att de tror att priserna kommer att vara i stort sett oförändrade att försöka uppskatta med hur många procent priserna kommer att förändras. Detta för att få en mer rättvis fördelning av procentuella svar.

Den nya metoden innebär att inflationsförväntningarna är 0,41, 0,36 och 0,33 procentenheter högre april, maj och juni jämfört med den gamla metoden (se diagram 70).

Inflationsfrågor

Fråga 1

Jämfört med de senaste 12 månaderna, hur tror Du att priserna i allmänhet (dvs. de svenska konsumentpriserna) kommer att utvecklas de närmaste 12 månaderna? De kommer att….

1. Stiga snabbare
2. Stiga i samma takt
3. Stiga långsammare
4. Vara i stort sett oförändrade
5. Sjunka
6. Vet inte

I den andra frågan får hushållen ange hur många procent de tror att priserna kommer att förändras.

Fråga 2

Hur många procent tror du att priserna i allmänhet (dvs. de svenska konsumentpriserna) kommer att förändras de närmaste 12 månaderna

Diagram 70 Hushållens inflationsförväntningar på ett års sikt

Medelvärde i procent

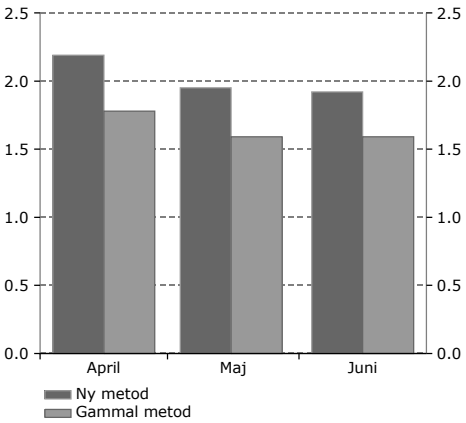

Källa: Konjunkturinstitutet.

Makroekonomiskt scenario och ekonomisk politik 2015–2019

Återhämtningen i den svenska ekonomin fortsätter och konjunkturläget blir balanserat i början av 2017. Inhemsk efterfrågan fortsätter att vara viktig för den svenska tillväxten då exporten bidrar mindre än i tidigare återhämtningar. I euroområdet har det kommit signaler om att återhämtningen börjar stå på en fastare grund, men det dröjer till 2019 innan konjunkturell balans nås.

Inflationen i Sverige, mätt med KPIF, ökar successivt och är i linje med inflationsmålet 2018. För att understödja inflationsuppgången bedöms Riksbanken sänka reporäntan ytterligare under nästa halvår till −0,40 procent för att sedan börja höja räntan i slutet av 2016.

ÅTERHÄMTNING I OECD-LÄNDERNA

Finanskrisen resulterade i fallande investeringar i euroområdet och i dagsläget är nivån på investeringarna betydligt lägre än 2008. Osäkerhet kring efterfrågeutvecklingen och politisk oro innebär att investeringar och inköp av varaktiga varor hålls tillbaka ännu ett tag.[20] I finanskrisens efterdyningar finns dock ett uppdämt investeringsbehov. Tillsammans med låga styrräntor och ECB:s övriga penningpolitiska åtgärder[21] bidrar det till att efterfrågan ökar och att ekonomin i euroområdet återhämtar sig, om än långsamt. Resursutnyttjandet i euroområdet ökar från en låg nivå och blir balanserat först 2019 (se diagram 73).

Den höga arbetslösheten och det låga resursutnyttjandet bidrar till fortsatt låg inflation i euroområdet (se tabell 10). Penningpolitiken kommer därför att förbli expansiv under lång tid med en styrränta nära noll kompletterat med så kallad okonventionella åtgärder (se diagram 71).

I USA blir tillväxten högre än i euroområdet de närmaste åren. Hushållen gynnas av stigande tillgångspriser och högre löneökningstakt. Skuldanpassningen i USA har dessutom nått längre än i euroområdet (se diagram 72). Tillsammans med sjunkande arbetslöshet och låga räntor bidrar det till en relativt stark ökning av hushållens konsumtion 2015−2019. På grund av tillfälliga faktorer är dock inflationen fortfarande låg, och bedöms hamna klart under inflationsmålet på 2 procent i år (se tabell 10). USA ligger dock tydligt före euroområdet i konjunkturcykeln och inflationsmålet på 2 procent bedöms uppnås 2017. Den relativt starka arbetsmarknaden och förväntad inflationsuppgång resulterar i att Fed höjer styrräntan tredje kvartalet i år (se diagram 71).

[20] Se kapitlet ”Internationell konjunktur 2015–2016”.

[21] För en beskrivning av ECB:s olika penningpolitiska åtgärder utöver styrräntan, se kapitlet ”Internationell konjunktur 2014–2016” i *Konjunkturläget*, december 2014.

Vad skiljer *scenario* från *prognos*?

Konjunkturinstitutets bedömning av utvecklingen de kommande ca två åren är en *prognos* medan bedömningen av utvecklingen därefter är ett *scenario*. Med prognos avses här ett försök att förutsäga den mest troliga utvecklingen för ett antal variabler, inklusive konjunkturvariationer. Med scenario avses en konsistent beskrivning av en trolig utveckling för ett antal variabler givet vissa antaganden (se vidare nedan). Att dra en skiljelinje mellan prognoser och scenarier efter ungefär två år liknar det arbetssätt som förekommer exempelvis vid OECD, IMF och EU-kommissionen och har att göra med att det är svårt att bedöma hur konjunkturen utvecklas på mer än ett till två års sikt.

Konjunkturinstitutets scenario för 2017−2019 är utformat för att fungera som beslutsunderlag, vilket bland annat kräver att de centrala antagandena redovisas tydligt. Det finns dock flera skäl till att bedömningen i scenariot 2017–2019 är mer osäker än prognosen 2015–2016. Det beror bl.a. på att fler oväntade händelser som påverkar ekonomin kan inträffa både i Sverige och utomlands. Men det beror också på att scenariot baseras på ett antal centrala, men samtidigt förenklade, antaganden. De sistnämnda kan delas in i tre kategorier.

För det första antas att de störningar som inträffar påverkar ekonomin symmetriskt och därmed genererar ett symmetriskt BNP-gap. Historiskt har så inte varit fallet då BNP-gapet, såsom Konjunkturinstitutet beräknar det, i genomsnitt varit −1 procent sedan 1980.

För det andra antas att den så kallade ”krona för krona”-principen gäller tills dess att överskottsmålet är uppfyllt och att penningpolitiken bedrivs så att inflationsmålet kommer uppnås och att inflationen därefter i genomsnitt uppgår till målsatta 2 procent. Historiskt har så inte varit fallet: inflationen mätt enligt KPIF har i genomsnitt uppgått till ca 1,5 procent sedan inflationsmålet infördes.

För det tredje baseras scenariot på ett antal makroekonomiska antaganden:

- Utvecklingen av BNP på längre sikt är i huvudsak utbudsbestämd. Den baseras till stor del på den historiskt genomsnittliga produktivitetstillväxten, SCB:s befolkningsprognos samt att nuvarande skillnader i arbetskraftsdeltagande bland olika grupper på arbetsmarknaden i huvudsak består.
- Sveriges överskott i bytesbalansen fortsätter att falla tillbaka. Det sker genom ett successivt lägre hushållssparande. Denna utveckling sammanfaller med en successivt starkare real växelkurs.
- Offentlig konsumtion och transfereringar utvecklas med hänsyn till demografin i enlighet med ett bibehållet offentligt åtagande. Det innebär bland annat oförändrad personaltäthet i offentligt finansierade verksamheter samt ersättningar i socialförsäkringssystemen som höjs i takt med timlönerna.

Diagram 71 Styrräntor
Procent, dagsvärden

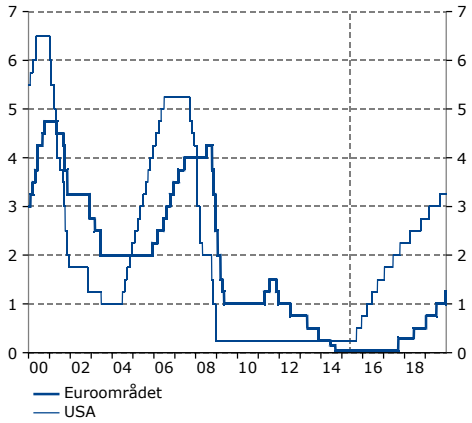

Källor: ECB, Federal Reserve och Konjunkturinstitutet.

Diagram 72 Total skuldsättning
Procent av BNP

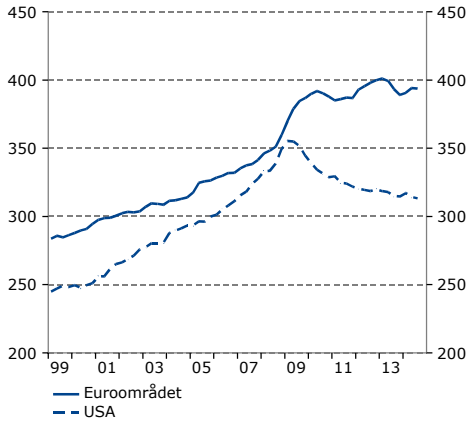

Anm. Med total skuldsättning avses privat och offentlig skuldsättning.
Källor: Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 73 BNP-gap
Procent av potentiell BNP

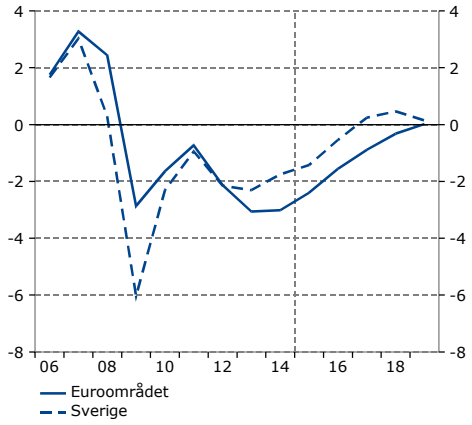

Källor: IMF, OECD och Konjunkturinstitutet.

I Japan leder en expansiv penningpolitik till att yenen kommer vara fortsatt svag. I kombination med en successivt ökad aktivitet i världsekonomin bidrar det till att exporten ökar, vilket ger stöd för investeringarna. Det relativt strama läget på arbetsmarknaden bidrar till en successivt stigande löneökningstakt. Trots detta uppnås inflationsmålet på 2 procent först bortom 2019.

BNP i OECD-länderna som helhet väntas öka med i genomsnitt drygt 2 procent per år 2015–2019, vilket kan jämföras med genomsnittet på drygt 2,2 procent under perioden 1994–2013 (se diagram 74 och tabell 10).

TILLVÄXTEN SAKTAR NER I TILLVÄXTEKONOMIERNA

I tillväxtekonomierna[22] beräknas BNP öka med i genomsnitt ca 5 procent per år 2015–2019 vilket är betydligt svagare än genomsnittet på 5,8 procent åren 1993–2013 (se diagram 74 och tabell 10). Den lägre tillväxten beror på en kombination av strukturella och cykliska faktorer. I Kina leder en övergång till en mer konsumtionsbaserad ekonomi till en trendmässigt svagare tillväxt.[23] Åtgärder för att begränsa kreditökningarna och belåningen i ekonomin bidrar också till att dämpa tillväxten. I Brasilien hämmas tillväxten av svag produktivitetsutveckling, låga investeringar och dåligt fungerande infrastruktur. Dessutom dämpas exporten av låga råvarupriser, delvis som en följd av en svagare efterfrågan på investeringsrelaterade varor från Kina. I Indien, däremot, har ekonomins långsiktiga tillväxtpotential stärkts genom en rad policyåtgärder. Regeringen har bland annat vidtagit åtgärder för att minska byråkratin, ökat investeringarna i infrastrukturen och avreglerat viktiga delar av ekonomin. Dessa åtgärder har ökat förtroendet bland hushåll och företag och lyft den ekonomiska aktiviteten.

[22] Tillväxtekonomier definieras här som länder som inte är medlemmar i OECD.

[23] I fördjupningen "Effekterna av en markant konjunkturnedgång i Kina" antas en svagare BNP-tillväxt än i huvudscenariot som en följd av en snabbare övergång till en mer konsumtionsbaserad ekonomi.

Tabell 10 Scenario för internationell ekonomi

Procentuell förändring respektive procent

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
BNP i OECD	1,4	1,8	2,1	2,6	1,9	2,0	1,9
BNP i tillväxtländer	5,1	4,9	4,5	5,0	5,0	5,0	5,0
BNP i världen	3,4	3,5	3,4	3,9	4,0	3,9	3,9
BNP-gap i euroområdet	–3,1	–3,0	–2,4	–1,6	–0,9	–0,3	0,0
BNP-gap i USA	–2,5	–2,0	–1,7	–1,0	–0,5	0,0	0,0
KPI i euroområdet	1,4	0,4	0,1	1,3	1,6	1,8	1,9
KPI i USA	1,5	1,6	0,2	1,8	2,1	2,2	2,3
Styrränta i euroområdet	0,25	0,05	0,05	0,05	0,30	0,50	1,25
Styrränta i USA	0,25	0,25	0,75	1,50	2,25	2,75	3,25

Anm. Aggregaten beräknas med hjälp av köpkraftskorrigerade BNP-vikter från IMF. Styrräntan i euroområdet och USA avser styrräntan i slutet av året.

Källor: IMF, OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 74 BNP i världen, OECD-länderna och tillväxtekonomierna

Procentuell förändring

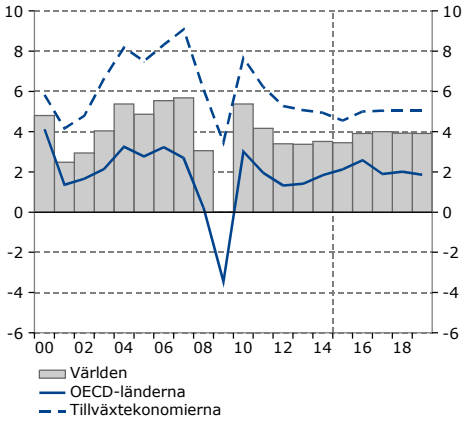

Anm. Tillväxtekonomierna avser här alla länder som inte är medlemmar av OECD.

Källor: OECD, IMF och Konjunkturinstitutet.

KONJUNKTURELL BALANS 2017 I TUDELAD SVENSK EKONOMI

Konjunkturuppgången som inleddes 2013 fortsätter och svensk ekonomi når konjunkturell balans i början av 2017 (se diagram 73).[24] Jämfört med tidigare konjunkturuppgångar sedan 1990-talet drivs nuvarande uppgång i mindre utsträckning av exportefterfrågan. Även om tillväxten på den svenska exportmarknaden tillfälligt ökar 2015–2016 är den lägre än ett historiskt genomsnitt. Efter 2017 bedöms Sverige dessutom tappa marknadsandelar, det vill säga exporten växer långsammare än importen hos våra viktigaste handelspartners (exportmarknaden) (se diagram 75).

Inhemsk efterfrågan är därför en ovanligt stark drivkraft för konjunkturutvecklingen, inte minst inom byggindustrin, tjänstesektorn och offentlig sektor. Den strukturella förändring som inleddes före finanskrisen fortsätter därmed och innebär att nettoexporten faller tillbaka som andel av BNP (se diagram 76).

Diagram 75 Svensk exportmarknad och export

Procentuell förändring

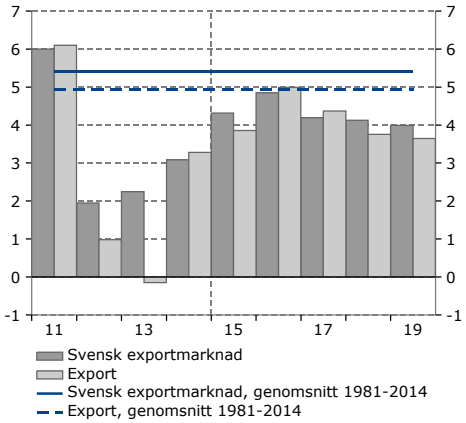

Källor: OECD, IMF och Konjunkturinstitutet.

FORTSATT HÖG BEFOLKNINGSTILLVÄXT MEN LÅNGSAM TILLVÄXT I BNP PER CAPITA

BNP-tillväxten uppgår till i genomsnitt 2,4 procent per år 2015–2019 (se tabell 11). Åren 2015–2018 utvecklas BNP något starkare än potentiell BNP. Arbetslösheten faller ner mot jämviktsarbetslösheten som bedöms uppgå till ca 7 procent (se diagram 79). Åren 2017–2019 råder en mild högkonjunktur med positivt BNP-gap, vilket behövs för att få upp inflationen.

Antalet arbetade timmar beror på längre sikt i stor utsträckning på hur antalet personer i arbetskraften utvecklas. Tillväxten i arbetskraften har de senaste tio åren uppgått till 1 procent per år, vilket är högt i ett historiskt perspektiv (se diagram 77). Det beror på två faktorer; dels har befolkningen i arbetsför ålder ökat med i genomsnitt nästan 1 procent per år 2005–2014, dels står

Diagram 76 Nettoexport och bytesbalans

Procent av BNP

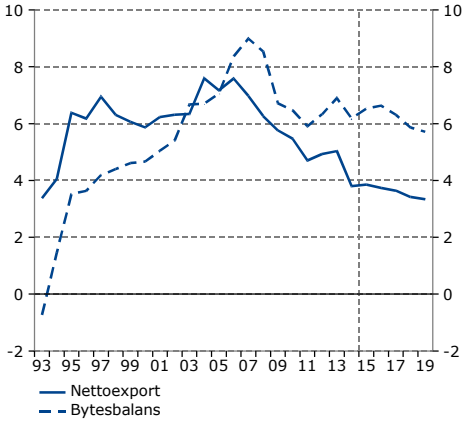

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

[24] Se kapitlet "Konjunkturen i Sverige 2015–2016" för en detaljerad analys.

Diagram 77 Arbetskraft
Procentuell förändring

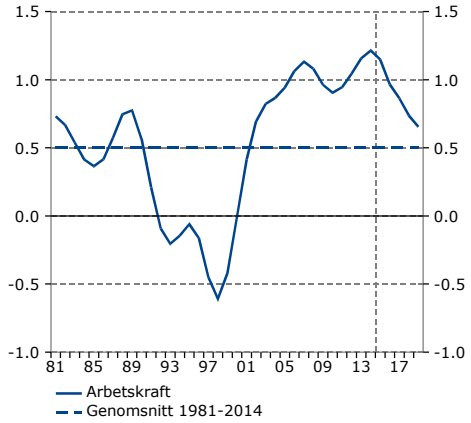

Anm. Potentiell, det vill säga konjunkturrensad, arbetskraft avses.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 78 Arbetskraft och befolkning
Procentuell förändring respektive andel, 15–74 år

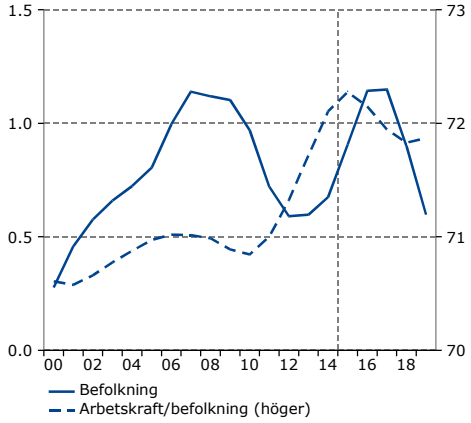

Anm. Potentiell, det vill säga konjunkturrensad, arbetskraft avses.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 79 Arbetslöshet och jämviktsarbetslöshet
Procent av arbetskraften

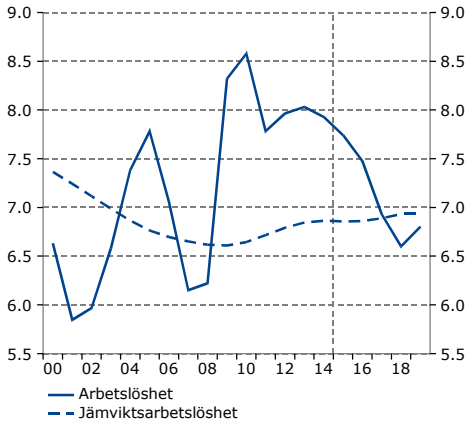

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

fler personer till arbetsmarknadens förfogande. Arbetskraftsdeltagandet har ökat från knappt 71 procent 2005 till drygt 72 procent 2014 (se diagram 78).

SCB:s nya befolkningsprognos med högre migration medför att arbetskraften – trots den ökande andelen äldre i befolkningen – fortsätter att öka jämförelsevis snabbt 2015−2019.[25] Arbetskraftsdeltagandet väntas dock minska. Det beror på att grupper med genomsnittligt lägre arbetskraftsdeltagande utgör en allt större andel. När befolkningen ökar mycket är BNP-tillväxt per capita ett mer relevant mått på välfärdsutvecklingen. Denna beräknas i genomsnitt bli 1,1 procent per år 2015−2019 vilket är betydligt mindre än den genomsnittliga utvecklingen sedan 1980 på 1,7 procent (se tabell 11). Det är också betydligt lägre än innan finanskrisen, framför allt beroende på att produktiviteten, liksom i omvärlden[26], ökar långsammare.

Konjunkturinstitutet bedömer att jämviktsarbetslösheten uppgår till strax under 7 procent

Befolkningstillväxten och dess sammansättning är centrala för utbudet av arbetskraft på sikt. I maj presenterade SCB en ny befolkningsprognos där den arbetsföra befolkningen 15−74 år väntas växa snabbare än i tidigare prognos (se fördjupningen ”Befolkningsutvecklingen påverkar arbetsmarknaden”).[27] Upprevideringen beror till stor del på att flykting- och anhöriginvandring blir större än vad som tidigare förutsetts. Framskrivningar med Konjunkturinstitutets demografiska modell KAMEL, där hänsyn tas till att det tar tid för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden, visar att den nya befolkningsprognosen medför en snabbare tillväxt av arbetskraften. Detta motverkas till viss del av regeringens politik som väntas minska arbetskraftsdeltagandet (se fördjupningen ”Ny politik får varaktiga effekter på arbetsmarknaden ny politik”).

Den nya befolkningsprognosen innebär både ett större inflöde till arbetskraften under kommande år och en ändrad sammansättning så att grupper med en svagare förankring på arbetsmarknaden ökar. Eftersom det tar tid för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden bedöms jämviktsarbetslösheten bli högre. Det motverkas endast marginallt av regeringens ekonomiska politik. Jämviktsarbetslösheten bedöms därmed bli något högre jämfört med tidigare bedömning och uppgår till ca 7 procent 2019 (diagram 79).

[25] Se fördjupningen ”Befolkningsprognosen påverkar arbetsmarknaden” för en detaljerad analys av hur SCB:s reviderade befolkningsprognos påverkar ekonomin.

[26] Se Ollivaud, P. och D. Turner, ”The effect of the global financial crisis on OECD potential output”, OECD Working paper nr. 1166, 2014.

[27] Se ”Sveriges framtida befolkning 2015–2060”, Demografiska rapporter 2015:2, SCB, 2015.

Sammantaget bedömer Konjunkturinstitutet att potentiell sysselsättning blir högre jämfört med tidigare bedömning. Potentiell sysselsättning ökar dock inte i samma takt som befolkningen i åldern 15–74 år och den potentiella sysselsättningsgraden, det vill säga potentiell sysselsättning som andel av befolkningen 15–74 år, är därmed på en något lägre nivå jämfört med tidigare bedömning (se diagram 80).

Diagram 80 Potentiell sysselsättningsgrad

Procent av befolkningen, 15-74 år

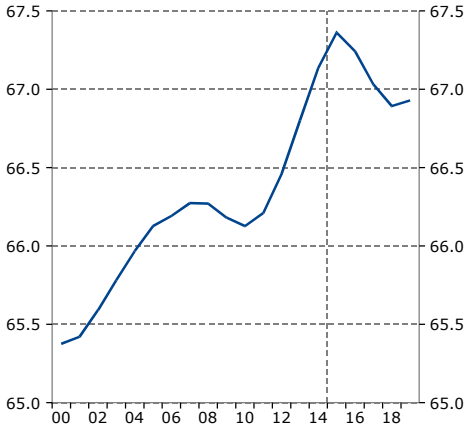

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 11 Scenario för svensk ekonomi

Procentuell förändring om inget annat anges

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
BNP[1]	1,3	2,4	2,6	3,0	2,8	2,1	1,6
BNP per capita[1]	0,4	1,4	1,3	1,6	1,3	0,8	0,5
Potentiell BNP	1,4	1,8	2,2	2,1	2,0	1,9	1,9
BNP-gap[2]	–2,3	–1,8	–1,4	–0,5	0,2	0,5	0,1
Arbetade timmar[1]	0,3	1,8	1,4	1,6	1,7	1,1	0,4
Produktivitet[1]	0,9	0,6	1,2	1,5	1,1	1,0	1,2
Arbetskraft	1,1	1,3	1,0	1,1	1,0	0,7	0,7
Sysselsättning	1,0	1,4	1,2	1,4	1,6	1,1	0,4
Arbetslöshet[3]	8,0	7,9	7,7	7,5	6,9	6,6	6,8
Timlön[4]	2,5	2,9	2,5	3,0	3,1	3,2	3,3
Enhetsarbetskostnad[1,5]	1,4	1,4	1,9	2,0	2,0	2,2	2,1
KPI	0,0	–0,2	0,1	1,2	2,3	3,2	3,0
KPIF	0,9	0,5	0,9	1,7	1,8	2,2	2,3
Reporänta[6]	0,75	0,00	–0,40	–0,25	0,75	1,25	1,75
Statsobligationsränta[7]	2,1	1,7	0,8	1,6	2,4	3,1	3,8
Kronindex (KIX)[8]	103,0	106,8	113,0	111,7	108,9	106,0	103,2
Offentligt finansiellt sparande[9]	–1,4	–1,9	–1,6	–0,8	–0,3	0,0	0,3
Konjunkturjusterat sparande[2]	–0,8	–1,3	–0,9	–0,4	–0,3	–0,2	0,3

[1] Kalenderkorrigerade värden. [2] Procent av potentiell BNP. [3] Procent av arbetskraften. [4] Enligt konjunkturlönestatistiken. [5] För hela ekonomin. [6] Vid slutet av året. [7] Tio års löptid, årsgenomsnitt. [8] Index 1992-11-18=100. [9] Procent av BNP.

Källor: Medlingsinstitutet, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 81 Offentlig konsumtion

Procentuell förändring

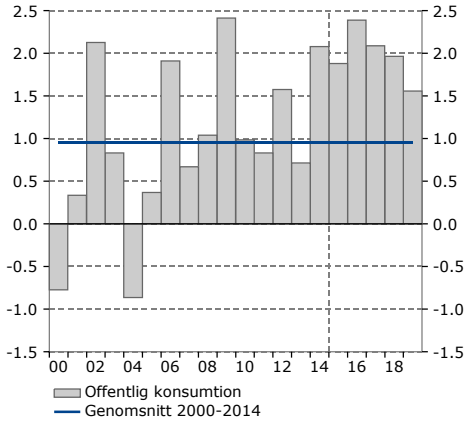

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

HISTORISKT HÖG TILLVÄXT I OFFENTLIG KONSUMTION VID BIBEHÅLLET OFFENTLIGT ÅTAGANDE

I Konjunkturinstitutets scenario 2017–2019 antas att det offentliga åtagandet bibehålls, vilket bland annat innebär oförändrad personaltäthet inom offentligt finansierade välfärdstjänster. Den demografiska utvecklingen med en åldrande befolkning medför därför att välfärdsrelaterade offentliga utgifter ökar jämförelsevis snabbt framöver. Tillväxten i offentlig konsumtion blir hög, i genomsnitt 2 procent per år 2016–2019 vilket kan jämföras med knappt 1 procent de senaste femton åren (se diagram 81).

I scenariot antas att politiska beslut om ökade offentliga konsumtionsutgifter för att behålla det offentliga åtagandet finansieras krona för krona med skattehöjningar. Eftersom offentlig konsumtion på kort sikt har större effekt på BNP än skattehöj-

Diagram 82 Hushållens konsumtion och sparkvot

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden, respektive procent av disponibel inkomst

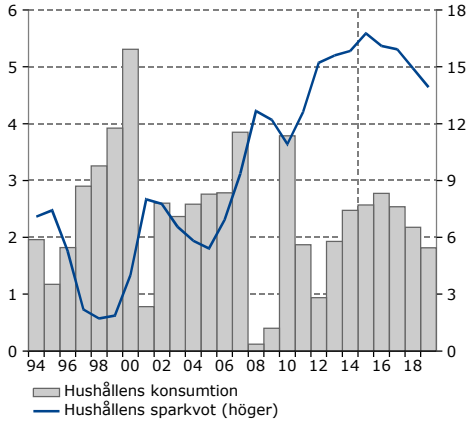

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 83 Inflation och löner

Procentuell förändring respektive procent

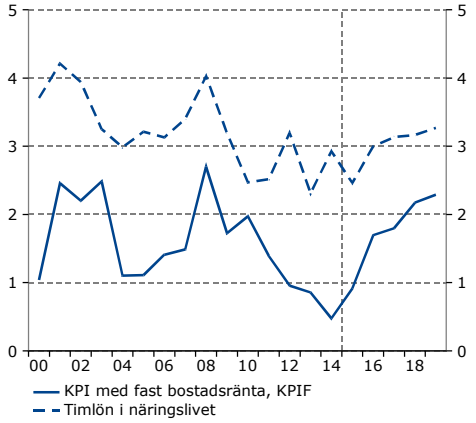

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 84 Reporänta

Procent, dags- respektive kvartalsvärden

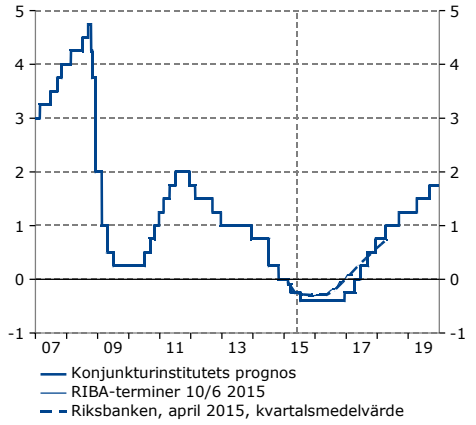

Källor: Nasdaq OMX, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

ningar bidrar denna utveckling till högre efterfrågan i ekonomin de närmaste åren.

HUSHÅLLEN MINSKAR SPARANDET NÄR RÄNTORNA STIGER OCH OSÄKERHETEN AVTAR

Hushållens sparande har ökat markant sedan finanskrisens utbrott och ligger nu på historiskt höga nivåer (se diagram 82). Trots att konjunkturen har förstärkts och arbetslösheten börjat falla syns ännu inga tecken på att hushållen ska börja minska sitt sparande. En orsak kan vara att osäkerheten kring ekonomin både i Sverige och i euroområdet fortsatt upplevs som betydande. En annan kan vara att hushållen förutser högre räntor och därmed högre boendekostnader framöver. Konjunkturinstitutet bedömer att hushållen vill hålla en jämn konsumtionstillväxt. Det innebär att sparandet kommer att minska framöver då boendekostnaderna, via stigande räntor, successivt ökar. Tillsammans med antagandet om att osäkerheten kring utvecklingen i framför allt euroområdet avtar innebär detta att sparandet faller tillbaka. Konsumtionstillväxten uppgår i genomsnitt till 2,3 procent per år 2015−2019. Tillväxten i konsumtionen per capita blir lägre, i genomsnitt 1 procent per år, vilket är betydligt lägre än genomsnittet på 1,7 procent perioden 2000−2014.

RIKSBANKEN TILLÅTER ATT INFLATIONEN ÖVERSTIGER MÅLET

Lönernas utveckling påverkas normalt av förväntningar kring inflation, produktivitet och arbetslöshet. Dessa samband tyder på en löneökning på drygt 3 procent per år 2016−2019 (se diagram 83). Denna utveckling sammanfaller i stort med den så kallade strukturella löneökningstakten.[28]

Riksbanken har sedan april 2014 lagt allt mer fokus på att få inflationen att stiga. Detta agerande förklarar Riksbanken med att inflationen har legat under målet under många år samt att den kommande avtalsrörelsen, via parternas inflationsförväntningar, riskerar att förlänga perioden med för låg inflation. Mot denna bakgrund bedömer Konjunkturinstitutet att Riksbanken medvetet kommer att bedriva en penningpolitik som innebär att inflationen tillfälligt skjuter över målet (se diagram 83). Det sker genom att Riksbanken tillåter att resursutnyttjandet blir högre än normalt.

YTTERLIGARE SÄNKNING AV REPORÄNTAN I ÅR

I april beslutade Riksbanken att lämna reporäntan oförändrad på −0,25 procent (se diagram 84). Men samtidigt beslutade Riksbanken att fortsätta med okonventionell penningpolitik och utökade målet för sina köp av statsobligationer med ytterligare

[28] Den strukturella löneökningstakten består av summan av potentiell produktivitetstillväxt (i genomsnitt 1,6 procent per år 2016−2019) och ökningstakten i näringslivets förädlingsvärdepriser (1,3 procent) då inflationsmålet uppnås. Se *Lönebildningsrapporten* 2012, kapitel 5, för en analys.

40–50 miljarder kronor. Totalt uppgår Riksbankens obligationsköp med löptider upp till 25 år till 80–90 miljarder kronor.[29] Utöver beslut om ytterligare obligationsköp sänktes reporäntebanan påtagligt jämfört med i februari. I likhet med de senaste räntebeskeden kommunicerade Riksbanken att beredskap finns att agera ytterligare om nuvarande penningpolitik inte bedöms få upp inflationen nära målet. Som åtgärd nämns olika verktyg: ytterligare sänkningar av reporäntan, ökade köp av statspapper, lansering av särskilda lån till bankerna samt valutainterventioner. Riksbankens beredskap att agera ytterligare syftar till att understryka vikten av inflationsmålets roll som nominellt ankare för pris- och lönebildningen.

I dagsläget är såväl inflationen som inflationsförväntningarna låga och ligger under Riksbankens mål på 2 procent (se diagram 83 och diagram 85). Riksbanken har tydligt kommunicerat att en förstärkning av kronan mot framför allt euron riskerar att fördröja inflationsuppgången i Sverige. En mer utdragen lågkonjunktur i euroområdet är också fortfarande en riskfaktor som vägs in i de penningpolitiska besluten. Sammantaget bedömer Konjunkturinstitutet att penningpolitiken kommer att behöva göras något mer expansiv för att få upp den låga inflationen och inflationsförväntningarna samt att undvika en oönskad förstärkning av kronan. I prognosen resulterar det i att Riksbanken sänker reporäntan ytterligare till –0,40 procent under andra halvåret i år, men det kan också bli aktuellt med andra åtgärder i samma syfte. Först i slutet av 2016 väntas Riksbanken höja reporäntan. Inflationen, mätt med KPIF, uppgår till i genomsnitt 1,8 procent under 2016 och ekonomin befinner sig nära konjunkturell balans.

I början av 2017 är nivån på reporäntan betydligt lägre än vad som brukar vara fallet när ekonomin är i konjunkturell balans. Anledningen är dels att inflationen bedöms understiga 2 procent, dels att Sverige inte kan avvika från de låga styrräntorna i vår omvärld, och då främst euroområdet, i alltför hög grad.[30] En högre reporänta i Sverige skulle förstärka kronan och dämpa inflationen.

Ökad inflation och ett högre resursutnyttjande under perioden 2017–2019 resulterar i gradvisa räntehöjningar och i slutet av 2019 uppgår reporäntan till 1,75 procent (se diagram 84). Reporäntehöjningarna påverkas också av att styrräntorna i euroområdet och USA gradvis höjs. Uppgången i styrräntorna blir dock långsam och statsobligationsräntorna blir därför låga under lång tid (se diagram 86). Såväl svenska som internationella räntor har visserligen stigit den senaste tiden, men från låga nivåer. Den svenska 10-åriga statsobligationsräntan bedöms följa utveckling-

Diagram 85 Inflationsförväntningar
Procent, kvartalsvärden

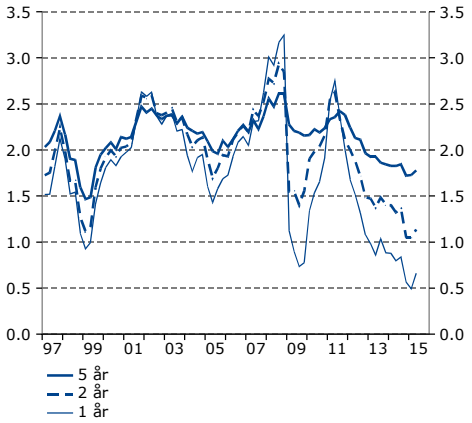

Anm. Medelvärde för samtliga aktörer.
Källa: TNS Sifo Prospera.

Diagram 86 Långräntor, tioåriga statsobligationer
Procent, månadsvärden

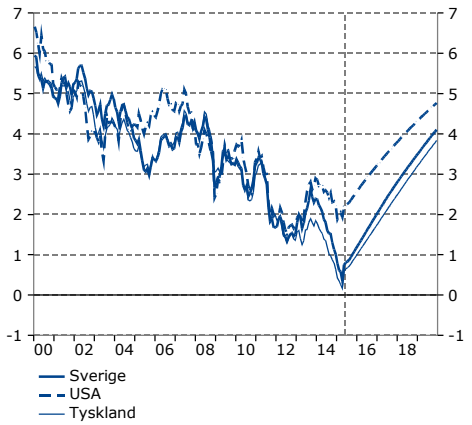

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

[29] Riksbanken beslutade att köpa statsobligationer vid två tidigare tillfällen i år. Det första i februari och det andra i mars. Dessa två beslut om köp av statsobligationer uppgick till 10 respektive 25 miljarder kronor och omfattade statsobligationer med löptid på mellan ett och fem år respektive löptider upp till 25 år.

[30] Se även fördjupningen "Historiskt låga realräntor det kommande decenniet" i *Konjunkturläget* december 2014, för förklaringar till de låga realräntorna i Sverige och omvärlden.

Diagram 87 Kronans effektiva växelkurs – KIX
Index 1992-11-18=100, månadsvärden

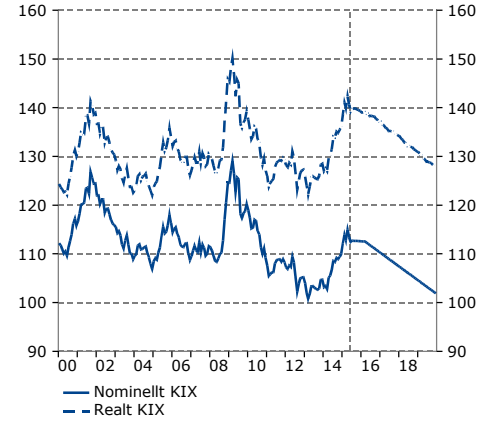

Anm. Högre index motsvarar en svagare krona.
Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

en i de internationella räntorna och ökar till 4 procent i slutet av 2019 (se diagram 86).

FORTSATT SVAG KRONA FRAMÖVER

Sedan drygt ett år tillbaka har kronan försvagats i konkurrentvägda termer (se diagram 87). Den främsta orsaken till försvagningen är den alltmer expansiva penningpolitik som bedrivits det senaste året. Kronan är nu betydligt svagare i reala och handelsvägda termer än vad som varit fallet i genomsnitt de senaste 15 åren. Försvagningen av kronan ses som en viktig faktor för en återgång av inflationen mot målet och Riksbanken har vid flera tillfällen kommunicerat att en snabb förstärkning av kronan kan riskera inflationsuppgången. Konjunkturinstitutet bedömer därför att Riksbanken vidtar åtgärder om en för stark krona riskerar att äventyra inflationsuppgången. Kronans effektiva nominella växelkurs, mätt i konkurrentvägda termer, bedöms därför ligga på ungefär samma nivå i drygt ett år. Därefter sker en gradvis förstärkning av kronan i takt med att konjunkturen förbättras och Riksbanken successivt agerar mindre aktivt för att motverka en förstärkning av kronan.

Kronan förstärks något mer i nominella termer än i reala termer (se diagram 87). Detta förklaras av att en sammanvägd utländsk inflation, inklusive de tillväxtekonomier som ingår i KIX-systemet för konkurrentvikter, bedöms vara något högre än svensk inflation.

STRUKTURELLT SPARANDE FÖRSTÄRKS OCH STRAMAR ÅT EKONOMIN

Det strukturella sparandet i offentlig sektor uppgick till −1,3 procent av BNP i fjol, vilket är den lägsta nivån sedan början av 2000-talet (se diagram 88). Bakom denna försvagning av sparandet ligger sex år av expansiv finanspolitik. Skattesänkningar har gjort att skatternas andel av BNP (justerat för konjunkturella effekter) nu är ca 2 procent lägre jämfört med 2008. Under samma period har offentlig konsumtion ökat med ungefär 1 procent av potentiell BNP, vilket delvis förklaras av den stigande demografiska försörjningskvoten, med en ökande andel äldre i befolkningen (se fördjupningen ”Befolkningsutvecklingen påverkar arbetsmarknaden”).

I år stärks det strukturella sparandet till −0,9 procent av potentiell BNP. Utgiftsreformerna i Alliansens budgetmotion, som riksdagen beslutade om i december, och satsningarna som regeringen föreslår i den ekonomiska vårpropositionen uppgår till sammanlagt 13 miljarder kronor. Dessa är fullt finansierade med skattehöjningar. I och med att reformerna finansieras fullt ut

Diagram 88 Strukturellt sparande i offentlig sektor och BNP-gap
Procent av potentiell BNP

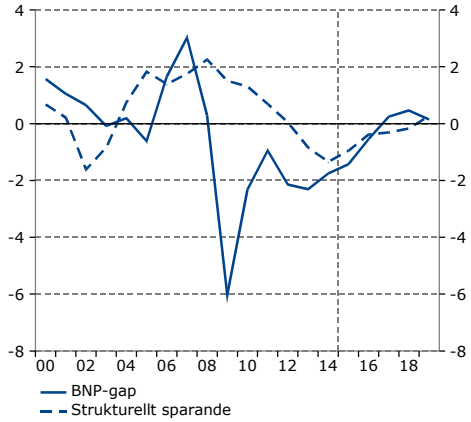

Källa: Konjunkturinstitutet.

påverkas det strukturella sparandet i offentlig sektor endast av den så kallade automatiska budgetförstärkningen.[31]

Regeringen uttrycker i vårpropositionen en avsikt att finansiera sina utgiftsreformer fullt ut även nästa år. I det finanspolitiska scenariot bortom nästa år antas att regeringen fortsätter att hålla sig till principen om finansiering krona för krona. Detta möjliggör en fortsatt automatisk budgetförstärkning på ungefär 0,4 procent av BNP per år, vilket gör att det strukturella sparandet successivt ökar och når ungefär noll 2018. Med denna princip för finanspolitiken skulle det dröja till 2021 innan sparandet når upp i en nivå förenlig med nuvarande överskottsmål.

Utgiftsreformerna i scenariot antas vara av den omfattning och av den art att de bibehåller det offentliga åtagandet på nuvarande nivå.[32] Den demografiska utvecklingen framöver – med relativt hög befolkningstillväxt och en växande andel äldre i befolkningen – gör att de offentliga utgifterna stiger som andel av BNP. Detta gör i sin tur att skattekvoten stiger framöver (se diagram 89 och kapitlet ”Offentliga finanser 2015−2019).

Den gradvisa förstärkningen av det strukturella sparandet innebär att finanspolitiken får en åtstramande inriktning som dämpar uppgången i efterfrågan. Det är ett normalt mönster i en politik som syftar till att dämpa konjunktursvängningarna. Åren efter den finansiella krisen har finanspolitiken bidragit till att hålla uppe resursutnyttjandet, men nu när konjunkturen förstärks är det lämpligt att finanspolitikens stimulanser till efterfrågan successivt blir mindre. En stimulerande finanspolitik under lågkonjunktur förutsätter nämligen åtstramning när konjunkturläget förstärks för att finanspolitiken ska vara långsiktigt hållbar och trovärdig.

Diagram 89 Skattekvot

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

[31] Automatiska budgetförstärkningar följer av att de offentliga utgifterna faller som andel av BNP vid oförändrade regler medan de offentliga inkomsterna tenderar att vara konstanta som andel av BNP vid oförändrade regler. Se kapitlet ”Offentliga finanser 2015–2019” för en beskrivning av finanspolitiska begrepp såsom automatisk budgetförstärkning och bibehållet åtagande.

[32] Alternativa antaganden kan förstås göras inom ramen för ”krona för krona”-finansiering. Exempelvis att skatternas andel av BNP är konstant vilket medför ett försvagat offentligt åtagande.

Offentliga finanser 2015–2019

Underskottet i de offentliga finanserna var 75 miljarder kronor i fjol, vilket motsvarar nästan 2 procent av BNP. I år och kommande år stärks dock det finansiella sparandet och når noll 2018, givet att utgiftsreformer fortsätter finansieras krona för krona. Befolkningsutvecklingen de närmaste åren innebär en strukturell ökning av de offentliga utgifterna, framför allt i kommunsektorn. Ett oförändrat välfärdsåtagande som finansieras fullt ut innebär skattehöjningar motsvarande 2,5 procent av BNP de kommande fyra åren.

Finanspolitiken har varit expansiv de senaste åren, vilket gjort att det strukturella sparandet i offentlig sektor ligger långt under överskottsmålets nivå. Att finanspolitiken nu stramas åt i takt med att konjunkturen stärks är förväntat, sett ur både stabiliserings- och budgetpolitiska perspektiv.

Finansiellt sparande och statsskuld

UNDERSKOTTET MINSKAR

Offentlig sektors finansiella sparande uppgick till −1,9 procent av BNP förra året, vilket är den lägsta nivån sedan mitten av 1990-talet. Ihållande lågkonjunktur och sex år av expansiv finanspolitik har bidragit till det låga sparandet. Lågkonjunkturens effekt på sparandet bedöms dock vara liten i nuläget, ca 0,6 procent av BNP. Underskottet i de offentliga finanserna är därmed i huvudsak att betrakta som strukturellt.

Sparandet stärks i år och kommande år och beräknas bli noll 2018 (se diagram 90). Förstärkningen av sparandet förklaras delvis av konjunkturåterhämtningen, men till övervägande del av automatiska budgetförstärkningar (se förklaring i marginalen på nästa sida). I scenariot för finanspolitiken till och med 2019 antas samtliga utgiftsreformer vara fullt finansierade, vilket gör att den diskretionära finanspolitiken inte har någon direkt påverkan på sparandet.

Utgiftsreformerna i scenariot till och med 2019 omfattar åtgärder som i stort sett bibehåller det offentliga åtagandet på nuvarande nivå. Detta innebär åtgärder och finansieringsbehov på ca 20 miljarder kronor per år. Detta kommer att betyda skattehöjningar för såväl hushåll som företag, med en skattekvot som stiger 2,5 procentenheter från i år till och med 2019. Skatterna i relation till BNP kommer därmed 2019 vara tillbaka till ungefär 2007 års nivå.

Statsskulden som andel av BNP, som redan är låg i både ett historiskt och ett internationellt perspektiv, fortsätter att falla i framöver i takt med att statens finanser stärks (se tabell 12). Maastrichtskulden, som även inkluderar kommunernas och ålderspensionssystemets skulder, faller också som andel av BNP

Diagram 90 Offentliga sektorns faktiska och strukturella finansiella sparande

Procent av BNP respektive potentiell BNP

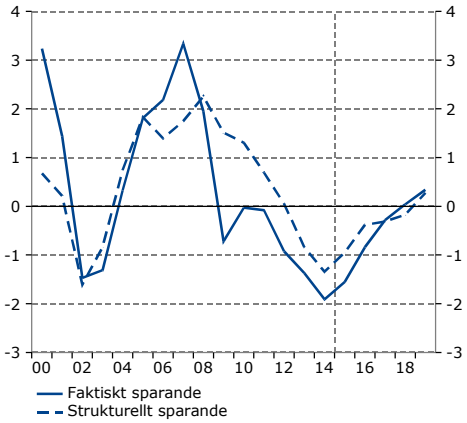

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 91 Maastrichtskuld och offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet

Procent av BNP

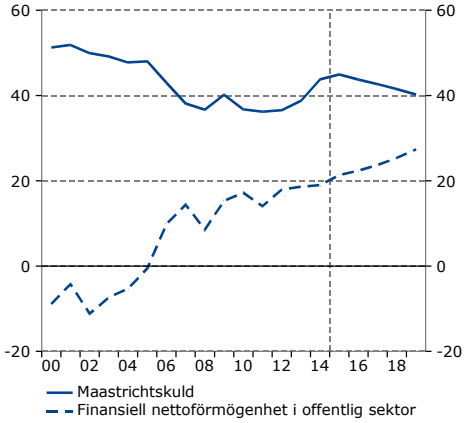

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Finanspolitiska begrepp

Det strukturella sparandet (tidigare benämnt konjunkturjusterat sparande) är en beräkning av vad den offentliga sektorns finansiella sparande skulle vara vid ett balanserat resursutnyttjande (neutral konjunktur) och en normal sammansättning av viktiga skattebaser. Det anges vanligtvis som andel av potentiell BNP.

Ofinansierade åtgärder är finanspolitiska beslut om ökade utgifter och/eller minskade skatter som inte är finansierade via beslut om lika stora minskade utgifter och/eller höjda skatter på något annat område. Dessa åtgärder minskar därmed den offentliga sektorns finansiella sparande och har i normalfallet en positiv effekt på BNP.

Automatiska stabilisatorer innebär att den offentliga sektorns finansiella sparande varierar med konjunkturläget utan att aktiva beslut fattas. I lågkonjunkturer försvagas det finansiella sparandet utan att det beslutas om skattesänkningar eller utgiftsökningar. Detta beror dels på att skatteintäkterna är lägre när BNP är lägre än normalt, dels på att de arbetslöshetsrelaterade utgifterna är högre än normalt när arbetslösheten är högre än jämviktsarbetslösheten.

Oförändrade regler innebär ett antagande om att inga ytterligare finanspolitiska beslut fattas av regering och riksdag. I praktiken finns dock betydande gränsdragningsproblem.

Automatisk budgetförstärkning är den ökning av det finansiella sparandet i offentlig sektor som normalt sker under oförändrade regler. Förstärkningen uppstår som ett resultat av att skatteintäkterna ungefär utvecklas i takt med BNP, medan utgifterna tenderar att falla som andel av BNP under oförändrade regler.

Budgetutrymmet är storleken på de permanenta ofinansierade åtgärder i statsbudgeten som ryms inom ramen för överskottsmålet under ett antal år. För att öka jämförbarheten över tiden (och med regeringens beräkningar) beräknar Konjunkturinstitutet budgetutrymmet för den närmaste femårsperioden.

Bibehållet offentligt åtagande innebär att offentlig konsumtion ökar i sådan takt att personaltätheten i välfärdstjänsterna hålls oförändrad och att ersättningsgraden i de sociala transfereringarna bibehålls. Bibehållet åtagande innebär vidare att de statliga investeringarna ökar i takt med potentiell BNP, medan kommunala investeringar ökar i takt med den kommunala konsumtionen.

framöver, och bedöms vara 40 procent 2019 (se diagram 91). Det finns därmed god marginal till det skuldtak på 60 procent av BNP som anges i EU:s stabilitets- och tillväxtpakt.

Tabell 12 Offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Inkomster	**1 861**	**1 896**	**1 974**	**2 102**	**2 231**	**2 357**	**2 480**
Procent av BNP	*49,3*	*48,4*	*48,2*	*48,9*	*49,7*	*50,3*	*50,9*
Skatter och avgifter	1 613	1 664	1 742	1 866	1 979	2 088	2 193
Procent av BNP	*42,7*	*42,5*	*42,5*	*43,4*	*44,0*	*44,5*	*45,0*
Kapitalinkomster	72	62	56	58	66	75	84
Övriga inkomster	176	170	176	178	186	194	203
Utgifter	**1 912**	**1 971**	**2 038**	**2 138**	**2 244**	**2 355**	**2 464**
Procent av BNP	*50,7*	*50,4*	*49,8*	*49,8*	*49,9*	*50,2*	*50,6*
Transfereringar	717	729	753	780	818	857	893
Hushåll	582	588	607	640	667	693	724
Företag	68	73	77	82	85	89	93
Utland	67	68	69	58	66	74	77
Konsumtion	988	1 029	1 074	1 132	1 186	1 244	1 301
Investeringar m m	169	177	180	193	202	211	220
Kapitalutgifter	37	36	31	33	38	43	49
Finansiellt sparande	**–52**	**–75**	**–64**	**–36**	**–13**	**2**	**17**
Procent av BNP	*–1,4*	*–1,9*	*–1,6*	*–0,8*	*–0,3*	*0,0*	*0,3*
Primärt finansiellt sparande	**–87**	**–101**	**–89**	**–61**	**–41**	**–29**	**–19**
Procent av BNP	*–2,3*	*–2,6*	*–2,2*	*–1,4*	*–0,9*	*–0,6*	*–0,4*
Maastrichtskuld	**1 462**	**1 715**	**1 841**	**1 879**	**1 918**	**1 946**	**1 961**
Procent av BNP	*38,7*	*43,8*	*45,0*	*43,7*	*42,7*	*41,5*	*40,3*

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Finanspolitik

SKATTEHÖJNINGAR PÅ DRYGT 40 MILJARDER KRONOR I ÅR OCH NÄSTA ÅR

Finanspolitiken bedöms öka skatteintäkterna med 13 miljarder kronor i år och med ytterligare 31 miljarder kronor nästa år. Skattehöjningarna finansierar utgiftsreformer av samma omfattning. Principen om finansiering krona för krona av utgiftsreformerna gäller således både i år och nästa år.

Av årets skattehöjningar kan ungefär hälften (7 miljarder kronor) härledas till Alliansens budgetmotion som riksdagen beslutade om i december i fjol. Resterande skattehöjningar kan knytas till regeringens ekonomiska vårproposition och består av ett första steg i slopandet av nedsättningen av arbetsgivaravgiften för unga. Enligt förslaget i vårpropositionen kommer nedsättningen slopas helt vid halvårsskiftet nästa år, vilket ger ytter-

ligare 11 miljarder kronor i skattehöjningar nästa år, utöver årets nivå.[33]

Utöver de skattehöjningar som föreslås i vårpropositionen bedömer Konjunkturinstitutet att regeringen kommer att föreslå utgiftsreformer och skattehöjningar för 2016 på ca 20 miljarder kronor i höstens budgetproposition (se tabell 13). Bedömningen baseras på aviseringar från regeringen under våren och de förslag som framfördes i fjolårets budgetproposition, men som ännu inte beslutats. Bland de förväntade åtgärderna finns en nedjustering av rot-avdraget, höjd skatt på drivmedel och en avtrappning av jobbskatteavdraget för höginkomsttagare.[34]

Tabell 13 Finanspolitik i staten, 2015–2019

Miljarder kronor respektive procent av potentiell BNP

	2015	2016	2017	2018	2019	2015–2019
Skattehöjningar	**13**	**31**	**20**	**21**	**20**	**105**
varav beslutade[1]	*13*	*11*	*5*	*0*	*0*	*29*
varav prognostiserade	*0*	*20*	*15*	*21*	*20*	*76*
Utgiftsåtgärder	**13**	**31**	**20**	**21**	**20**	**105**
varav beslutade[1]	*13*	*11*	*0*	*0*	*0*	*24*
varav prognostiserade	*0*	*20*	*20*	*21*	*20*	*81*
Effekt på strukturellt sparande	0	0	0	0	0	0
Automatisk budgetförstärkning[2]	0,4	0,6	0,1	0,1	0,4	1,6
Strukturellt sparande[2]	–0,9	–0,4	–0,3	–0,2	0,3	

[1] Beslutade skattehöjningar och utgiftsåtgärder avser den beslutade statsbudgeten för 2015 och aviseringar i regeringens ekonomiska vårproposition 2015. [2] Procent av potentiell BNP.

Källa: Konjunkturinstitutet.

FORTSATT ÅTSTRAMNING GER BALANS 2018

Utgiftsreformerna antas finansieras krona för krona även 2017–2019 i det finanspolitiska scenariot. Detta är ett beräkningsantagande snarare än en prognos på finanspolitikens exakta utveckling på lite längre sikt. I scenariot ingår med andra ord inga aktiva sparåtgärder i syfte att nå överskottsmålet. Utgiftsreformerna antas vara av den omfattning att de bibehåller det offentliga åtagandet på nuvarande nivå, vad gäller till exempel personaltäthet i välfärdstjänsterna och ersättningsgrad i de sociala transfereringssystemen. Enligt dessa beräkningsantaganden behövs skattehöjningar på ungefär 20 miljarder kronor per år fram till 2019. Detta ger totala skattehöjningar i staten på 105 miljarder kronor under perioden 2015–2019 och lika stora utgiftsåtgärder.

Finanspolitiska prognoser

Konjunkturinstitutets finanspolitiska prognos utgör inte en lämplighetsbedömning.

På ett till två års sikt baseras prognosen på en bedömning av vilken politik som mest sannolikt kommer att genomföras. På längre sikt baseras de finanspolitiska antagandena på en bedömning av hur det finanspolitiska ramverket kommer att tillämpas. Detta innebär för närvarande att beräkningarna innefattar att samtliga reformer i statens budget kommer att finansieras krona för krona till dess att överskottsmålet är uppfyllt. Reformernas omfattning i detta tidsperspektiv utgår från att den offentliga sektorns utgifter motsvarar ett bibehållet offentligt åtagande (se förklaring i marginalen på nästa sida).

Beräkningarna för de offentliga finanserna är baserade på scenariot som beskrivs i kapitlet ”Makroekonomiskt scenario och ekonomisk politik 2015–2019”.

[33] Eftersom nedsättningen av arbetsgivaravgifterna inte slopas helt förrän halvårsskiftet 2016 dröjer det till 2017 innan förändringen får full effekt på skatteinkomsterna. Därför uppstår ytterligare en effekt på 5 miljarder kronor 2017 i förhållande till 2016 års effekt på skatteinkomsterna. Se även fördjupningen ”Vårpropositionen 2015”.

[34] Konjunkturinstitutet vet inte vilka utgiftsreformer regeringen kommer att föreslå i höstens budgetproposition och gör därför en schablonmässig fördelning av utgiftsreformerna i staten.

Diagram 92 Strukturella inkomster i offentlig sektor
Procent av potentiell BNP

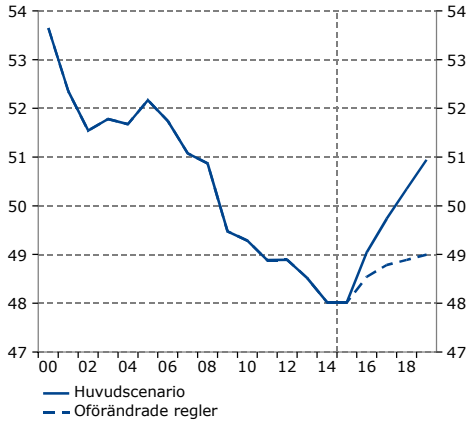

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 93 Strukturella utgifter i offentlig sektor
Procent av potentiell BNP

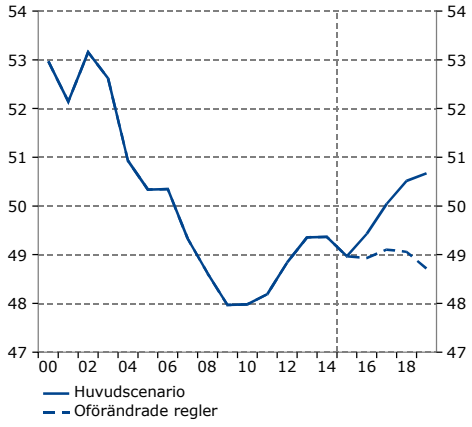

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 94 Offentliga sektorns utgifter
Procent av BNP respektive procentuell förändring i löpande priser

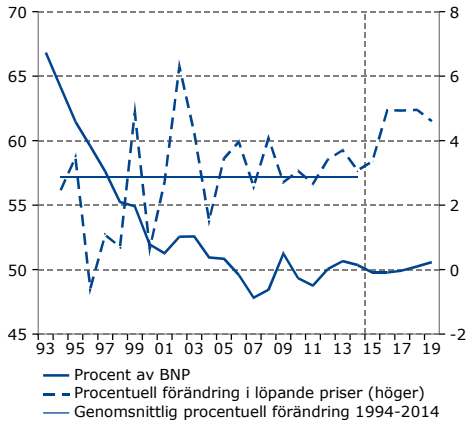

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I kommunsektorn beräknas skattehöjningarna bli ca 16 miljarder kronor under samma period.[35] Skattehöjningarna i kommunsektorn behövs för att finansiera ett bibehållet välfärdsåtagande och samtidigt uppfylla det kommunala balanskravet. Detta gäller under beräkningsantagandet att staten tillför ökade statsbidrag i samma takt som den kommunala konsumtionen växer. Den totala omfattningen på genomförda och prognostiserade skattehöjningar i stat och kommuner är därmed i storleksordningen 120 miljarder kronor 2015−2019.

Att utgiftsreformerna i både stat och kommunsektor finansieras fullt ut gör att det strukturella sparandet fortsätter att öka till följd av automatiska budgetförstärkningar och närmar sig noll 2018. Det starkare strukturella sparandet innebär att finanspolitiken stramas åt och blir mindre expansiv de kommande åren. Även om den aktiva finanspolitiken i scenariot inte har någon effekt på det strukturella sparandet, är inkomsterna och utgifterna i offentlig sektor ca 2 procent högre som andel av BNP 2019 jämfört med oförändrade regler (se diagram 92 och diagram 93).

Offentliga sektorns utgifter

Den offentliga sektorns samlade utgifter uppgick till 50,4 procent av BNP 2014. Utgiftskvoten minskar något i år och nästa år. Det beror på att BNP växer snabbare när konjunkturen återhämtar sig, snarare än att utgifterna växer långsamt. Utgifterna förväntas växa snabbare än det historiska genomsnittet samtliga år 2015−2019 (se diagram 94). Utvecklingen drivs i huvudsak av hög tillväxt av offentlig konsumtion, som står för mer än hälften av de offentliga utgifterna (se diagram 95).

REKORDHÖG BEFOLKNINGSTILLVÄXT STÄLLER NYA KRAV PÅ OFFENTLIG SEKTOR

De offentliga utgifternas utveckling beror till stor del på befolkningstillväxten och hur befolkningens sammansättning ser ut. Enligt SCB:s befolkningsprognos från maj i år ökar folkmängden betydligt mer de kommande åren jämfört med tidigare (se diagram 96).[36] Ökningen beror främst på att många människor kommer till Sverige som en följd av konflikter i omvärlden. Enligt Migrationsverkets senaste prognos beräknas ca 80 000 personer komma till Sverige både i år och nästa år.[37] Merparten av utgifterna för migration ligger hos kommunerna som bland annat tillhandahåller boende för nyanlända. Staten kompenserar emellertid kommunerna för detta.

Den demografiska utvecklingen innebär att unga och äldre ökar både i antal och som andel av befolkningen. Det som brukar

[35] Den genomsnittliga kommunalskattehöjningen i år är 13 öre, vilket bedöms öka skatteintäkterna med ca 2,7 miljarder kronor.

[36] Se ”Sveriges framtida befolkning 2015–2060”, Demografiska rapporter 2015:2, SCB.

[37] Se ”Verksamhets- och utgiftsprognos”, april 2015, Migrationsverket.

kallas den demografiska försörjningskvoten stiger därför ytterligare framöver (se diagram 97). Det betyder att de som är i arbetsför ålder måste försörja allt fler personer.

Den demografiska utvecklingen innebär att de kommunala konsumtionsutgifterna fortsätter att öka snabbt framöver i takt med att behoven av vård, skola och omsorg stiger. Den snabba befolkningstillväxten är en utmaning för kommunerna. Många kommuner och landsting har redan i dag en hög kostnadsutveckling och brist på personal. Enligt Sveriges kommuner och landsting (SKL) drivs kommunernas utgifter upp ytterligare av svårigheten att rekrytera personal. Detta leder till ökade kostnader i form av övertid, löneökningar utöver centrala avtal och tillfälligt inhyrd personal.[38]

Statens konsumtionsutgifter växer däremot relativt långsamt i år, trots höga kostnader för migration. Den långsamma ökningen beror på att de statliga myndigheternas anslagsuppräkning är låg. Nästa år ökar statens konsumtion snabbare när anslagsuppräkningen ligger på en mer normal nivå. Den statliga konsumtionen består i huvudsak av så kallad kollektiv konsumtion såsom polis, försvar och domstolar. På lång sikt är det rimligt att anta att den kollektiva offentliga konsumtionen växer ungefär i takt med befolkningen. Givet den höga befolkningstillväxten de närmaste åren är det dock sannolikt att den statliga konsumtionen tillfälligt halkar efter jämfört med befolkningsutvecklingen. På lite längre sikt bedöms emellertid statens konsumtion anpassas till den större befolkningen.

I takt med att antalet äldre ökar, stiger utgifterna för inkomstpensioner de kommande åren. Ökningen förklaras också av en hög uppskrivning av pensionerna 2016 när den så kallade bromsen i pensionssystemet lättar. Den demografiska utvecklingen innebär även att antalet barn och unga stiger, vilket gör att utgifterna för föräldrapenning och barnbidrag stiger snabbt de kommande åren.

Diagram 95 Fördelning av offentliga sektorns utgifter 2014

Procent av totala utgifter

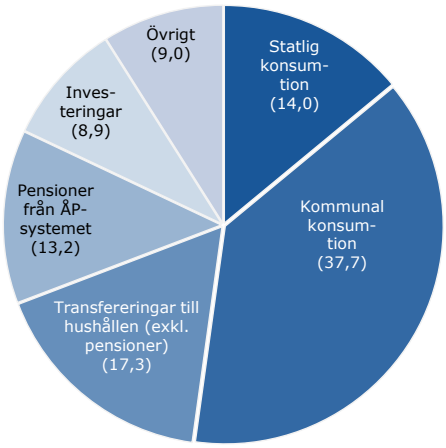

Källa: SCB.

Diagram 96 Befolkningstillväxt

Procentuell förändring

Källa: SCB.

Tabell 14 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Transfereringar	19,0	18,6	18,4	18,2	18,2	18,3	18,3
Hushåll	15,4	15,0	14,8	14,9	14,8	14,8	14,9
Företag	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Utland	1,8	1,7	1,7	1,4	1,5	1,6	1,6
Offentlig konsumtion	26,2	26,3	26,2	26,4	26,4	26,5	26,7
Offentliga investeringar	4,5	4,5	4,4	4,5	4,5	4,5	4,5
Ränteutgifter	1,0	0,9	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0
Offentliga sektorns utgifter	**50,7**	**50,4**	**49,8**	**49,8**	**49,9**	**50,2**	**50,6**

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 97 Befolkningen utanför arbetsför ålder som andel av befolkningen i arbetsför ålder 20–64 år

Andel

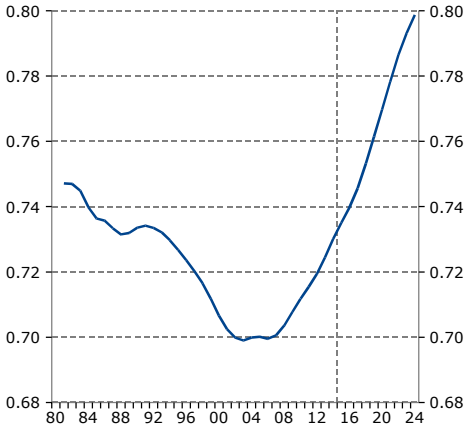

Källa: SCB.

[38] Se ”Ekonomirapporten: om kommunernas och landstingens ekonomi”, SKL, april 2015.

Diagram 98 Statliga och kommunala investeringar
Procent av BNP

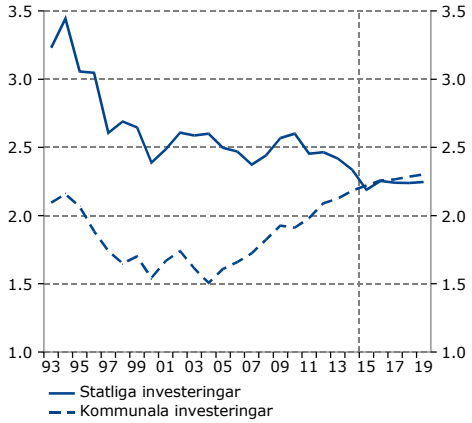

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 99 Arbetslöshet och arbetslöshetsförsäkring
Procent av arbetskraften respektive miljarder kronor

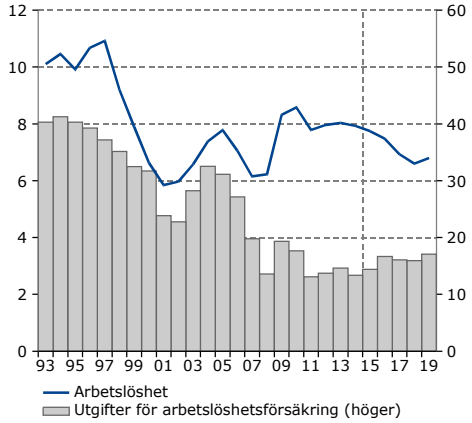

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 100 Skatter och avgifter
Miljarder kronor respektive procent av BNP

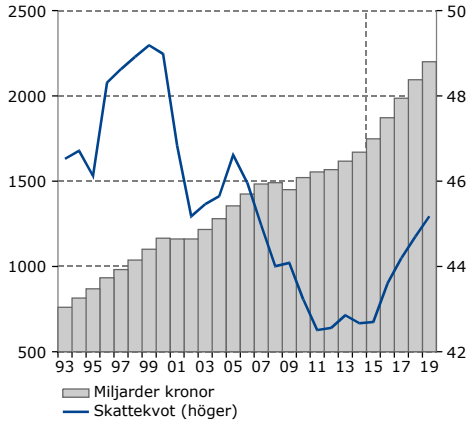

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

OFFENTLIGA INVESTERINGAR VÄXER STARKT NÄSTA ÅR

Under 1960- och 1970-talen genomfördes stora investeringar i infrastruktur samtidigt som sjukvården byggdes ut. Många vägar och järnvägar rustas nu upp och inom landstingen sker en generationsväxling av sjukhusbyggnader. Den snabba befolkningstillväxten i storstadsregionerna innebär dessutom ett ökat behov av kollektivtrafik. Detta har bidragit till att kommunsektorns investeringar har utvecklats starkt de senaste åren. Investeringsbehoven i kommunerna kommer att vara fortsatt stora och både antalet pågående och planerade projekt är många. De kommunala investeringarna fortsätter därför att öka som andel av BNP. Utvecklingen innebär att de kommunala investeringarna från och med i år beräknas överstiga de statliga investeringarna (se diagram 98).

Inom staten har investeringarna inte ökat i lika snabb takt, vilket i huvudsak förklaras av att försvarets investeringar har minskat samt svag utveckling av investeringar i vägar och järnvägar de senaste åren. I år faller de statliga investeringarna eftersom flera stora infrastrukturprojekt avslutas. Nästa år är flera nya projekt inplanerade samtidigt som arbetet med Förbifart Stockholm intensifieras. Ökningstakten i de statliga investeringarna bedöms därför bli högre framöver.

BEKYMMERSAM TREND I SJUKSKRIVNINGARNA

Den pågående konjunkturåterhämtningen innebär att arbetslösheten successivt faller. Utgifterna för arbetslöshetsersättning ökar emellertid i år och nästa år, till stor del som en följd av att ersättningsnivåerna höjs (se diagram 99). Utgifterna för ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program ökar i år men faller något efter 2016 i takt med att programvolymerna minskar.

Mellan 2003 och 2010 minskade antalet sjuka. Sedan dess har dock sjukpenningdagarna ökat varje år. Det är framför allt personer med psykiska diagnoser som ökar. Försäkringskassan bedömer att sjukskrivningar med sjukpenning fortsätter att stiga de närmaste åren och att sjukskrivningstiderna blir allt längre. Den offentliga sektorns utgifter för sjukpenning samt sjuk- och aktivitetsersättning fortsätter därmed att öka.

Offentliga sektorns inkomster

Inkomsterna till den offentliga sektorn har de senaste 10 åren minskat successivt som andel av BNP. Detta kan till stor del förklaras av jobbskatteavdraget som infördes 2007 och som åren därefter utökades i ytterligare fyra steg. Inkomstkvoten bottnar i år och växer sedan till och med 2019 (se diagram 100).

Regeringen har aviserat vissa skattehöjningar inför höstens budgetproposition. Förslagen omfattar lägre rot-avdrag, höjd skatt på drivmedel och på sparande i investeringssparkonto,

slopad skattereduktion för gåvor och höjningar av vissa miljöskatter. Konjunkturinstitutet bedömer vidare att regeringen återkommer med en del förslag från budgetpropositionen för 2015 som inte genomförts, till exempel avtrappningen av jobbskatteavdraget vid högre inkomster, en skattesänkning för pensionärer och en långsammare uppräkning av skiktgränsen för statlig skatt, vilket ökar skatteintäkterna. Sammantaget antar Konjunkturinstitutet att förslagen i höstens budgetproposition höjer de statliga skatterna med 20 miljarder kronor 2016. Utöver det bedöms den genomsnittliga kommunalskattesatsen höjas med 6 öre nästa år, vilket motsvarar drygt 1 miljard kronor.

Även 2017–2019 stiger inkomsterna till följd av de skattehöjningar som genomförs för att finansiera de antagna utgiftsåtgärder som ingår i det finanspolitiska scenariot. Sammantaget under perioden 2016–2019 genomförs skattehöjningar på 76 miljarder kronor i staten och 13 miljarder kronor i kommunerna, utöver vad som har beslutats hittills. Skattekvoten stiger därmed gradvis till 45,2 procent av BNP 2019, vilket är ungefär samma nivå som 2007 (se diagram 100).

Diagram 101 Fördelning av offentliga sektorns inkomster 2014
Procent av totala inkomster

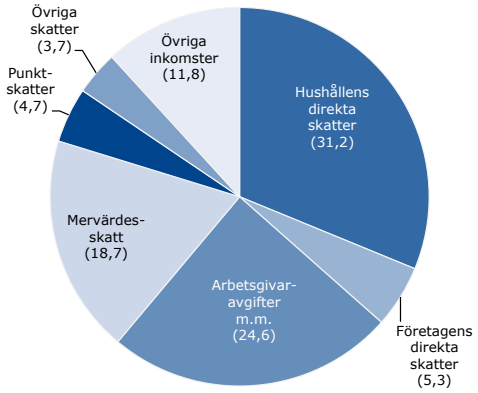

Källa: SCB.

INKOMSTBESKATTNING OCH ARBETSGIVARAVGIFTER ÖKAR

Nästan en tredjedel av den offentliga sektorns inkomster utgörs av hushållens direkta skatter (se diagram 101). De beskattningsbara inkomsterna, som till största delen består av löner och pensioner, växer snabbare framöver. Det resulterar i högre inkomstskatteintäkter (diagram 102). Snabbt ökande pensionsutbetalningar bidrar till detta, samtidigt som en förväntad höjning av grundavdraget för personer över 65 år dämpar uppgången i de beskattningsbara inkomsterna. Nedtrappningen i jobbskatteavdraget och det minskade rot-avdraget bidrar också till att hushållens inkomstskatt ökar nästa år. Dessutom väntas den genomsnittliga kommunalskatten höjas med 6 öre 2016 för att kommunerna ska klara målet om god ekonomisk hushållning.

Arbetsgivaravgifterna ökar normalt i takt med lönesumman. I vårpropositionen föreslås att nedsättningen av arbetsgivaravgiften för ungdomar halveras i augusti och slopas helt från och med juli nästa år (se fördjupningen ”Vårpropositionen 2015”). Arbetsgivaravgifterna växer därmed snabbare än lönesumman i år och nästa år (se diagram 103).

Diagram 102 Hushållens inkomstskatter
Procentuell förändring, löpande priser

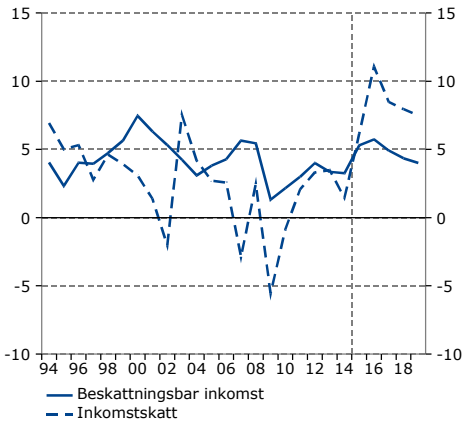

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

LÅGA AKTIEUTDELNINGAR I STATEN ÄVEN NÄSTA ÅR

Utdelningarna från statliga bolag har varit låga i år eftersom Vattenfall inte heller i år lämnar någon utdelning och LKAB:s utdelning blir låg. Nästa år förblir utdelningarna fortsatt låga men antas börja normaliseras från och med 2017 (se diagram 104).

Låga räntor bidrar också till låga kapitalinkomster i offentlig sektor. I och med att både räntorna och aktieutdelningarna stiger

Diagram 103 Arbetsgivaravgifter m.m. och lönesumma

Procentuell förändring, löpande priser

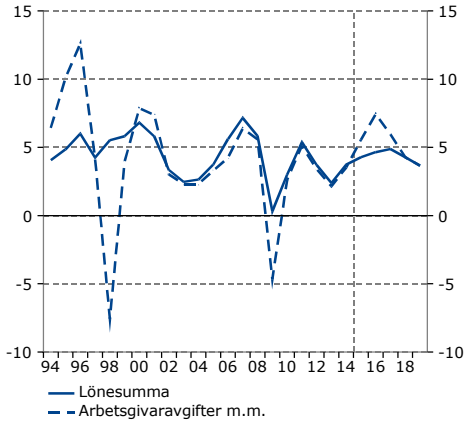

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 104 Statens aktieutdelningar

Miljarder kronor respektive procent av BNP

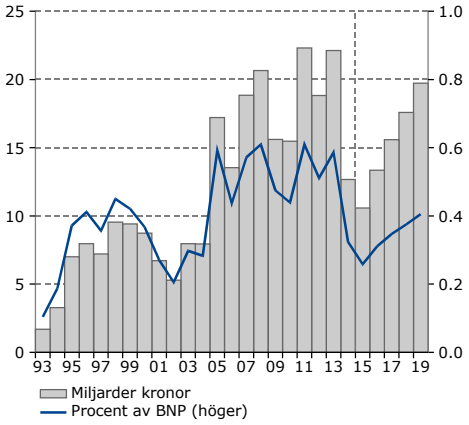

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 105 Skattereduktioner för underskott av kapital

Procent av BNP

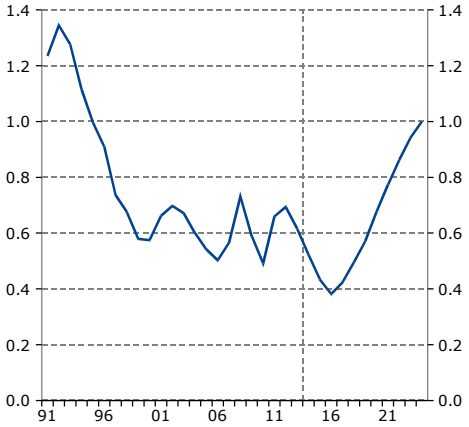

Källor: SCB, Skatteverket och Konjunkturinstitutet.

framöver ökar kapitalinkomsterna successivt som andel av BNP 2017–2019.

Tabell 15 Offentliga sektorns inkomster

Procent av BNP

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Hushållens direkta skatter	15,1	15,1	15,2	15,8	16,3	16,8	17,3
Företagens direkta skatter	2,7	2,6	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Arbetsgivaravgifter med mera[1]	11,9	11,9	12,0	12,3	12,4	12,4	12,4
Mervärdesskatt	8,9	9,0	9,1	9,0	9,0	9,0	9,0
Punktskatter	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Övriga skatter	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Skattekvot	**42,9**	**42,7**	**42,7**	**43,6**	**44,2**	**44,7**	**45,2**
EU-skatter[2]	–0,1	–0,1	–0,1	–0,2	–0,2	–0,2	–0,2
Kapitalinkomster	1,9	1,6	1,4	1,4	1,5	1,6	1,7
Övriga inkomster[3]	4,7	4,4	4,3	4,1	4,1	4,1	4,2
Offentliga sektorns inkomster	**49,3**	**48,4**	**48,2**	**48,9**	**49,7**	**50,3**	**50,9**

[1] Arbetsgivar- och egenföretagaravgifter samt särskild löneskatt. [2] Skatter till EU ingår i skattekvoten men inte i den offentliga sektorns inkomster. [3] Bland annat transfereringar från utlandet och från a-kassorna.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Ökade kostnader för ränteavdragen framöver

Hushållens ränteavdrag innebär ett inkomstbortfall för staten som registreras under hushållens direkta skatter. Ränteavdragen uppgick till 23 miljarder kronor 2013, vilket motsvarar 0,6 procent av BNP (se diagram 105). I år och nästa år bedöms ränteavdragen minska något som andel av BNP, med anledning av de låga marknadsräntorna. På lite längre sikt, i takt med att marknadsräntorna stiger till mer normala nivåer, kommer inkomstbortfallet från ränteavdragen att utgöra en snabbt växande del av statens budget. På lång sikt beräknas kostnaden öka till 1 procent av BNP, med bibehållet regelverk.

Inkomstbortfallet är här beräknat med hänsyn till att de personer som gör avdrag för ränteutgifter även äger tillgångar som ger beskattningsbara kapitalinkomster (ränteinkomster och aktieutdelningar). Hushållens avdragsgilla ränteutgifter var ungefär 100 miljarder kronor 2013, vilket i sig kostade staten nästan 30 miljarder kronor. Dessa personer hade dock ränteinkomster på ca 20 miljarder kronor och underlaget för att beräkna ränteavdraget var därför 80 miljarder, vilket gav skattereduktioner på 23 miljarder.

Hushållens ränteavdrag föll under hela 1990-talet i takt med att marknadsräntorna föll (se diagram 106). År 1992 var den rörliga bolåneräntan över 15 procent och hushållen fick då skattereduktioner för underskott av kapital motsva-

rande 1,3 procent av BNP. År 2000 var den rörliga bolåneräntan nere på 5 procent och skattereduktionerna hade minskat till 0,6 procent av BNP. Marknadsräntorna har sedan dess fortsatt sjunka men ränteavdragen har i stort sett varit oförändrade som andel av BNP. Det förklaras av att hushållens skuldsättning har ökat. Hushållens skulder steg från 48 procent av BNP 2000 till 86 procent av BNP 2013.

Med stigande räntor och skulder som växer ungefär i takt med hushållens disponibla inkomster i framtiden kommer ränteavdragen att öka. I prognosen stiger den rörliga bolåneräntan till 6 procent 2024, vilket får skattereduktionerna att öka till ca 60 miljarder kronor motsvarande 1 procent av BNP. Att skattereduktionerna då väntas bli större som andel av BNP än vad de var 2000, trots ungefär samma räntenivå, beror på den ökande skuldsättningen.

Diagram 106 Tremånaders bolåneränta

Procent

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Budgetutrymmet

INGET UTRYMME FÖR OFINANSIERADE ÅTGÄRDER

Budgetutrymmet anger storleken på de ofinansierade åtgärder som kan genomföras utan att det offentliga sparandet avviker från överskottsmålet. Konjunkturinstitutet bedömer att det offentliga sparandet den kommande femårsperioden kommer att understiga den nivå som överskottsmålet kräver, även vid oförändrade regler. Budgetutrymmet till och med 2019 är därför negativt.

Att budgetutrymme uppstår beror på att skatteinkomsterna växer ungefär i takt med BNP, medan utgifterna normalt faller som andel av BNP så länge regelverken inte ändras.

Budgetutrymmet beräknas utifrån utvecklingen av det strukturella sparandet i offentlig sektor vid oförändrad finanspolitik på fem års sikt, det vill säga till 2019. Det strukturella sparandet 2019 beräknas uppgå till 0,3 procent av potentiell BNP vid oförändrad finanspolitik.[39] Det sparande som är förenligt med nuvarande överskottsmål uppgår, enligt Konjunkturinstitutets beräkningsprincip, till 1,2 procent av BNP. Detta betyder att budgetutrymmet är negativt och motsvarar −0,9 procent av BNP, eller ca −45 miljarder kronor. Även om överskottsmålet skulle ändras till ett balansmål är budgetutrymmet med andra ord obefintligt till och med 2019.

[39] Utgiftsreformerna i det finanspolitiska scenariot till 2019 finanseras krona för krona, vilket innebär att den diskretionära finanspolitiken inte har någon direkt effekt på det strukturella sparandet (se tabell 13). Detta innebär att det strukturella sparandet i scenariot är lika med det strukturella sparandet vid oförändrade regler till 2019.

Osäkerhet i prognosen

Återhämtningen i den svenska ekonomin fortsätter. Men prognosen är osäker och riskerna för en svagare konjunkturutveckling har ökat något jämfört med prognosen i mars. Det gäller inte minst den akuta finansieringskrisen i Grekland. I Sverige finns det en risk för fallande bostadspriser. I kombination med en hög skuldsättning hos hushållen skulle ett plötsligt prisfall kunna hämma konjunkturåterhämtningen påtagligt. Men en återhämtning av svensk ekonomi kan också påskyndas, bland annat till följd av en snabbare investeringsuppgång i OECD-länderna. Liksom i tidigare prognos överväger riskerna för en svagare konjunkturutveckling både internationellt och i Sverige.

Prognoser för den framtida ekonomiska utvecklingen är alltid osäkra. Detta kapitel beskriver den osäkerhet som är förknippad med konjunkturutsikterna i Sverige på kort sikt, det vill säga till och med 2016. Avsikten är att belysa händelser som den ekonomiska politiken kan behöva ha beredskap för. Eftersom den traditionella penningpolitiken för närvarande inte har så stort manöverutrymme kan det komma att ställas större krav på andra åtgärder inom både finans- och penningpolitiken.

Osäkerhet i prognosen för omvärlden

Nedan beskrivs den osäkerhet i prognosen för omvärlden som bedöms vara mest relevant för konjunkturutsikterna i Sverige. Sammantaget bedöms riskerna för en svagare konjunkturutveckling i omvärlden överväga uppåtriskerna. Om scenariot realiseras kan återhämtningen i Sverige hämmas, bland annat genom lägre tillväxt i export och investeringar än i prognosen.

EXPANSIV PENNINGPOLITIK UNDER LÅNG TID MEDFÖR RISKER

De senaste årens expansiva penningpolitik i flera stora ekonomier har medfört att avkastningen på säkra tillgångar, som statsobligationer, har minskat. Efterfrågan på riskfyllda tillgångar med högre förväntad avkastning har samtidigt stigit. Detta avspeglas inte minst i aktiepriserna som ökat påtagligt.

Det ökade risktagandet främjar reala investeringar och ekonomisk tillväxt, men kan också medföra att tillgångar övervärderas eller att risker inte prissätts fullt ut. Alltför optimistiska förväntningar om framtida vinster eller förväntningar om alltför låga räntor kan leda till en tillfälligt hög värdering av företag och därmed tillfälligt höga börskurser. Risken att investerarna fortsätter att förvänta sig låga räntor kan vara större efter en lång period med ovanligt låga räntor. Den senaste tidens förhållandevis kraftiga prisrörelser på både aktie- och obligationsmarknaderna kan delvis vara ett resultat av ändrade förväntningar (se

Diagram 107 Börsutveckling
Index 2006-12-29=100, dagsvärden, 5-dagars glidande medelvärde

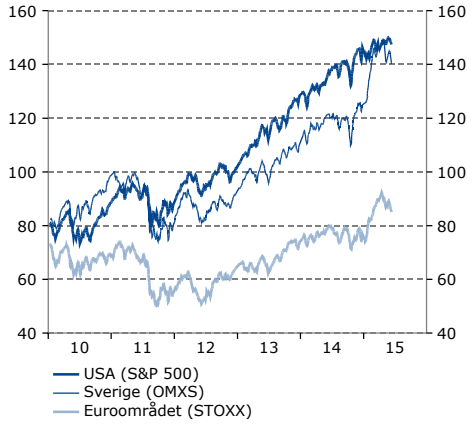

Källor: Standard & Poor's, Nasdaq OMX och STOXX.

Diagram 108 Statsobligationsräntor
Procent, dagsvärden, 5-dagars glidande medelvärde

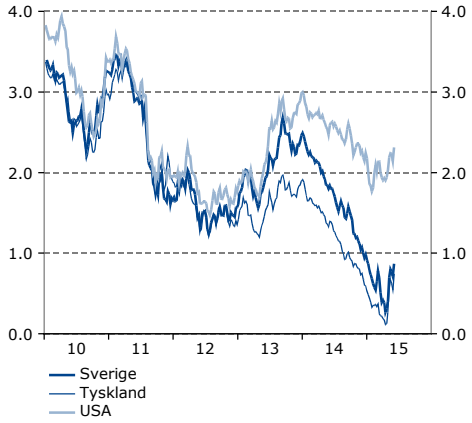

Anm. 10 års löptid.
Källa: Macrobond.

Diagram 109 Statsobligationsräntor
Procent, dagsvärden, 5-dagars glidande medelvärde

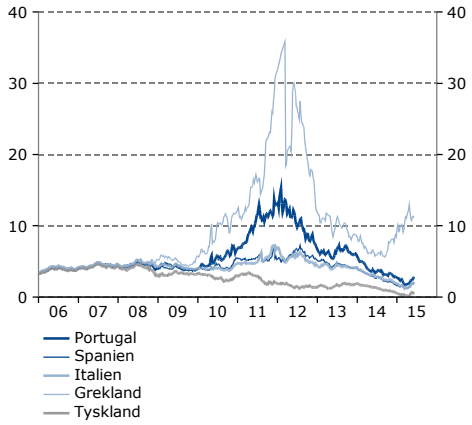

Anm. 10 års löptid.
Källa: Macrobond.

diagram 107 och diagram 108).[40] Fallande tillgångspriser kan medföra att svenska bankers och många andra företags tillgång till finansiering försämras och blir dyrare. Dessutom försämras tillförsikten hos företag och hushåll, vilket dämpar utvecklingen i investeringar och privat konsumtion.

RISKEN FÖR GREKISK BETALNINGSINSTÄLLELSE HAR ÖKAT

Grekland befinner sig i en akut finansieringskris med stora räntebetalningar och avbetalningar på statsskulden under juni månad. I prognosen antas att en överenskommelse med långivarna nås och att Grekland beviljas fortsatt stöd. Sannolikheten för en grekisk betalningsinställelse har dock ökat sedan prognosen i mars. Konsekvenserna av en betalningsinställelse är svåra att överblicka. Hittills har spridningseffekterna till andra skuldtyngda euroländer varit begränsade. Det avspeglas exempelvis i att statsobligationsräntorna är fortsatt låga, med undantag för i Grekland (se diagram 109). Risken för spridningseffekter till andra euroländer bedöms också vara mindre än för några år sedan. Det beror bland annat på att banksektorn i dag är mindre exponerad mot det grekiska banksystemet.[41] Det finns dock risk för politiska spridningseffekter, exempelvis kan alltför långtgående eftergifter visavi Grekland resa krav i andra skuldtyngda euroländer.

ÅTERHÄMTNINGEN I EUROOMRÅDET KAN GÅ LÅNGSAMMARE

Återhämtningen i euroområdet är fortfarande känslig för bakslag och det finns en risk att investeringarna och efterfrågan utvecklas svagare än i prognosen. Det kan bero på den rådande osäkerheten kring utsikterna för den ekonomiska utvecklingen. Den akuta finansieringskrisen i Grekland har spätt på denna osäkerhet. Euroområdet brottas även med strukturella problem. Den höga skuldsättningen i vissa euroländer kan leda till ett högre sparande och därmed lägre konsumtion och investeringar än i prognosen.

Det kan inte heller uteslutas att många euroländer står inför en lång period av mycket svag tillväxt, så kallad sekulär stagnation.[42] En faktor som kan orsaka detta är låg inflation. Trots exceptionellt låga nominella räntor kan den låga inflationen innebära att realräntan ändå är högre än vad som är förenligt med en normalisering av resursutnyttjandet. Om penningpolitiken inte lyckas stimulera efterfrågan och få upp inflationen riskerar åter-

[40] Det kan vara svårt att avgöra om tillgångar är övervärderade eller inte. Det finns dock exempel på att så är fallet. Premierna för likviditetsrisk på bland annat företagsobligationsmarknaden i flera länder har minskat de senaste åren trots att marknadslikviditeten samtidigt tycks ha försämrats. Sedan årsskiftet har även det finansiella stressindexet stigit, se *Finansiell stabilitet*, 2015:1, Riksbanken.

[41] Se *Finansiell stabilitet*, 2015:1, Riksbanken.

[42] För en diskussion, se *Economic Outlook*, november 2014, OECD.

hämtningen i euroområdet att bli betydligt långsammare än i prognosen.

En svagare konjunkturåterhämtning i euroområdet, med i genomsnitt 0,5 procentenheter lägre BNP-tillväxt 2015–2018, leder till svagare exportutveckling i Sverige.[43] Svensk BNP-tillväxt blir därmed lägre och konjunkturåterhämtningen kommer av sig. BNP-gapet blir omkring 0,6 procentenheter djupare 2015–2019.

RISK FÖR KRAFTIG KORRIGERING AV OBALANSER I KINA

I Kina har BNP-tillväxten bromsat in under inledningen av året. Inte minst har aktiviteten inom byggbranschen dämpats (se diagram 110). I prognosen sker en successiv ombalansering av den kinesiska ekonomin från en export- och investeringsorienterad tillväxt till en tillväxt som i större utsträckning drivs av privat konsumtion. Även fastighetsmarknaden anpassas så att utbudsöverskottet av bostäder dämpas. Den stora överkapaciteten i företagssektorn och på fastighetsmarknaden innebär dock att det finns en risk för en hastig korrigering av de högt uppdrivna investeringarna.

I fördjupningen ”Effekterna av en markant konjunkturnedgång i Kina” redovisas ett scenario där BNP-tillväxten i Kina bromsar in snabbare än i prognosen, till 4,3 procent 2015–2017 i stället för 6,6 procent. Det får globala spridningseffekter men effekterna på BNP-tillväxten i Sverige blir begränsade. Det beror på att Sveriges handel med Kina och övriga Sydostasien är förhållandevis liten, samt att inte heller euroområdet, som är Sveriges viktigaste handelspartner, drabbas i någon större utsträckning. Konjunkturåterhämtningen i Sverige fördröjs något och BNP-gapet blir ca 0,2 procentenheter djupare 2015–2016 (se diagram 111). En snabb korrigering av obalanserna i Kina skulle dock även kunna skapa turbulens på de finansiella marknaderna och då kan effekterna bli större.

ÅTERHÄMTNINGEN I OECD KAN BLI STÖRRE OCH SKE SNABBARE ÄN I PROGNOSEN

Konjunkturåterhämtningen i flertalet OECD-länder väntas till stor del drivas av en ökning i investeringarna. Nivån på investeringarna är förhållandevis låg, i synnerhet i euroområdet (se diagram 112). Om tillförsikten bland företagen i omvärlden, i synnerhet i euroområdet, återvänder snabbare kan investeringsuppgången ske både hastigare och kraftfullare än i prognosen.[44] Det medför en starkare global tillväxt och förbättrade exportutsikter för Sverige.

Diagram 110 Bygginvesteringar i Kina
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

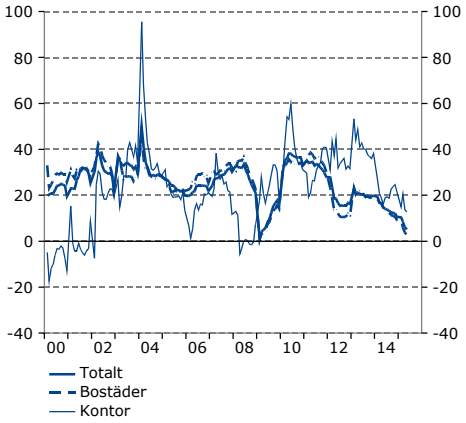

Källa: National Bureau of Statistics of China.

Diagram 111 BNP-gap, Sverige
Procent av potentiell BNP

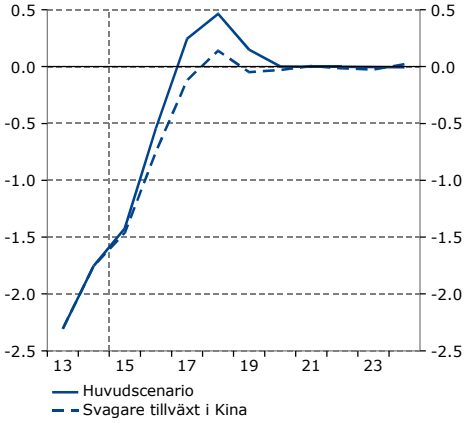

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 112 Fasta bruttoinvesteringar i USA och euroområdet
Index 2006=100, säsongsrensade kvartalsvärden

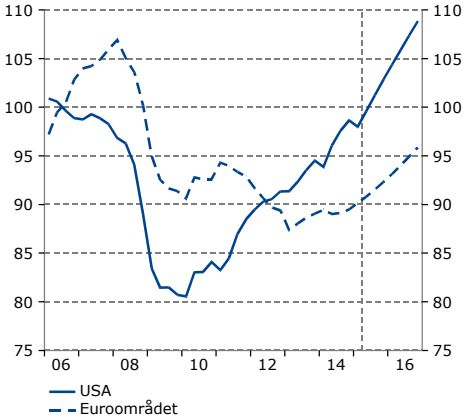

Källor: Bureau of Economic Analysis, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

[43] Se fördjupningen ”Alternativscenario: svagare tillväxt i euroområdet”, *Konjunkturläget*, mars 2015.

[44] OECD beskriver i *Economic Outlook*, juni 2015, sid. 33–34, ett scenario där investeringsuppgången i stället fördröjs. Om investeringsutvecklingen i OECD-området antas kvarstå på 2,7 procent i stället för att gradvis öka till 4,7 procent i slutet av 2016, blir BNP-tillväxten i OECD-området 0,2 procentenheter lägre 2015 och 0,6 procentenenheter lägre 2016 än i OECD:s prognos.

Diagram 113 Bostadspriser
HOX prisindex, januari 2005=100, säsongsrensade månadsvärden

Källor: Valueguard och Konjunkturinstitutet.

Osäkerhet i prognosen för Sverige

De svenska konjunkturutsikterna är utöver osäkerhet i prognosen för omvärlden, förknippade med osäkerhet i utvecklingen av inhemska faktorer, i synnerhet utvecklingen av bostadspriserna. Även för svensk del bedöms riskerna för en svagare konjunkturutveckling dominera riskerna på uppåtsidan.

ÖKAD RISK FÖR FALLANDE BOSTADSPRISER

Bostadspriserna i Sverige har, liksom hushållens skuldsättning, fortsatt att stiga under inledningen av året (se diagram 113). Penningpolitiken är expansiv och fokuserad på att få upp inflationen. Detta i kombination med svårigheter att implementera åtgärder inom makrotillsynen, som exempelvis amorteringskrav, innebär ökade risker i svensk ekonomi jämfört med prognosen i mars. Det är svårt att avgöra huruvida bostadspriserna är motiverade av utvecklingen i fundamentala faktorer eller inte. Men oavsett detta kan priserna komma att korrigeras framöver, till exempel som en följd av svagare förväntningar eller att åtgärder inom makrotillsynen införs.

En nedgång i bostadspriserna medför att hushållens belåningsgrad ökar. I det fall hushållen väljer att återställa sin belåningsgrad kan detta ske till stor del genom att hushållen konsumerar mindre för att kunna amortera ner sina lån. Dessa så kallade balansräkningseffekter kan då få en återhållande effekt på hushållens konsumtion under en längre tid. Hur stora effekterna blir är osäkert, men ett bostadsprisfall på minst 20 procent under ett år bedöms få påtagliga effekter på makroekonomin.[45]

Prognosfelens storlek

Prognoser är behäftade med en varierande grad av osäkerhet. Om riskerna bedöms som stora ökar sannolikt även osäkerheten i prognoserna och vice versa. Till exempel var prognosfelen för de variabler som presenteras i tabell 16 avsevärt större än normalt under finanskrisen.

Tabell 16 visar historiska medelabsolutfel och rotmedelkvadratfel för Konjunkturinstitutets juniprognoser för ett antal kärnvariabler. I genomsnitt är absolutvärdet av prognosfelet för innevarande år drygt 0,6 procentenheter för BNP och mellan 0,1 till 0,6 procentenheter för övriga variabler. Prognosprecisionen försämras påtagligt för prognoser nästkommande år.

[45] Studien ”Makroekonomiska effekter av ett bostadsprisfall i Sverige”, Specialstudie 41, Konjunkturinstitutet, 2014, visar att ett bostadsprisfall på 20 procent under ett år medför att hushållens konsumtion faller med 1,8 procentenheter i fem kvartal och arbetslösheten stiger med 1,5 procentenheter efter sju kvartal. Effekterna kan bli större om bostadsprisfallet skulle vara permanent.

Medelabsolutfelet för BNP nästkommande år är ca 1,7 procentenheter och 0,6–1,5 procentenheter för övriga variabler.[46]

För närvarande bedöms osäkerheten i Konjunkturinstitutets prognos vara genomsnittlig och därmed även sannolikheten för stora prognosavvikelser.[47] Det faktum att nedåtriskerna dominerar innebär att prognosavvikelserna främst kan förväntas uppstå i riktningen av en sämre konjunktur jämfört med prognosen.

Tabell 16 Medelfel, medelabsolutfel och rotmedelkvadratfel för Konjunkturinstitutets juniprognoser gjorda från och med juni 1996 till och med juni 2014

	BNP	Arbets-löshet	KPI-inflation	Under-liggande inflation[1]	Repo-ränta[2]
Medelfel					
Innevarande år	-0,08	-0,08	0,01	-0,01	-0,24
Nästkommande år	-0,66	0,07	-0,33	0,12	-0,99
Medelabsolutfel					
Innevarande år	0,64	0,25	0,12	0,16	0,46
Nästkommande år	1,69	0,85	0,94	0,56	1,30
Rotmedelkvadratfel					
Innevarande år	0,91	0,29	0,16	0,19	0,74
Nästkommande år	2,50	1,17	1,20	0,69	1,63

[1] UND1X/KPIX-inflation till och med juni 2008 därefter KPIF-inflation. [2] Vid årets slut.

Anm. Prognoserna utvärderas mot det första publicerade utfallet. Underliggande inflation och reporänta är utvärderade för perioden 2000–2014.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Utfall och prognosfel

Utfall avser i detta kapitel alltid det först publicerade utfallet för hela det aktuella året, även om reviderade utfall har publicerats eller kommer att publiceras.

Prognosfelet definieras här som utfallet minus prognosen. Ett positivt prognosfel innebär alltså att Konjunkturinstitutet vid det aktuella tillfället har underskattat utfallet, och ett negativt prognosfel innebär en överskattning. Medelvärdet av prognosfelen kallas medelfel (MF).

Mått på prognosprecision

Medelabsolutfelet (MAF) är medelvärdet av absolutbeloppen av prognosfelen för prognoser gjorda under en viss tidsperiod. Detta mått bortser från om prognosfelen är positiva eller negativa.

Medelkvadratfelet (MKF) är medelvärdet av de kvadrerade prognosfelen för prognoser gjorda under en viss tidsperiod. Liksom medelabsolutfelet bortser detta mått från om prognosfelen är positiva eller negativa. Att felen i detta mått kvadreras innebär att stora prognosfel bidrar mer än proportionellt till medelvärdet, vilket inte är fallet med medelabsolutfelet.

Rotmedelkvadratfelet (RMKF) är kvadratroten ur medelkvadratfelet. Det innehåller samma information som medelkvadratfelet men är storleksmässigt jämförbart med medelfelet och medelabsolutfelet.

[46] För en grundligare genomgång av precisionen i Konjunkturinstitutets prognoser, se ”Utvärdering av makroekonomiska prognoser”, Specialstudie 44, Konjunkturinstitutet, 2015 och fördjupningen ”Osäkerheten i Konjunkturinstitutets prognoser”, *Konjunkturläget*, december 2014.

[47] Det bör hållas i åtanke att medelabsolutfelen i tabell 16 är beräknade på en period som inkluderar finanskrisen, vilket var en period med ovanligt stora prognosfel. ”Genomsnittlig osäkerhet” är därmed något högre än den osäkerhet som kan anses vara förknippad med en prognos gjord vid mer normala omständigheter.

FÖRDJUPNING

Effekterna av en markant konjunkturnedgång i Kina

Kina har på kort tid blivit en av de största aktörerna i den globala ekonomin. Sedan 1990 har den kinesiska ekonomin stått för en fjärdedel av den globala BNP-tillväxten.[48] Särskilt betydelsefull har den kinesiska tillväxten varit efter finanskrisens utbrott. Under perioden 2008–2013 stod Kina för hela 40 procent av den globala tillväxten. Den snabba expansionen har emellertid bidragit till att skapa obalanser i den kinesiska ekonomin. Bland annat har investeringarnas andel av BNP ökat till i en internationell jämförelse väldigt hög nivå.

Denna fördjupning analyserar effekterna på den globala och svenska ekonomin av en markant konjunkturnedgång i Kina. Det internationella scenariot analyseras med Global Projection Model (GPM), en prognosmodell för världsekonomin som utvecklats av IMF.[49] Effekterna på den svenska ekonomin analyseras med Konjunkturinstitutets makroekonomiska modell, KIMOD.[50]

Resultaten tyder på att en markant konjunkturnedgång i Kina leder till begränsade effekter på den svenska ekonomin. Det beror på att Sveriges handel med Kina är relativt liten och att euroområdet, som är Sveriges viktigaste exportmarknad, inte drabbas särskilt hårt av en kinesisk konjunkturnedgång. Riksbanken kan dessutom motverka den svagare tillväxten med en relativt mer expansiv penningpolitik jämfört med andra länder. Resultaten bygger på att konjunkturnedgången i Kina inte blir så markant att den skapar en oordnad utveckling på de finansiella marknaderna. Inkluderas en sådan utveckling i analysen blir effekterna större än de som redovisas här.

Kina investerar för mycket

De senaste decenniernas kinesiska BNP-tillväxt har i hög grad drivits av en hög investeringstillväxt. Mellan 1990 och 2013 ökade investeringarnas andel av BNP från 25 till drygt 45 procent, vilket är en av de absolut högsta nivåerna i världen

[48] I köpkraftsjusterade termer.

[49] Se Carabenciov, I. m.fl., ”GPM6 – The global projection model with 6 regions”, Working Paper No. 13/87, IMF, 2013.

[50] Se Bergvall, A. m.fl., “KIMOD 1.0 – Documentation of NIER’s dynamic macroeconomic general equilibrium model of the Swedish economy”, Working Paper No. 100, Konjunkturinstitutet, 2007.

Diagram 114 Investeringar, hushållens konsumtion och export i Kina
Procent av BNP, löpande priser

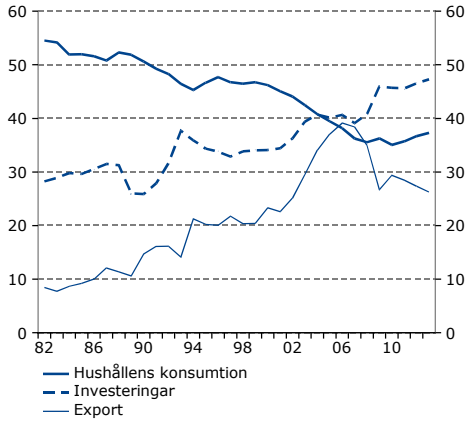

Källa: OECD National Accounts.

Diagram 115 Producentpriser i Kina
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

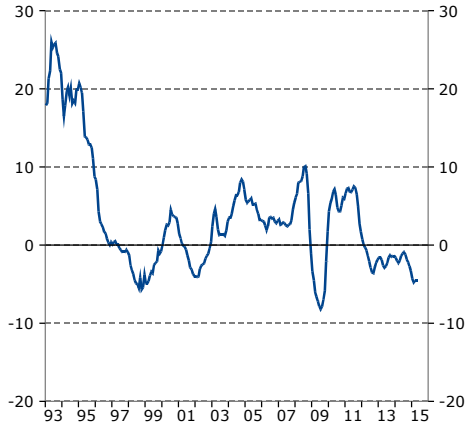

Källa: National Bureau of Statistics of China.

Diagram 116 Bygginvesteringar i Kina
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

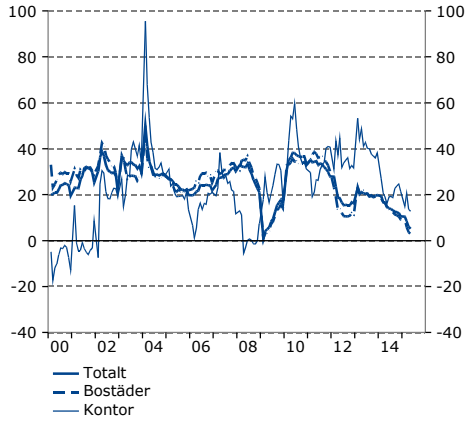

Källa: National Bureau of Statistics of China.

(se diagram 114). Detta kan jämföras med genomsnittet i OECD-länderna på ca 20 procent. Det är naturligt att ett land med en begränsad mängd realkapital per invånare har höga investeringar och Kina har fortfarande en bra bit kvar till industriländernas kapitalnivåer. De flesta bedömare menar dock att kapitalstocken i Kina byggs upp i en för snabb takt.[51] En effekt av den snabba investeringstakten är att kapacitetsutnyttjandet i kinesiska företag har fallit tillbaka till de lägsta nivåerna sedan åtminstone 1990.[52] Inte minst i många statsägda industriföretag är kapacitetsutnyttjandet lågt.

Oväntat svag efterfrågetillväxt i Kina och omvärlden tillsammans med ett lågt kapacitetsutnyttjande gör det svårt för kinesiska företag att höja priserna. Exempelvis har producentpriserna fallit sedan början av 2012 (se diagram 115). Låga försäljningsvolymer i förhållande till produktionskapaciteten och svag prisutveckling innebär i sin tur att vinsterna pressas i många kinesiska företag, framför allt i statsägda industriföretag.[53]

STOR KREDITEXPANSION HOS KINESISKA FÖRETAG

Traditionellt har kinesiska företag finansierat investeringar med egna vinster. I takt med att vinstutvecklingen har försvagats de senaste åren har dock lånefinansieringen ökat markant, både inom industrin och inom byggsektorn.[54]

Kreditexpansionen har till stor del skett via upplåning utanför banksektorn i så kallade skuggbanker. Verksamheten i skuggbanker är mindre reglerad och erfarenheterna av att bedöma risk mindre än i den traditionella banksektorn. Det ökar risken för att en del av utlåningen har varit för vidlyftig.[55]

---

[51] Se till exempel *People's Republic of China. 2014 Article IV Consultation*, Country Report No. 14/235, IMF, 2014, samt Lee, M. m.fl., "Is China over-investing and does it matter?", Working Paper No. 12/227, IMF, 2012.

[52] Se Box 8 i *People's Republic of China. 2012 Article IV Consultation*, Country Report No. 12/195, IMF, 2012, samt Naba, M. och P. N'Diaye, "Enhancing China's medium-term prospects: The path to a high-income economy", Working Paper No. 13/204, IMF, 2013.

[53] Se "Top of Mind", marknadsbrev, Goldman Sachs, 5 december 2013 samt "Economics Research", marknadsbrev, Mizuho Securities Asia Ltd, 2 februari 2015, "How are Chinese corporates doing as the economy slows?" i Global Data Watch, JPMorgan Chase, 8 maj 2015, samt Box 2 i *People's Republic of China. 2014 Article IV Consultation*, Country Report No. 14/235, IMF, 2014.

[54] Enligt en rapport från Standard and Poor's från 15 juni 2014 har kinesiska företag blivit världens största låntagare vad gäller företagslån.

[55] Se till exempel *People's Republic of China. 2014 Article IV Consultation*, Country Report No. 14/235, IMF, 2014, "China tightens grip on shadow banking", Wall Street Journal, 6 januari 2014, samt "Chinese shadow banking", Financier Worldwide Magazine, juni 2014.

ÖVERPRODUKTION AV BYGGNADER

Byggnadsinvesteringarna har ökat mycket snabbt de senaste 15 åren (se diagram 116). Även om ökningstakten har dämpats avsevärt på sistone finns det gott om outnyttjade fastigheter, både vad gäller bostäder och kommersiella lokaler. I ett nyligen publicerat working paper från IMF visas att kvoten mellan osåld och såld golvyta, vilket kan tolkas som ett mått på kapacitetsutnyttjandet i fastighetsbranschen, har ökat snabbt de senaste åren.[56] Bostadspriserna har visserligen ökat den allra senaste tiden, förmodligen som ett resultat av olika stimulansåtgärder som myndigheterna har vidtagit på sistone (se diagram 117).[57] Bostadspriserna föll dock under större delen av 2014 och förmodligen är inte den avmattning i byggnadsinvesteringarna som skett hittills tillräcklig för att komma till rätta med överskottet på bostäder och kommersiella lokaler.

EN KORRIGERING I EN DEL AV EKONOMIN KAN UTLÖSA EN NEGATIV SPIRAL

Sammanfattningsvis brottas många kinesiska företag med överkapacitet och svag vinstutveckling, samtidigt som skuldbördan har ökat och det skett en överproduktion av byggnader. Det finns en betydande risk att korrigeringen av obalanserna i den kinesiska ekonomin, framför allt den höga investeringskvoten, sker snabbare och mer abrupt än i föreliggande prognos som antar en långsam och gradvis ombalansering mot en lägre investeringskvot. Historiskt sett har överkapacitet och högt uppdrivna investeringar i olika länder ofta korrigerats hastigt.[58] En nedgång i en del av ekonomin kan sprida sig snabbt, inklusive till den finansiella sektorn. Ett kraftigt fall i investeringarna skulle också kunna få en negativ inverkan på den kinesiska ekonomins långsiktiga tillväxtpotential, eftersom det leder till en lägre kapitalackumulation än annars.

PÅVERKAN PÅ DEN SVENSKA EKONOMIN: SMÅ DIREKTA HANDELSEFFEKTER GER INTE HELA BILDEN

Korrigeringen av obalanserna i den kinesiska ekonomin kommer med stor sannolikhet att leda till att kinesisk efterfrågan och därmed import dämpas under en övergångsperiod. Kina svarar i

Diagram 117 Bostadspriser i Kina
Procentuell förändring, månadsvärden

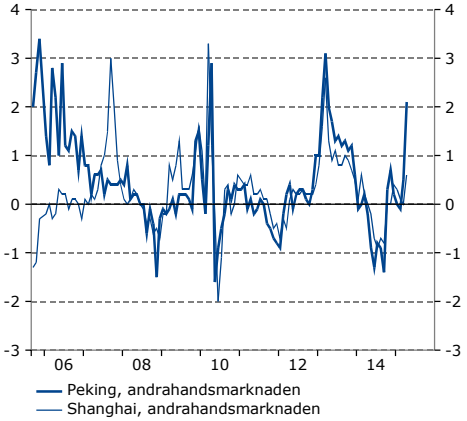

Källa: National Bureau of Statistics of China.

Diagram 118 Kinas andel av total varuimport i världen fördelad på varugrupper år 2014
Procent

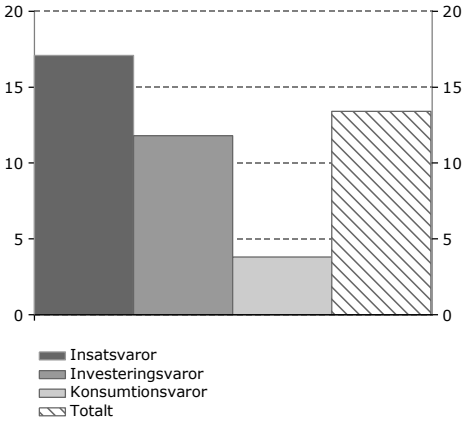

Källor: UN comtrade BEC database och Konjunkturinstitutet.

Diagram 119 Exportandel till Kina av respektive lands totala varuexport fördelat på varugrupper år 2014
Procent

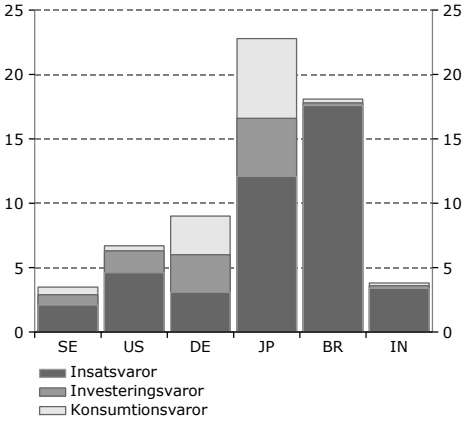

SE står för Sverige, US för USA, DE för Tyskland, JP för Japan, BR för Brasilien och IN för Indien.

Källor: UN comtrade BEC database och Konjunkturinstitutet.

---

[56] Chivakul, M. m.fl., "Understanding Residential Real Estate in China", Working Paper 15/84, IMF, 2015. Se även "China Economic Update", October 2014, The World Bank.

[57] Till exempel har centralbanken sänkt styrräntan och kassakraven s regeringen har förbättrat villkoren för bostadslån.

[58] Lee, H. m.fl., "Is China over-investing and does it matter?", Working Paper 12/227, IMF, 2012.

Diagram 120 Exportens andel av total efterfrågan i Sverige
Procent

Källa: SCB.

dag för över 10 procent av den globala varuimporten (se diagram 118). Kina importerar framför allt insats- och investeringsvaror, medan importen av konsumtionsvaror är mer begränsad.

Av total svensk varuexport går endast 3,5 procent till Kina (se diagram 119). Det innebär att de direkta effekterna av ett kinesiskt efterfrågebortfall skulle bli ganska små, trots att exporten utgör ungefär en tredjedel av den totala efterfrågan i Sverige (se diagram 120). Då svensk export till Kina i hög grad drivs av kinesisk investeringsefterfrågan, skulle emellertid de direkta handelseffekterna av ett fall i kinesiska investeringar kunna bli större än vad Kinas andel i total svensk export pekar på (se fördjupningen ”Ombalansering i Kina” i Konjunkturläget december, 2013).

Man bör också ta hänsyn till de indirekta effekterna en kinesisk konjunkturnedgång skulle få på grund av att konjunkturen och efterfrågan även i andra länder som Sverige exporterar till skulle påverkas negativt. För att ta hänsyn till dessa effekter genomförs i det följande en analys med den globala makromodellen GPM. Analysen bygger på att konjunkturnedgången i Kina blir stor historiskt sett, men att nedgången inte blir så markant att det uppstår allvarliga störningar på de finansiella marknaderna.

Svagare tillväxt i Kina leder till lägre tillväxt i omvärlden

Simuleringarna i GPM och KIMOD baseras på följande antaganden. För det första omfattar penningpolitiken i alternativscenariot endast förändringar i styrräntorna, som maximalt antas kunna sänkas till −0,75 procent i euroområdet och Sverige. Det motsvarar den nuvarande nivån på styrräntan i Schweiz.[59] För det andra bortses från eventuella finanspolitiska åtgärder. Det kan således finnas möjligheter för centralbanker och regeringar att stimulera konjunkturåterhämtningen ytterligare. Då skulle effekterna bli mindre än de som redovisas här.

Diagram 121 BNP, Emerging Asia
Procentuell förändring

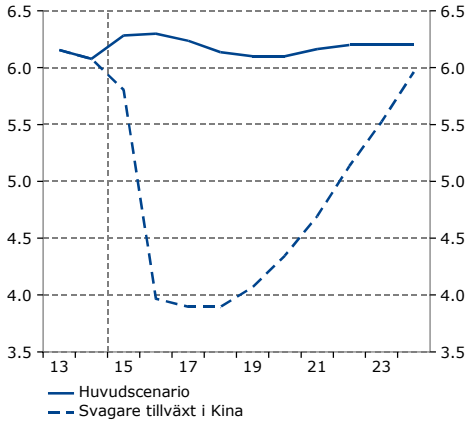

Anm. Emerging Asia består av Kina, Indien, Sydkorea, Indonesien, Taiwan, Thailand, Malaysia, Hong Kong, Filippinerna och Singapore.
Källor: Konjunkturinstitutet och Global Projection Model.

HISTORISKT TILLVÄXTFALL I KINA

Kina är en del av regionen Emerging Asia[60] som är en av sex regioner i version 6 av GPM.[61] Alternativscenariot omfattar

[59] En alternativ tolkning är att ECB och Riksbanken vidtar penningpolitiska åtgärder som sammantaget motsvarar styrräntor på som lägst –0,75 procent.

[60] Övriga länder som ingår i Emerging Asia är Indien, Sydkorea, Indonesien, Taiwan, Thailand, Malaysia, Hong Kong, Filippinerna och Singapore.

därmed endast Kina via Emerging Asia. Kina utgjorde dock drygt 60 procent av regionens BNP 2014.[62] Kina är dessutom en central handelspartner för samtliga länder i regionen, vilket innebär att en lägre tillväxt i Kina kommer att få omfattande följdverkningar i övriga delar av Asien.

I alternativscenariot antas att BNP-tillväxten i Emerging Asia blir lägre från och med tredje kvartalet 2015 som en följd av en mer dämpad kinesisk BNP-tillväxt. BNP i regionen antas växa med i genomsnitt drygt 4 procent under 2015–2017, jämfört med 6,2 procent i huvudscenariot. Efter 2017 stiger BNP-tillväxten i Emerging Asia successivt och uppgår till 6 procent 2024 (se diagram 121).

Med utgångspunkt från huvudscenariots BNP-prognos för Kina innebär det att den genomsnittliga tillväxttakten 2015–2017 i Kina faller från 6,6 procent till 4,3 procent i alternativscenariot, vilket är den lägsta tillväxten sedan 1990.[63]

En markant konjunkturnedgång i Kina som drivs av svagare investeringar leder till en lägre kapitalackumulation i den kinesiska ekonomin. Det skulle i sin tur innebära att den kinesiska ekonomins långsiktiga tillväxtpotential försvagas under ett antal år. I alternativscenariot antas därför att potentiell BNP i Emerging Asia växer med i genomsnitt drygt 5 procent 2015–2017, jämfört med drygt 6 procent i huvudscenariot.

Sammantaget innebär detta att BNP-gapet i Emerging Asia blir mer negativt än i huvudscenariot. BNP-gapet bottnar på −3 procent 2017 och stiger därefter med i genomsnitt 0,6 procentenheter per år. Resursutnyttjandet blir därmed balanserat först 2022, fyra år senare än i huvudscenariot (se diagram 122).[64]

BEGRÄNSADE EFFEKTER I EUROOMRÅDET

Lägre tillväxt i Emerging Asia får globala spridningseffekter, bland annat via lägre efterfrågan på importerade varor, vilket påverkar tillväxten i övriga världen. I såväl euroområdet som i USA blir både tillväxten och inflationen lägre. I euroområdet, som är Sveriges största exportmarknad, blir tillväxten som mest 0,3 procentenheter lägre (se diagram 123). Japan, som är den region som har den mest omfattande handeln med Emerging Asia men som Sverige handlar lite med,[65] drabbas relativt sett

Diagram 122 BNP-gap, Emerging Asia
Procent av potentiell BNP

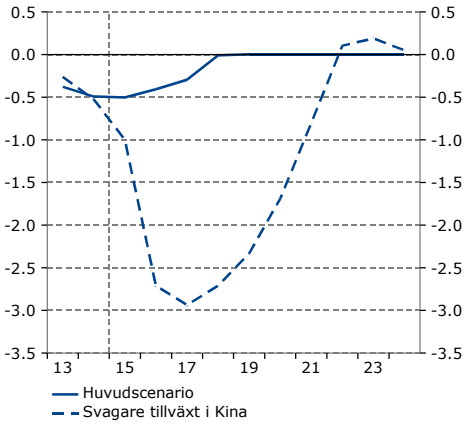

Källor: Konjunkturinstitutet och Global Projection Model.

Diagram 123 BNP, euroområdet och Japan
Procentuell förändring

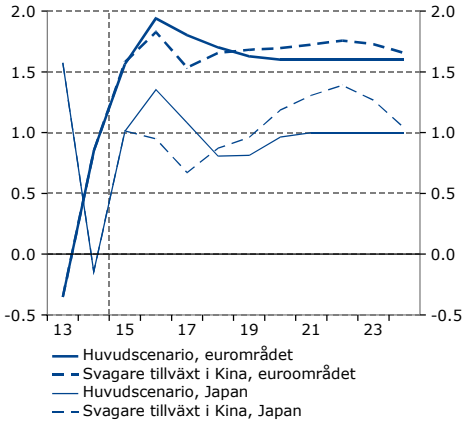

Källor: Konjunkturinstitutet och Global Projection Model.

Diagram 124 KPI, Emerging Asia
Procentuell förändring

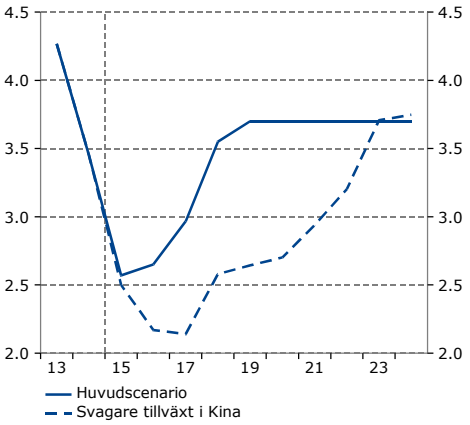

Källor: Konjunkturinstitutet och Global Projection Model.

[61] Övriga regioner i GPM 6 är USA, euroområdet, Japan, Latinamerika och Remaining Countries.

[62] IMF World Economic Outlook Database 2015.

[63] IMF World Economic Outlook Database 2015.

[64] Utfallen för BNP-gapet i Emerging Asia till och med 2014 kommer från GPM.

[65] Mindre än 2 procent av svensk varuexport går till Japan.

Diagram 125 Styrränta, Emerging Asia
Procent

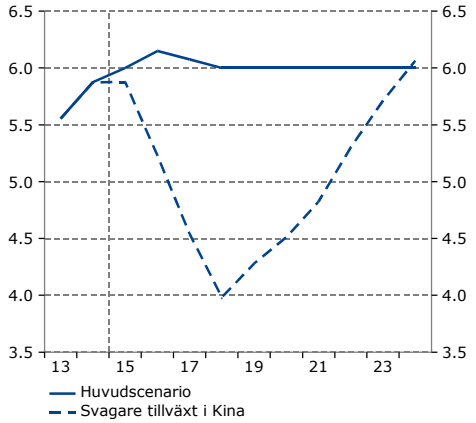

Källor: Konjunkturinstitutet och Global Projection Model.

Diagram 126 Svensk exportmarknad
Procentuell förändring

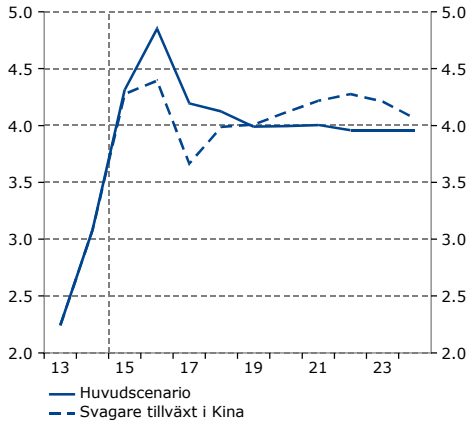

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 127 Export, Sverige
Procentuell förändring

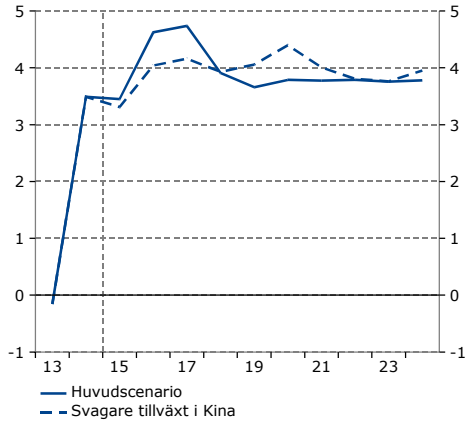

Källa: Konjunkturinstitutet.

hårdare av en lägre tillväxt i regionen (se diagram 123). Lägre global tillväxt leder i sin tur till en ytterligare dämpad tillväxt i Emerging Asia.

STYRRÄNTORNA SÄNKS I OMVÄRLDEN

Det lägre resursutnyttjandet i Emerging Asia medför att inflationen blir lägre än i huvudscenariot. Inflationen blir som lägst under 2017 och är då drygt 2 procent (se diagram 124). Först under 2023 når inflationen tillbaka till huvudscenariots nivå på drygt 3,5 procent.

Som en följd av det lägre resursutnyttjandet och den lägre inflationstakten sänker centralbankerna i Emerging Asia styrräntorna. Den genomsnittliga styrräntan i regionen sänks stegvis från ca 6 procent 2015 och är som lägst 4 procent under 2018. Styrräntan höjs sedan successivt och når tillbaka till 6 procent då resursutnyttjandet är balanserat (se diagram 125).

Eftersom tillväxten och inflationen blir lägre i både euroområdet och USA sänker ECB styrräntan till det antagna golvet på −0,75 procent och börjar höja styrräntan två år senare än i huvudscenariot, medan Fed höjer styrräntan i en långsammare takt jämfört med huvudscenariot. Penningpolitiken i USA blir således endast marginellt mer expansiv. En anledning är att inflationen i USA påverkas i begränsad omfattning. Följden blir att den nominella växelkursen i Emerging Asia försvagas mot dollarn, vilket understödjer återhämtningen i regionen. Kinas växelkurs är visserligen inte fullständigt marknadsbaserad, men det finns skäl att tro att de kinesiska myndigheterna skulle låta växelkursen depreciera vid en kraftigt försvagad tillväxt. Det skulle försvaga den genomsnittliga växelkursen i regionen som helhet.

Konsekvenser för Sverige

BÅDE DIREKTA OCH INDIREKTA EFFEKTER PÅ SVENSK EXPORT AV SÄMRE UTVECKLING I KINA

Sveriges direkta handel med Kina och Emerging Asia är relativt liten. Endast 3,5 procent av total svensk export går till Kina och drygt 6 procent till Emerging Asia. Den svagare konjunkturen i både euroområdet, USA och övrig omvärld som nedgången i Kina medför leder dock till att internationell efterfrågan på importerade varor och tjänster dämpas. Tillväxten på den svenska exportmarknaden blir således lägre, i genomsnitt 0,6 procentenheter svagare per år, än i huvudscenariot 2016−2018 (se diagram 126).

Som framgår av nästa avsnitt antas Riksbanken agera mer kraftfullt med penningpolitiken än framför allt ECB. Det försvagar växelkursen jämfört med huvudscenariot, vilket innebär att svensk exporttillväxt påverkas i något mindre utsträckning. I genomsnitt blir exporttillväxten ca 0,4 procentenheter lägre per år 2016–2018 jämfört med huvudscenariot (se diagram 127). Åren därefter återhämtar sig tillväxten i Kina och världsekonomin, vilket ökar efterfrågetillväxten på svensk export.

BEGRÄNSADE EFFEKTER PÅ SVENSK EKONOMI

Den svagare utvecklingen i omvärlden påverkar konjunkturen i Sverige negativt via handelskanalen. BNP-tillväxten i Sverige minskar därför till i genomsnitt 2,5 procent per år 2016–2018, vilket dock endast är i genomsnitt 0,1 procentenheter lägre än i huvudscenariot. En konjunkturnedgång i Kina av den storleksordning som beskrivs ovan har därför begränsade effekter på svensk ekonomi (se diagram 128).

Riksbanken bidrar till att begränsa återverkningarna av den sämre konjunkturen i Kina. Reporäntan sänks till –0,75 procent och räntan blir betydligt lägre än i huvudscenariot under hela perioden (se diagram 129). Det bidrar till en försvagning av växelkursen vilket på kort sikt motverkar att den lägre utländska inflationen spiller över på svensk inflation (se diagram 130). Inflationstrycket blir dock efterhand lägre än i huvudscenariot som en följd av dels svagare efterfrågan, dels lägre importerad inflation.

Penningpolitiken är inledningsvis begränsad av det antagna golvet för reporäntan och detta medför att realräntan inte blir lägre 2015–2016 än i huvudscenariot (se diagram 131). Från och med 2017 är dock realräntan lägre jämfört med huvudscenariot vilket stimulerar tillväxten.

Sett över hela perioden faller realräntan i Sverige mer än i framför allt euroområdet. Det beror dels på att Riksbankens penningpolitiska utrymme är större än i euroområdet, dels att Riksbanken antas reagera starkare än ECB på en svagare tillväxt i Kina. Det sistnämnda baseras på Riksbankens kommunikation beträffande betydelsen av att inflationen i närtid tydligt ska närma sig målet. Sammantaget leder detta till att den effektiva kronkursen försvagas jämfört med huvudscenariot, vilket bidrar till att motverka den lägre tillväxten på svensk exportmarknad.

AVSLUTANDE KOMMENTARER

En snabb korrigering av obalanserna i den kinesiska ekonomin leder till en konjunkturnedgång i Emerging Asia och att den globala ekonomin påverkas negativt. Den svenska ekonomin

Diagram 128 BNP-gap, Sverige
Procent av potentiell BNP

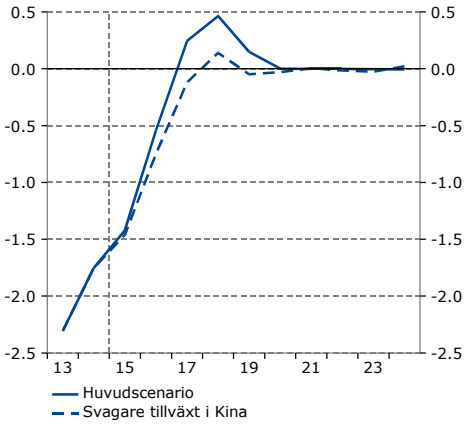

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 129 Styrränta, Sverige
Procent

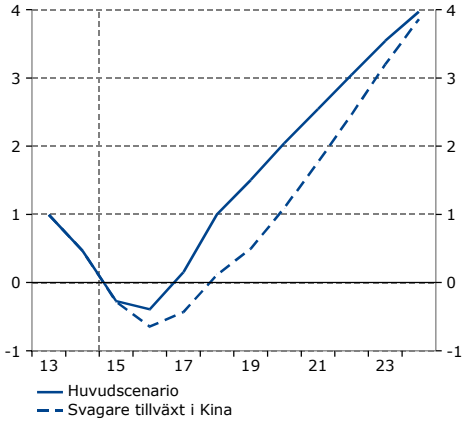

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 130 KPIF, Sverige
Procentuell förändring

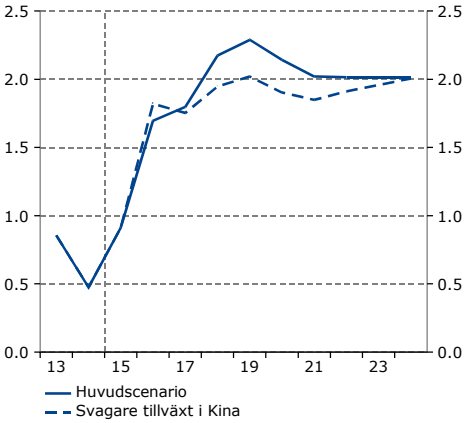

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 131 Realränta, Sverige
Procent

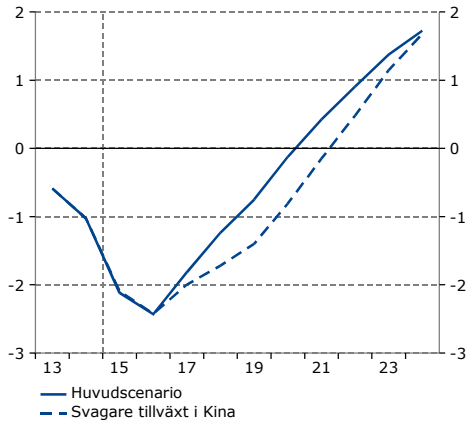

Anm. Nominell reporänta minus KIMOD:s inflationsförväntningar.
Källa: Konjunkturinstitutet.

påverkas dock i relativt begränsad utsträckning. Dels på grund av att Sveriges handel med Emerging Asia är relativt liten, dels på grund av att euroområdet, som är Sveriges viktigaste handelspartner, inte drabbas i stor utsträckning av konjunkturnedgången i Emerging Asia. Dessutom har Riksbanken möjlighet att bedriva en mer expansiv penningpolitik jämfört med andra länder, vilket bidrar till att motverka effekterna av en svagare tillväxt i omvärlden.

Analysen tar inte hänsyn till eventuella finanspolitiska åtgärder. Det kan således finnas skäl för den svenska regeringen att stimulera konjunkturåterhämtningen i Sverige ytterligare. Effekterna blir då mindre än de som redovisas här. Analysen tar heller inte hänsyn till att en kraftig konjunkturnedgång i Kina skulle kunna skapa turbulens på de finansiella marknaderna och att hushållens och företagens förtroende kan påverkas negativt. Inkluderas detta i analysen blir effekterna större än de som redovisas här.

FÖRDJUPNING

Befolkningsutvecklingen påverkar arbetsmarknaden

Konjunkturinstitutet använder Statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsprognos som ett underlag för att göra långsiktiga framskrivningar av bland annat sysselsättning och arbetslöshet. Enligt SCB:s befolkningsprognos från maj 2015 ökar befolkningen i åldern 15–74 år från 7,2 miljoner 2014 till 7,7 miljoner 2024. Uppgången beror på att många människor väntas komma till Sverige till följd av oroligheter i omvärlden. För de flesta nyanlända tar det tid att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetskraftsstatus varierar bland annat med vistelsetiden, det vill säga den tid en person har varit i landet. I denna fördjupning redogörs för Konjunkturinstitutets bedömning av potentiell sysselsättning. Bedömningen baseras bland annat på SCB:s befolkningsprognos samt data över arbetskraftsstatus och vistelsetid.

Konjunkturinstitutet publicerar regelbundet scenarier på medellång sikt, för närvarande för perioden 2017–2024. Det är då nödvändigt att bedöma hur den så kallade potentiella nivån för viktiga arbetsmarknadsvariabler såsom sysselsättning och arbetslöshet utvecklas. Potentiell nivå avser den nivå som är varaktigt förenlig med Riksbankens inflationsmål. Den demografiska utvecklingen är den främsta drivkraften för tillväxten i arbetskraften och antalet arbetade timmar på längre sikt. Tillsammans med produktivitetstillväxten är befolkningstillväxten och dess sammansättning därmed centrala för att bestämma utvecklingen av potentiell BNP och offentliga finanser i ett längre perspektiv.[66]

I denna fördjupning presenteras SCB:s befolkningsprognos följt av en beskrivning av arbetsmarknadssituationen för utrikes födda. Därefter presenteras Konjunkturinstitutets bedömning av potentiell sysselsättning. Slutligen beskrivs utvecklingen av den demografiska och ekonomiska försörjningskvoten.

Potentiella variabler

Potentiell BNP avser den nivå på produktionen som är förenlig med att ekonomin är i konjunkturell balans.

Konjunkturinstitutet delar upp potentiell BNP i potentiell produktivitet och potentiellt antal arbetade timmar. Med potentiell produktivitet avses den produktivitetsnivå som hade observerats i konjunkturell balans.

Potentiellt antal arbetade timmar bestäms av potentiell sysselsättning, det vill säga antalet sysselsatta när det råder konjunkturell balans på arbetsmarknaden, samt av deras medelarbetstid. Potentiell sysselsättning bestäms i sin tur av potentiell arbetskraft och jämviktsarbetslösheten, det vill säga arbetskraften och arbetslösheten när arbetsmarknaden är i konjunkturell balans.

Diagram 132 Befolkning i åldern 15–74 år

Tusental personer

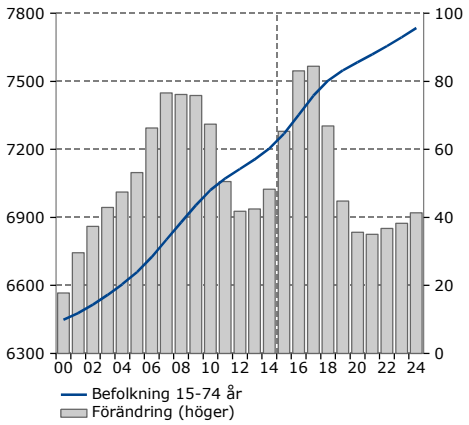

Källa: SCB.

Andelen utrikes födda i befolkningen ökar

Enligt SCB:s befolkningsprognos från maj 2015 ökar antalet personer i arbetsför ålder 15–74 år med drygt 500 000 personer

[66] För en mer detaljerad beskrivning över potentiell BNP se ”Hur Konjunkturinstitutet beräknar potentiell BNP”, promemoria, Konjunkturinstitutet, www.konj.se.

Diagram 133 Andelen utrikes respektive inrikes födda i befolkningen i åldern 15–74 år

Procent

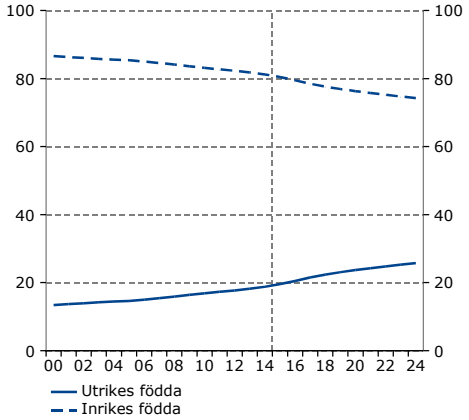

Källa: SCB.

mellan 2014 och 2024 (se diagram 132).[67] Ökningen beror i huvudsak på att invandringen förväntas bli fortsatt hög. Antalet utrikes födda i befolkningen 15–74 år ökar med drygt 600 000 personer samtidigt som antalet inrikes födda i åldern 15–74 år minskar med drygt 100 000 personer. Det innebär att andelen utrikes födda i befolkningen i åldern 15–74 år ökar från 19 procent till 26 procent under perioden (se diagram 133).

VISTELSETID PÅVERKAR ARBETSKRAFTSSTATUS

Arbetskraftsstatus varierar bland annat med vistelsetiden, det vill säga den tid en person har vistats i landet (se tabell 17). Både arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad stiger med antalet år i landet och de personer som vistats i Sverige en kortare period har i genomsnitt högre arbetslöshet än de som vistats i Sverige en längre tid.[68]

Tabell 17 Arbetskraftsstatus bland utrikes födda efter vistelsetid, 16–64 år, 2013

Procent av befolkningen respektive arbetskraften

Vistelsetid	Arbetskrafts-deltagande	Sysselsättnings-grad	Arbetslöshet
0–4 år	66,9	48,2	27,9
5–9 år	71,4	53,8	24,7
10–19 år	77,6	64,7	16,6
20–29 år	82,1	73,0	11,1
30 år eller längre	78,2	73,2	6,4
Utrikes födda	**75,8**	**63,4**	**16,3**

Källa: Tabell 2d, Statistiska meddelanden AM 110 SM 1402, SCB.

En förklaring till att arbetskraftsstatus bland utrikes födda varierar med vistelsetiden är att många som invandrar till Sverige inte har det humankapital som krävs för att få ett arbete. I begreppet humankapital ingår samtliga faktorer som påverkar en persons förmåga såsom utbildning, språkkunskaper och arbetslivserfarenhet, men också kännedom om hur samhället fungerar i olika avseenden.[69]

Humankapital kan antas försvagas i samband med migration. Exempelvis kan en utbildning från ett annat land vara mindre

[67] Se ”Sveriges framtida befolkning 2015–2060”, Demografiska rapporter 2015:2, Statistiska centralbyrån, 2015.

[68] Se ”Utrikes föddas arbetsmarknadssituation 2005–2013”, Statistiska meddelanden AM 110 SM 1402, Statistiska centralbyrån, 2014.

[69] Se Eriksson, S., ”Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden”, bilaga 4 till Långtidsutredningen 2011, SOU 2011:11, i *Vägen till arbete – arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration*, SOU 2010:88.

användbar i det nya landet. Utrikesföddas utbildning kan därför behöva kompletteras och/eller valideras.[70] Bristande kunskaper i det svenska språket är ytterligare en faktor som kan försena arbetsmarknadsinträdet. Det tar tid att lära sig ett nytt språk och kunskaper i svenska värderas högt av svenska arbetsgivare.[71]

Nyanlända är därför ofta hänvisade till relativt okvalificerade arbeten med låg lön som kan vara en avspegling av bristerna i humankapitalet. Relativt höga avtalade lägstalöner innebär att det blir svårare att få ett arbete med en lön som motsvarar individens (faktiska eller uppfattade) humankapital, men även tillgången till lågkvalificerade jobb har betydelse.[72]

Dessutom skiljer sig tillgången till formella och informella nätverk åt mellan utrikes och inrikes födda. Utrikes födda har ofta bristande tillgång till och/eller en annan sammansättning av informella nätverk där en stor del av rekryteringen sker.[73]

Utrikes födda möter också diskriminering på den svenska arbetsmarknaden, exempelvis kallas de inte till intervju lika ofta som inrikes födda med likvärdiga kvalifikationer.[74]

SYSSELSÄTTNINGEN BLAND UTRIKES FÖDDA HAR ÖKAT MEN SYSSELSÄTTNINGSSGAPET ÄR FORTFARANDE STORT

Arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden, det vill säga antalet i arbetskraften respektive antalet sysselsatta som andel av befolkningen i åldern 15−74 år, är lägre bland utrikes födda än bland inrikes födda (se diagram 134 och diagram 135). Både sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda har dock stigit de senaste åren och är i dag högre än före finanskrisen. I synnerhet arbetskraftsdeltagandet har närmat sig nivån bland inrikes födda.[75] Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan utrikes och inrikes födda är dock fortsatt stor och återfinns i alla utbildnings- och åldersgrupper (se tabell 18).

Diagram 134 Arbetskraftsdeltagande, utrikes och inrikes födda, 15-74 år

Procent av befolkningen, säsongsrensade kvartalsvärden

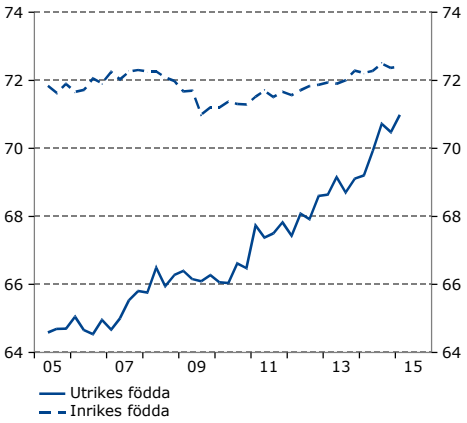

Källa: SCB.

Diagram 135 Sysselsättningsgrad, utrikes och inrikes födda, 15-74 år

Procent av befolkningen, säsongsrensade kvartalsvärden

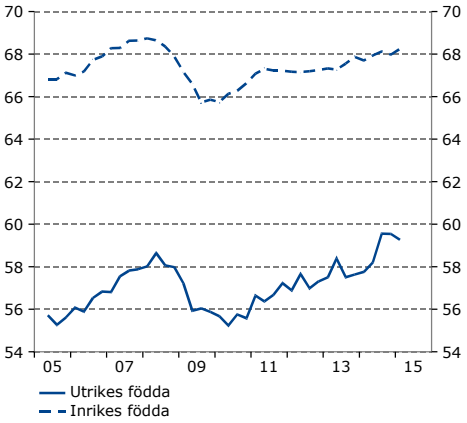

Källa: SCB.

---

[70] Se Olli Segendorf, Å. och T. Teljosu, ”Sysselsättning för invandrare – en ESO-rapport om arbetsmarknadsintegration”, Rapport till expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2011:5.

[71] Se Rooth, D-O. och O. Åslund, ”Får utlandsfödda betalt för sin utbildning och sina kunskaper i svenska?”, *Ekonomisk debatt*, nr 3, 2007.

[72] Se Eriksson, S., ”Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden”, bilaga 4 till Långtidsutredningen 2011, SOU 2011:11, i *Vägen till arbete – arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration*, SOU 2010:88.

[73] Se bland annat Olli Segendorf, Å. och T. Teljosu, ”Sysselsättning för invandrare – en ESO-rapport om arbetsmarknadsintegration”, Rapport till expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2011:5.

[74] För en forskningssammanställning, se Ahmed, A, ”Etnisk diskriminering – vad vet vi, vad behöver vi veta och vad kan vi göra?”, *Ekonomisk debatt*, nr 4, 2015.

[75] En del av denna uppgång kan sannolikt förklaras av effekter av ekonomisk politik och etableringsreformen. Se kapitlet ”Jämviktsarbetslöshetens utveckling och förklaringsfaktorer”, *Lönebildningsrapporten,* 2014, Konjunkturinstitutet.

Tabell 18 Sysselsättningsgrad och sysselsättningsgap fördelad efter utbildning (15–74 år) och ålder, 2005 och 2014

Procent respektive procentenheter

	Sysselsättningsgrad					
	2005			2014		
	Inrikes födda	Utrikes födda	Gap	Inrikes födda	Utrikes födda	Gap
Alla 15–74 år	66,8	55,9	–10,9	67,9	58,8	–9,1
Förgymnasial utbildning	39,0	37,6	–1,4	35,2	33,3	–1,9
Gymnasial utbildning	74,1	62,4	–11,7	71,5	62,6	–8,9
Eftergymnasial utbildning	79,8	67,9	–11,9	79,5	72,3	–7,2
15–24 år	39,1	33,8	–5,3	44,9	28,2	–16,7
25–54 år	87,1	68,0	–19,1	89,5	71,1	–18,5
55–74 år	47,5	37,9	–9,6	47,1	42,2	–4,9

Anm. Sysselsättningsgap är skillnaden i sysselsättningsgrad mellan utrikes och inrikes födda.

Gällande utbildning saknas uppgift för en del av befolkningen vilket medför att sysselsättningsgraden uppdelat på utbildning inte summerar till sysselsättningsgraden för åldersgruppen 15–74 år.

Källa: SCB.

Diagram 136 Sysselsättningsgap mellan utrikes och inrikes födda, 15–74 år

Procentenheter

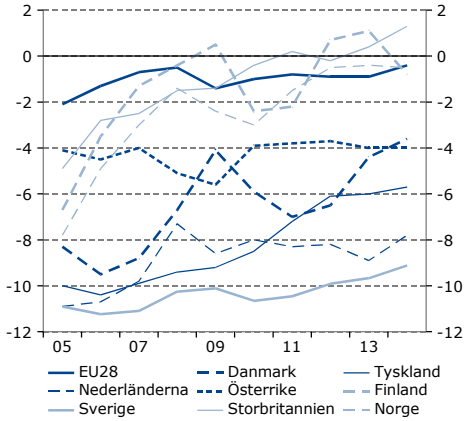

Anm. Sysselsättningsgapet är skillnaden i sysselsättningsgrad mellan utrikes och inrikes födda.

Källor: SCB och Eurostat.

Sysselsättningsgapet, det vill säga skillnaden i sysselsättningsgrad mellan utrikes och inrikes födda, har minskat från knappt 11 procentenheter till drygt 9 procentenheter i åldersgruppen 15–74 år. Det är främst sysselsättningsgraden bland utrikes födda med eftergymnasial utbildning som stigit under perioden. Uppdelat på olika åldersgrupper har sysselsättningsgraden bland utrikes födda äldre än 25 år stigit. Sysselsättningsgapen för personer äldre än 25 år har också minskat något, men uppgår fortsatt till nästan 19 procentenheter i åldersgruppen 25–54 år. För den yngre åldersgruppen 15–24 år har sysselsättningsgapet ökat markant från drygt 5 procentenheter till nästan 17 procentenheter. Det beror både på att sysselsättningsgraden bland inrikes födda har ökat och på att sysselsättningsgraden bland utrikes födda i åldersgruppen har minskat under perioden.

STORT SYSSELSÄTTNINGSGAP INTERNATIONELLT SETT

I ett internationellt perspektiv är sysselsättningsgapet stort i Sverige (se diagram 136). I EU28, Storbritannien, Norge och Finland var gapet nära 0 procentenheter 2014, medan det i Sverige var drygt 9 procentenheter.

Skillnaden i sysselsättningsgap mellan Sverige och andra länder i Europa går inte att förklara med systematiska skillnader vad gäller utbildningsnivå, ålder och familjesituation. Ursprungsregion förefaller dock kunna förklara en del av skillnaden bland kvinnor, men inte bland män.[76]

Sammansättningen av utrikes födda vad gäller invandringsskäl skiljer sig åt mellan länder. Sverige tar i relation till övriga länder i Europa emot många flykting- och anhöriginvandrare (se diagram 137).[77] Till följd av att flykting- och anhöriginvandrare ofta står längre från arbetsmarknaden än de som invandrar av arbetsmarknadsskäl tar etableringen längre tid.[78] Invandringens sammansättning skiljer sig också åt beroende på skilda historiska erfarenheter och geografisk och/eller språklig närhet. Vissa länder, såsom Storbritannien och Frankrike, har tagit emot många invandrare från forna kolonier som därför ofta har relevanta språkkunskaper när de anländer.[79]

En studie visar att sysselsättningsgapet mellan utrikes och inrikes födda i OECD-området är större i länder med generösare sociala skyddsnät och omfattande kollektivavtal. Samma studie visar att länder med mindre sysselsättningsgap också i genomsnitt har större inkomstspridning.[80]

I en europeisk jämförelse utmärker sig inte Sverige lika negativt vad gäller sysselsättningsgapet för personer med en vistelsetid längre än 10 år.[81] Det förefaller således inte som att arbetsmarknaden i ett långsiktigt perspektiv fungerar sämre i Sverige men det tar längre tid för utrikes födda att etablera sig på arbetsmarknaden jämfört med i andra länder.

ARBETSLÖSHETEN BLAND UTRIKES FÖDDA HAR STIGIT

År 2005 uppgick arbetslösheten bland utrikes födda till drygt 14 procent och bland inrikes födda till strax under 7 procent (se diagram 138). Arbetslösheten bland både utrikes och inrikes

Diagram 137 Uppehållstillstånd till personer födda utanför EU efter orsak, 2013

Procent av befolkningen

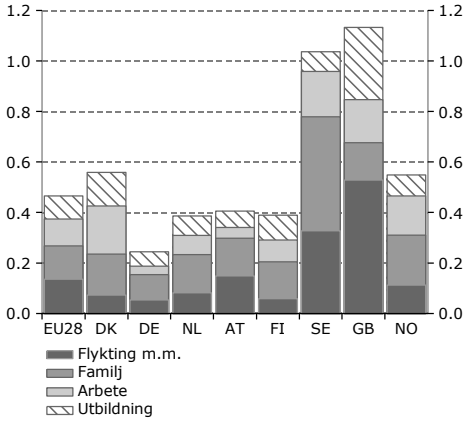

Källa: Eurostat.

Diagram 138 Arbetslöshet

Procent av arbetskraften, säsongsrensade kvartalsvärden

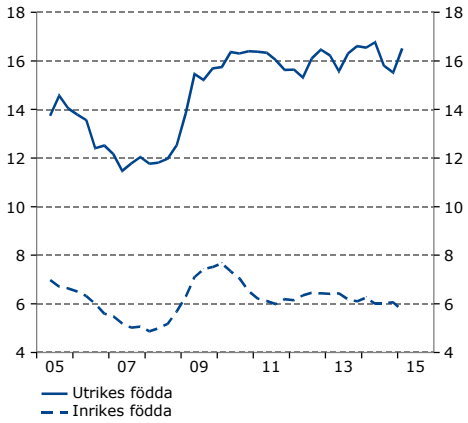

Källa: SCB.

[76] Se Szulkin, R. m.fl., ”På jakt efter framgångsrik arbetslivsintegrering”, IFN forskningsrapport 2013/1. Studien beaktar inte skäl till invandring, något som kan påverka sannolikheten att få ett jobb.

[77] I en jämförelse av det totala antalet uppehållstillstånd i förhållande till befolkningen mellan samtliga länder i Europa placerar sig Sverige på en fjärde plats efter Malta, Cypern och Storbritannien. Se ”Residence permits for non-EU citizens in the EU28”, Eurostat news release, STAT/14/159.

[78] Se ”Integration – etablering på arbetsmarknaden”, Integration: rapport 7, SCB, 2014.

[79] Se Eriksson, S., ”Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden”, bilaga 4 till Långtidsutredningen 2011, SOU 2011:11, i *Vägen till arbete – arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration*, SOU 2010:88.

[80] Se Bergh, A.,”Utlandsföddas svårigheter på den svenska arbetsmarknaden – partiernas lösningar är otillräckliga”, *Ekonomisk debatt*, nr 4, 2014.

[81] Se Szulkin, R. m.fl., ”På jakt efter framgångsrik arbetslivsintegrering”, forskningsrapport 2013/1, IFN.

Diagram 139 Arbetslöshet fördelad efter utbildning, 15–74 år
Procent av arbetskraften

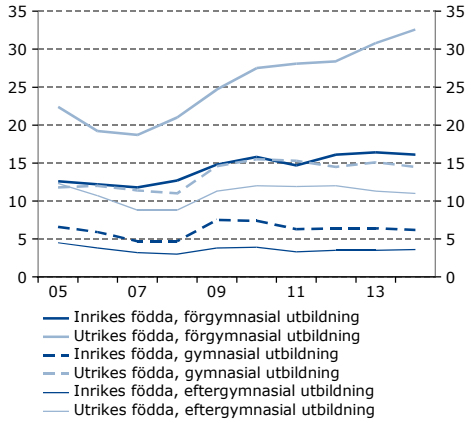

Källa: SCB.

Diagram 140 SCB:s befolkningsprognos vid olika tillfällen
Miljoner personer

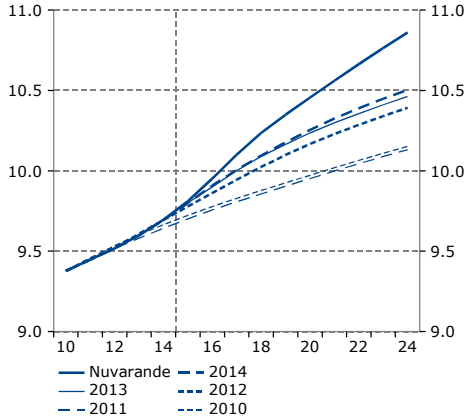

Källa: SCB.

födda steg i samband med finanskrisen. Men till skillnad från arbetslösheten bland inrikes födda har inte arbetslösheten bland utrikes födda minskat sedan dess. År 2014 var arbetslösheten bland utrikes födda drygt 16 procent medan den minskat till drygt 6 procent bland inrikes födda. Framför allt har arbetslösheten bland utrikes födda med högst förgymnasial utbildning stigit till en hög nivå (se diagram 139).

Att arbetslösheten bland utrikes födda i Sverige stigit något de senaste åren är inte förvånande. Arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda har ökat relativt mycket. Om det sker ett stort inflöde till arbetskraften ökar normalt arbetslösheten på kort sikt då det tar tid för de nya i arbetskraften att få ett arbete.[82] Det relativt stora inflödet till arbetskraften av utrikes födda har också inneburit att den genomsnittliga vistelsetiden för utrikes födda i arbetskraften har minskat, vilket i sig tenderar att öka arbetslösheten. Inflödet i arbetskraften har dessutom skett i samband med en lågkonjunktur då jobbchansen av konjunkturella skäl är låg. Detta har sannolikt förstärkt utvecklingen eftersom arbetslösheten bland utrikes födda varierar relativt sett mer över konjunkturcykeln.[83]

Potentiell sysselsättning är uppreviderad till följd av den nya befolkningsprognosen

Enligt befolkningsprognosen från maj 2015 växer befolkningen snabbare än vad som tidigare prognostiserats (se diagram 140).[84] Det är inte ovanligt att befolkningsprognosen revideras upp, men jämfört med revideringarna de senaste åren är revideringen sedan 2014 relativt stor.[85]

Konjunkturinstitutet använder sig normalt av den demografiska modellen KAMEL för att, med hjälp av SCB:s befolkningsprognos, göra framskrivningar av olika arbetsmarknadsvariabler bortom prognoshorisonten.[86] I KAMEL antas arbets-

[82] Se kapitlet ”Jämviktsarbetslöshetens bestämningsfaktorer och utveckling”, *Lönebildningsrapporten,* 2012, Konjunkturinstitutet.

[83] Se Rooth, D-O. och O. Åslund, ”Spelar när och var någon roll? Arbetsmarknadslägets betydelse för invandrares inkomster”, Rapport 2003:5, IFAU.

[84] SCB:s befolkningsprognos från april 2014 har på beställning av Finansdepartementet successivt uppdaterats under återstoden av 2014 och inledningen av 2015 med Migrationsverkets nya prognoser för asyl- och anhöriginvandring. Det innebär att Konjunkturinstitutet till viss del redan beaktat den högre befolkningstillväxten i prognoser publicerade efter juni 2014.

[85] Vart tredje år gör SCB en omfattande översyn av befolkningsprognosen, vilket är fallet i år. Även 2012 innebar denna större översyn en stor revidering.

[86] I KAMEL används utfallsdata från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) för en rad variabler såsom arbetskraft och sysselsättning fördelad på kön, ålder och fyra

kraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden för varje enskild grupp vara konstant över tiden. Totalt finns 480 grupper i KAMEL där befolkningen är indelad efter ålder, kön och födelseland/region, men inte vistelsetid. Nyanlända får därmed samma arbetskraftsstatus som motsvarande grupp har i startåret. Så länge flödena i befolkningen är ungefär desamma från år till år fungerar en demografisk framskrivning med KAMEL relativt väl. Men nu kommer en period då invandringen förväntas vara betydligt högre än tidigare (se diagram 141). Under dessa omständigheter kommer en demografisk framskrivning baserad på genomsnittlig arbetskraftsstatus att överskatta arbetskraftsdeltagandet och underskatta arbetslösheten bland utrikes födda. Det beror på att det tar tid för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden.

Diagram 141 Befolkningstillväxt, utrikes födda, 15–74 år

Procent

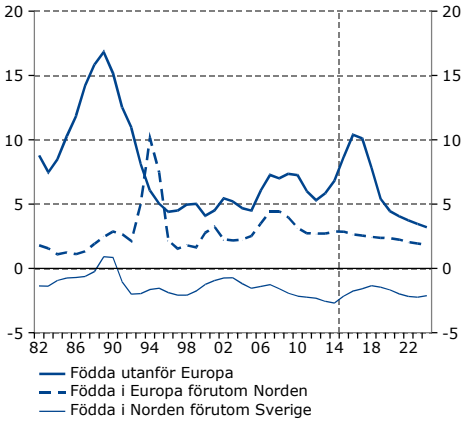

Källa: SCB.

HÖGRE POTENTIELL ARBETSKRAFT

Till följd av att det tar tid för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden bedömer Konjunkturinstitutet att potentiell arbetskraft blir något lägre under ett antal år än vad en framskrivning med KAMEL skulle innebära.[87] Jämfört med bedömningen i juni 2014 som baserades på SCB:s befolkningsprognos från april 2014, och där ingen hänsyn tagits till vistelsetid, bedöms potentiell arbetskraft sammantaget vara ca 4 procent högre 2024 (se diagram 142). I denna höjning ingår förutom den nya befolkningsprognosen även revideringar till följd av utfall samt en trend för äldre som innebär att arbetskraftsdeltagandet bland personer äldre än 55 år fortsätter att öka.[88] Utvecklingen motverkas till viss del av regeringens politik som väntas minska arbetskraftsdeltagandet (se fördjupningen ”Ny politik får varaktiga effekter på arbetsmarknaden”).

Diagram 142 Potentiell arbetskraft

Tusental personer respektive procent

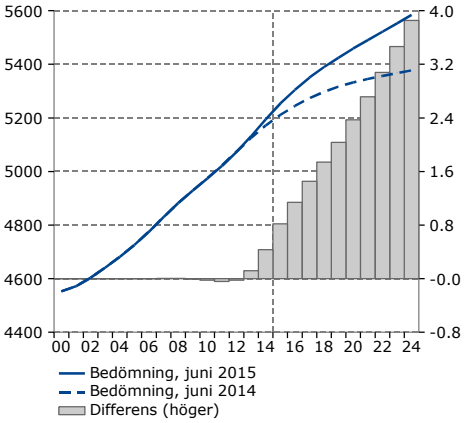

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 143 Jämviktsarbetslöshet

Procent av arbetskraften respektive procentenheter

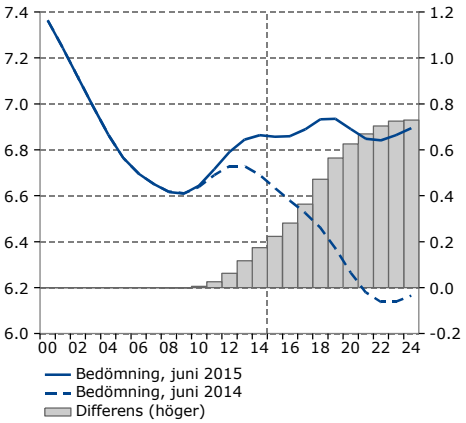

Källa: Konjunkturinstitutet.

---

födelseländer/regioner (Sverige, Norden förutom Sverige, Europa förutom Norden samt utanför Europa). Med hjälp av SCB:s befolkningsprognos skrivs dessa variabler fram utifrån ett givet startår. Modellen fångar hur en ändrad sammansättning av befolkningen i åldern 15–74 år påverkar arbetsmarknaden över tiden givet oförändrade förutsättningar i övrigt. För en närmare beskrivning, se bilaga 2 i ”Sveriges ekonomi – ett långsiktsscenario fram till år 2035”, Specialstudie nr 30, Konjunkturinstitutet, 2012.

[87] Konjunkturinstitutet har antagit att de nyanlända som kommer till Sverige på 15 års horisont når samma arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad som stocken av utomeuropeiskt födda. Konjunkturinstitutet har i bedömningen utgått från data över arbetskraftsstatus från AKU och vistelsetidsdata från SCB:s databas STATIV för personer födda i Afrika och Asien i åldersgruppen 16–64 år för 2013. För en beskrivning av arbetskraftsstatus och effekten av vistelsetid för personer födda i Afrika och Asien se Aldén, A. och M. Hammarstedt, ”Utrikes födda på 2000-talets arbetsmarknad – en översikt och förklaringar till situationen”, *Ekonomisk debatt*, nr 3, 2015.

[88] Se *Konjunkturläget,* mars 2015.

Diagram 144 Potentiell sysselsättning
Tusental personer respektive procent

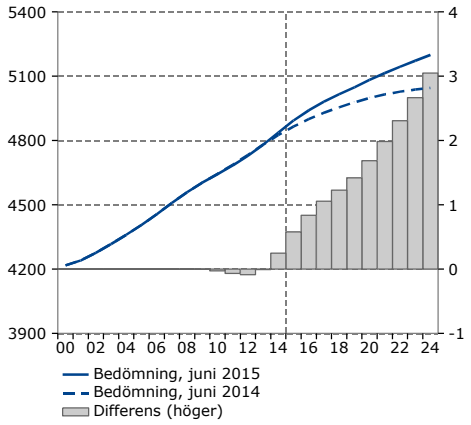

Källa: Konjunkturinstitutet.

Försörjningskvoter

Den **demografiska försörjningskvoten** definieras som antalet personer i åldern 0–19 år samt äldre än 64 år i förhållande till antalet personer i arbetsför ålder. Arbetsför ålder definieras här som 20–64 år eftersom sysslsättningsgraden är relativt låg utanför denna åldersgrupp. Den demografiska försörjningskvoten kan delas upp i en **barnförsörjningskvot** som definieras som antalet individer 0–19 år i relation till befolkningen i arbetsför ålder samt i en **äldreförsörjningskvot** som definieras som antalet individer äldre än 64 år i relation till befolkningen i arbetsför ålder.

Den **ekonomiska försörjningskvoten** definieras som antalet ekonomiskt inaktiva (det vill säga ej sysselsatta) i befolkningen i förhållande till antalet sysselsatta i befolkningen.

Diagram 145 Demografisk försörjningskvot
Befolkning utanför arbetsför ålder som andel av befolkningen i arbetsför ålder (20–64 år)

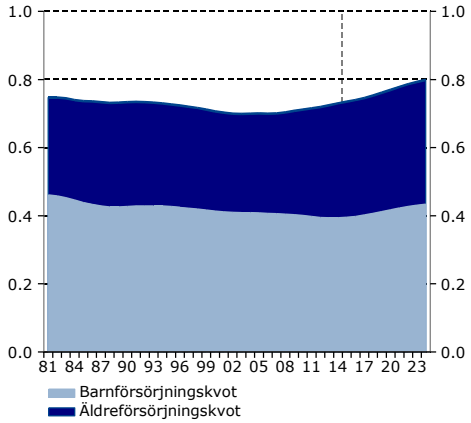

Källa: SCB.

HÖGRE JÄMVIKTSARBETSLÖSHET

Befolkningens sammansättning påverkar nivån på jämviktsarbetslösheten då arbetslösheten varierar mellan olika grupper i befolkningen. Enligt den nya befolkningsprognosen ökar grupper med en svagare förankring till arbetsmarknaden. Eftersom det tar tid för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden bedöms jämviktsarbetslösheten bli högre under ett antal år. Sammantaget bedömer Konjunkturinstitutet att jämviktsarbetslösheten 2024 är drygt 0,7 procentenheter högre jämfört med bedömningen i juni 2014 (se diagram 143). Bedömningen av jämviktsarbetslösheten påverkas även något av regeringens politik (se fördjupningen ”Ny politik får varaktiga effekter på arbetsmarknaden”).

SAMMANTAGET HÖGRE POTENTIELL SYSSELSÄTTNING

Sammanfattningsvis beräknas den potentiella sysselsättningen, det vill säga skillnaden mellan potentiell arbetskraft och jämviktsarbetslöshet, bli ca 3 procent högre 2024 jämfört med bedömningen i juni 2014 (se diagram 144).

De bedömda effekterna av stora migrationsflöden på den genomsnittliga vistelsetiden bedöms endast vara temporära. På längre sikt, i takt med att den genomsnittliga vistelsetiden för de nyanlända ökar, bedöms deras arbetslöshet sjunka och arbetskraftsdeltagandet stiga.

Invandringen dämpar uppgången i den demografiska försörjningskvoten

Fram till mitten av 2000-talet utvecklades ålderssammansättningen i Sverige så att den demografiska försörjningskvoten minskade, men den har sedan dess stigit och förväntas stiga ytterligare framöver (se diagram 145). Det innebär att de som är i arbetsför ålder måste försörja fler personer. Uppgången i den demografiska försörjningskvoten till 2024 följer av att både äldreförsörjningskvoten och barnförsörjningskvoten ökar.[89]

Den demografiska utvecklingen spelar en viktig roll för utvecklingen av de offentliga finanserna bortom prognoshorisonten via effekter på BNP och därmed skatteintäkternas utveckling. Men även på utgiftssidan spelar den demografiska utvecklingen en avgörande roll. Ju högre andel barn och äldre i befolk-

[89] På ännu lite längre horisont är andelen unga i befolkningen relativt stabil, medan andelen äldre fortsätter att stiga vilket gör att den demografiska försörjningskvoten stiger än mer, se fördjupningen ”Den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna”, *Konjunkturläget*, mars 2015.

ningen, desto större är behovet av välfärdstjänster och försörjning via sociala transfereringar.

Utrikes födda som invandrar till Sverige har en, i ekonomiska termer, gynnsam åldersstruktur (se diagram 146). Cirka 75 procent av den utrikes födda befolkningen är i arbetsför ålder (20−64 år) medan andelen unga och äldre utgör drygt 10 procent vardera. Motsvarande åldersstruktur för inrikes födda är inte lika gynnsam. Andelen inrikes födda i arbetsför ålder uppgick 2014 till knappt 55 procent av den inrikes födda befolkningen och sjunker till knappt 51 procent 2024. Andelen inrikes födda unga och äldre stiger från 25 respektive 20 procent 2014 till 27 procent respektive 22 procent 2024. Den demografiska försörjningskvoten bland utrikes födda är således betydligt lägre än bland inrikes födda (se diagram 147). Utrikes födda håller därmed nere den demografiska försörjningskvoten fram till 2024 för befolkningen som helhet.

Diagram 146 Åldersstruktur, utrikes och inrikes födda

Procent av respektive befolkning

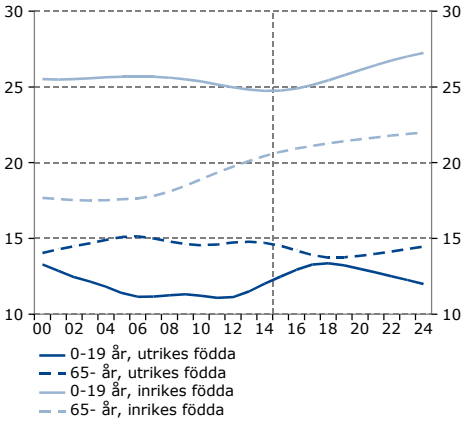

Källa: SCB.

Diagram 147 Demografisk försörjningskvot

Befolkning utanför arbetsför ålder som andel av befolkningen i arbetsför ålder (20–64 år)

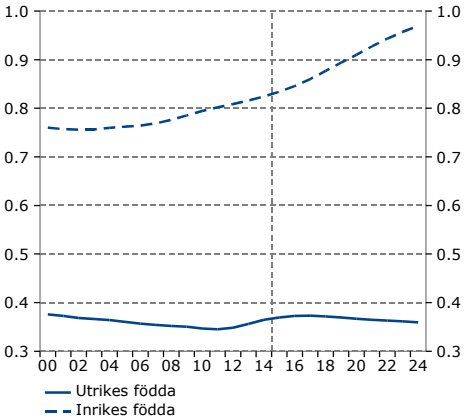

Källa: SCB.

Diagram 148 Ekonomisk försörjningskvot

Kvot mellan antalet ej sysselsatta i befolkningen och antalet sysselsatta

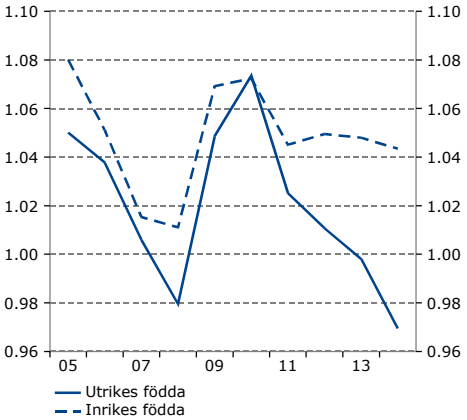

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

PÅ MEDELLÅNG SIKT FÖRSÄMRAS DEN EKONOMISKA FÖRSÖRJNINGSKVOTEN NÅGOT

Den demografiska försörjningskvoten som presenteras ovan speglar inte nödvändigtvis det försörjningsbeting som den förvärvsarbetande befolkningen står inför. Den ekonomiska försörjningskvoten är ett mer rättvisande mått på försörjningsbördan eftersom den beaktar andelen som är sysselsatta.

Trots att arbetslösheten 2014 var högre bland utrikes födda än bland inrikes födda var den ekonomiska försörjningskvoten lägre bland utrikes födda än bland inrikes födda (se diagram 148). Det beror på att utrikes födda som invandrat till Sverige har en gynnsam åldersstruktur, med få unga och äldre i befolkningen. År 2014 var den ekonomiska försörjningskvoten 1,03 för befolkningen som helhet. Det innebär att det fanns ungefär lika många ekonomiskt inaktiva personer som sysselsatta i Sverige (se diagram 149).[90]

Eftersom Sverige fortsatt befinner sig i en lågkonjunktur är den ekonomiska försörjningskvoten i dag något förhöjd. De närmaste åren bidrar konjunkturåterhämtningen till att sysselsättningen ökar och den ekonomiska försörjningskvoten minskar något. Den ekonomiska försörjningskvoten stiger sedan, och 2024 uppgår den till 1,09, vilket innebär att antalet ej sysselsatta personer i befolkningen är fler än de som är sysselsatta (se diagram 149). Jämfört med den ekonomiska försörjningskvoten i scenariot från juni i fjol är det på denna horisont en liten försämring trots att de nyanlända i den nya befolkningsprognosen

[90] Jämfört med den prognostiserade ekonomiska försörjningskvoten från juni i fjol är det i utgångsläget 2014 en liten förbättring till följd av att sysselsättningen i utfall utvecklats bättre än prognosen för 2014 från i fjol.

Diagram 149 Ekonomisk försörjningskvot

Kvot mellan antalet ej sysselsatta i befolkningen och antalet sysselsatta

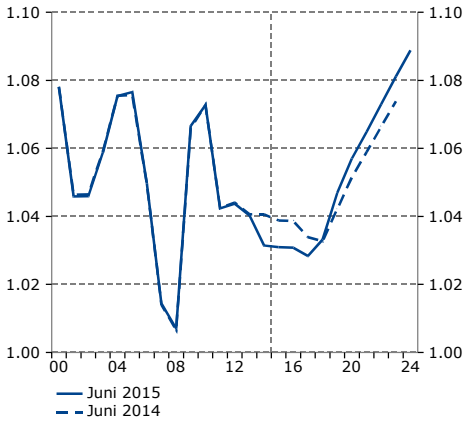

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 150 Demografisk försörjningskvot

Befolkning utanför arbetsför ålder som andel av befolkningen i arbetsför ålder (20–64 år)

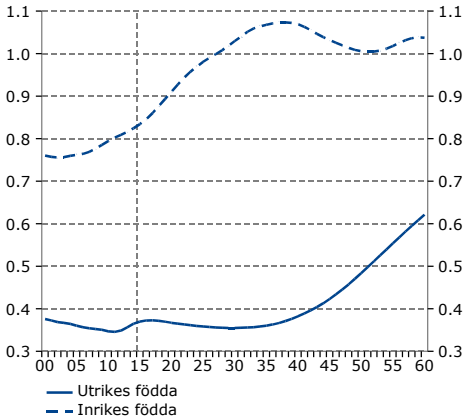

Källa: SCB.

har en gynnsam åldersstruktur. Det är ett resultat av att de nyanlända under denna period bedöms ha en låg sysselsättningsgrad.

DEN EKONOMISKA FÖRSÖRJNINGSKVOTEN PÅ LÄNGRE SIKT BEROR PÅ HUR VÄL ARBETSMARKNADEN FUNGERAR

Den prognostiserade utvecklingen av den ekonomiska försörjningskvoten är känslig för vilka antaganden som görs gällande arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad.

Konjunkturinstitutet har i detta scenario antagit att de nyanlända som kommer till Sverige de närmaste åren initialt har lägre arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad, men att de på 15 års horisont når samma arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad som den nu befintliga gruppen av utomeuropeiskt födda. Denna framskrivning är behäftad med stor osäkerhet och beror på hur väl integrationen fungerar och hur väl arbetsmarknaden anpassar sig. Utvecklingen har stor betydelse för den ekonomiska försörjningskvoten och därmed utvecklingen av de offentliga finanserna.[91] Även på längre sikt när de utrikes födda i befolkningen åldrats är den demografiska försörjningskvoten bland utrikes födda betydligt lägre än bland inrikes födda (se diagram 150). Genom att förbättra integrationen av utrikesfödda, och minska sysselsättningsgapet, är det möjligt att uppnå en högre sysselsättningsnivå, en lägre arbetslöshet och starkare offentliga finanser.

[91] Se kapitlet "The fiscal impact of immigration in OECD countries" i *International migration outlook 2013*, OECD.

FÖRDJUPNING

Ny politik får varaktiga effekter på arbetsmarknaden

I 2015 års ekonomiska vårproposition presenterade regeringen en rad åtgärder som bedöms påverka arbetsmarknaden, och fler förslag väntas i den kommande budgetpropositionen för 2016. Konjunkturinstitutets samlade bedömning är att åtgärderna visserligen minskar jämviktsarbetslösheten något. Men åtgärderna minskar samtidigt arbetsutbudet. De sammantagna effekterna på sysselsättningen på längre sikt är därmed något negativa. Bedömningarna är behäftade med stor osäkerhet.

Konjunkturinstitutet publicerar regelbundet scenarier på medellång sikt, för närvarande för perioden 2017–2024. Dessa ligger bland annat till grund för beräkningar av hur stort utrymme det finns för ofinansierade finanspolitiska åtgärder. Många ekonomisk-politiska åtgärder får varaktiga effekter på ekonomin. Konjunkturinstitutet behöver därför bedöma hur olika åtgärder påverkar centrala makroekonomiska variabler.[92] I vårpropositionen föreslog regeringen ett antal åtgärder som bedöms påverka sysselsättningen på längre sikt, och fler förslag väntas i den kommande budgetpropositionen. Konjunkturinstitutet gör i denna fördjupning en samlad bedömning av vilka effekter dessa åtgärder får. Fördjupningen analyserar effekterna av:

- slopad nedsättning av socialavgifter för unga
- höjda ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen
- nya åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken
- förändringar i sjukförsäkringen
- förändringar i avdragen för rot och rut
- avtrappat jobbskatteavdrag för inkomster över 50 000 kronor per månad
- begränsad uppräkning av nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt
- sänkt skatt för personer 65 år och äldre
- särskild löneskatt för personer 65 år och äldre

Konjunkturinstitutets bedömning är att åtgärderna minskar arbetskraftsdeltagandet på längre sikt. Störst effekt på arbetskraftsdeltagandet har borttagandet av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen (se tabell 19). Arbetsmarknadspolitiska åtgärder bedöms samtidigt minska jämviktsarbetslösheten något. Det

Potentiella variabler

Potentiell BNP avser den nivå på produktionen som är förenlig med att ekonomin är i konjunkturell balans.

Konjunkturinstitutet delar upp potentiell BNP i potentiell produktivitet och potentiellt antal arbetade timmar. Med potentiell produktivitet avses den produktivitetsnivå som hade observerats i konjunkturell balans.

Potentiellt antal arbetade timmar bestäms av potentiell sysselsättning, det vill säga antalet sysselsatta när det råder konjunkturell balans på arbetsmarknaden, samt av deras medelarbetstid. Potentiell sysselsättning bestäms i sin tur av potentiell arbetskraft och jämviktsarbetslösheten, det vill säga arbetskraften och arbetslösheten när arbetsmarknaden är i konjunkturell balans.

[92] Se ”Hur Konjunkturinstitutet beräknar potentiell BNP”, promemoria, Konjnkturinstitutet, www.konj.se.

beror på att vissa arbetssökande nu kommer att registreras som sysselsatta i den officiella statistiken. Men subventionerade anställningar som mer liknar ordinarie anställningar tenderar även att öka sannolikheten för den arbetslöse att få ett arbete efter programmets slut.[93]

Sammantaget bedömer Konjunkturinstitutet att regeringens ekonomiska politik varaktigt minskar antalet sysselsatta med drygt 0,3 procent eller 15 000–20 000 personer. Effekterna på potentiell BNP bedöms bli något mindre. Det beror på att arbetskraftsdeltagandet främst minskar bland personer vars kompetens och förmåga är sådan att de normalt är hänvisade till arbeten med en lägre produktivitet än genomsnittet på arbetsmarknaden.

Tabell 19 Långsiktiga effekter av den ekonomiska politiken i vårpropositionen 2015 och budgetpropositionen 2016

Procent respektive procentenheter

	Potentiell arbetskraft	Jämvikts-arbetslöshet	Potentiell sysselsättning
Slopad nedsättning av socialavgifter för unga	–0,1	0,1	–0,2
Höjda ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen	*	0,2	–0,2
Åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken	*	–0,2	0,2
Förändringar inom sjukförsäkringen	–0,3	–0,2	–0,1
Särskild löneskatt för äldre	–0,0	*	–0,0
Summa	**–0,4**	**–0,1**	**–0,3**

Anm. Effekter på potentiell arbetskraft och potentiell sysselsättning uttrycks i procent. Effekterna på jämviktsarbetslösheten uttrycks i procentenheter. Avrundning kan göra att effekterna inte summerar.

* Effekterna bedöms vara försumbara och har inte siffersatts.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutets bedömning av åtgärderna

HÖGRE SOCIALAVGIFTER FÖR UNGA MINSKAR SYSSELSÄTTNINGEN NÅGOT

En generell höjning av socialavgifterna har normalt en mycket liten effekt på potentiell sysselsättning. Anledningen är att den

[93] Se Calmfors, L., m.fl., ”Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?”, Rapport 2002:8, IFAU, och Forslund, A. och J. Vikström, ”Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt”, bilaga 1 till Långtidsutredningen 2011, SOU 2010:88, i *Vägen till arbete – arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration*, SOU 2010:88.

ökning av arbetskostnaderna som detta initialt medför påverkar lönebildningen. Såväl teoretisk som empirisk forskning tyder på att generella höjningar av socialavgifterna på längre sikt fullständigt vältras över på lönerna.[94] Företagens arbetskostnader, och sysselsättning, bedöms därför blir opåverkade av socialavgiftshöjningen på längre sikt.[95]

För en höjning av socialavgifterna för ungdomar stämmer resonemanget ovan mindre bra.[96] Ungdomars löner är starkt påverkade av lägstalönerna i kollektivavtalen. En relativt stor andel av ungdomarna har begränsad relevant erfarenhet och kompetens vilket gör dem mindre produktiva. Många är dessutom sysselsatta med arbetsuppgifter som i sig skapar relativt litet produktionsvärde. Många ungdomars arbetsinsats skapar därmed ett produktionsvärde som endast marginellt överskrider den arbetskostnad som är förknippad med lägstalönen. En höjning av socialavgifterna för ungdomar kan därför innebära att arbetskostnaden blir högre än produktionsvärdet för en del. Därmed minskar sysselsättningen bland ungdomar.

Konjunkturinstitutet bedömer att sysselsättningen bland ungdomar kommer att minska med ca 20 000 personer på längre sikt till följd av den slopade nedsättningen.[97] Men en stor del av nedgången i sysselsättningen bland unga motverkas av en uppgång i sysselsättningen bland andra.[98] Nettoeffekten bedöms bli en minskning av sysselsättningen med omkring 8 000 personer, eller ca 0,2 procent. Den måttliga minskningen innebär att det kan ifrågasättas om sänkningen av arbetsgivaravgifterna för unga har varit en kostnadseffektiv åtgärd då ett stort antal ungdomar som redan tidigare arbetade också omfattats av subventionen.

Den lägre efterfrågan på arbetskraft bedöms medföra att arbetskraftsdeltagandet minskar något. Det är troligt att unga som inte får arbete börjar studera eller lämnar arbetskraften av någon annan anledning. Konjunkturinstitutet bedömer att nettoeffek-

---

[94] Se till exempel Bennmarker, H. m.fl., ”Är sänkta arbetsgivaravgifter ett effektivt sätt att öka sysselsättningen?”, Rapport 2008:16, IFAU.

[95] Slutsatserna bygger på antagandet att ersättningsgraderna i socialförsäkringssystemen hålls oförändrade och att arbetsutbudet därmed inte påverkas.

[96] Nedsättningen omfattar ungdomar till och med det år personen fyller 25 år.

[97] Slopandet av nedsättningen sker i två steg och hela nedsättningen är borta 1 juli 2016. Slopandet av nedsättningen leder till att arbetskraftskostnaden för ungdomar stiger med knappt 14 procent. Med en efterfrågeelasticitet på -0,3, se Egebark, J. och N. Kaunitz, ”Sänkta arbetsgivaravgifter för unga”, Rapport 2013:26, IFAU, leder detta till att efterfrågan på ungdomars arbetsinsats minskar med 4 procent, vilket motsvarar drygt 20 000 personer.

[98] Subventionerade anställningar är förknippade med så kallade undanträngningseffekter. Liljeberg, L. m.fl. finner i en utvärdering av nystartsjobben att 63 procent av anställningarna skulle skett även utan subvention, se Liljeberg, L. m.fl. (2012), ”Leder nystartsjobben till högre sysselsättning?”, Rapport 2012:6, IFAU. Konjunkturinstitutet antar en undanträngningseffekt på 60 procent.

ten på potentiell arbetskraft är ca −0,1 procent. Jämviktsarbetslösheten bedöms därmed öka med omkring 0,1 procentenhet till följd av åtgärden.

HÖJT TAK I ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGEN ÖKAR JÄMVIKTSARBETSLÖSHETEN MEN JÄMNAR UT INKOMSTFÖRDELNINGEN

Från den 7 september 2015 höjs taket i arbetslöshetsförsäkringen från 680 kronor till 910 kronor per dag under de 100 första dagarna och till 760 kronor därefter. Vidare höjs grundbeloppet från 320 kronor till 365 kronor per dag. Förändringarna innebär att den genomsnittliga ersättningsgraden höjs, vilket förväntas minska drivkraften för att söka arbete och leda till högre löneanspråk.[99] Det bedöms öka jämviktsarbetslösheten något. Höjt tak och grundbelopp i arbetslöshetsförsäkringen kan samtidigt vara motiverat eftersom taket har varit nominellt oförändrat sedan 2002. Om taket för ersättningen inte höjs under en lång period fungerar inte arbetslöshetsförsäkringen som en omställningsförsäkring, vilket kan hämma matchningseffektiviteten på arbetsmarknaden.

Hur stora effekterna på jämviktsarbetslösheten blir beror på hur stor ökningen i effektiv ersättningsgrad blir och på hur känsliga individerna bedöms vara för en sådan förändring. Beräkningar i modellen FASIT visar att den genomsnittliga ersättningsgraden ökar med ca 4 procentenheter till följd av att ersättningen vid arbetslöshet höjs.[100] Det är dock osäkert hur många som kommer att påverkas av förändringarna. Många arbetslösa påverkas inte alls eftersom de inte uppfyller arbetsvillkoret och kvalificerar sig därmed inte till arbetslöshetsersättning.[101] Många anställda påverkas inte heller av takhöjningen eftersom de har tillgång till kompletterande arbetslöshetsförsäkringar som ersätter inkomster högre än taket i arbetslöshetsförsäkringen.[102] I tidigare bedömningar av jämviktsarbetslösheten har förvänt-

---

[99] För en litteraturöversikt se Forslund, A. ”Den svenska jämviktsarbetslösheten – en översikt”, Rapport 2008:17, IFAU och Skogman Thoursie, P., ”Ekonomiska incitament inom arbetslöshets– och sjukförsäkringarna”, Underlagsrapport nr 9, parlamentariska socialförsäkringsutredningen, 2012.

[100] Beräknat med hjälp av FASIT 2012 version 4, urval från hushållens ekonomi (HEK).

[101] I slutet av 2013 fick ca 40 procent av de öppet arbetslösa inskrivna på Arbetsförmedlingen ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Se ”*Arbetsmarknadsrapport*”, Arbetsförmedlingen, 2014.

[102] Simuleringar i FASIT fångar kompletterade arbetslöshetsförsäkringar tecknade via kollektivavtal men däremot inte individuella försäkringar tecknade via de fackliga organisationerna eller via privata aktörer. För en översikt se Sjögren Lindquist, G. och E. Wadensjö, ”Avtalsbestämda ersättningar, andra kompletterande ersättningar och arbetsutbudet”, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2011:4.

ningar om höjda ersättningar till viss del redan beaktats.[103] Mot denna bakgrund bedömer Konjunkturinstitutet att den genomsnittliga ersättningsgraden enbart ökar med hälften av det modellen FASIT visar, det vill säga ca 2 procentenheter.

Sammantaget medför höjda ersättningar att det blir något mindre lönsamt att arbeta jämfört med att vara arbetslös. Med Konjunkturinstitutets gängse beräkningsmetoder betyder detta att jämviktsarbetslösheten ökar med drygt 0,2 procentenheter.[104] En höjning av arbetslöshetsersättningen medför dock att inkomstfördelningen blir något jämnare.[105, 106]

En ytterligare effekt av höjd ersättningsgrad är att arbetskraftsdeltagandet kan öka. En högre arbetslöshetsersättning förstärker incitamenten att delta i arbetskraften. Men samtidigt medför högre arbetslöshet att färre vill delta i arbetskraften. Den sammantagna effekten på arbetskraften bedöms som liten och föranleder ingen revidering av potentiell arbetskraft.

FÖRÄNDRINGARNA INOM DEN AKTIVA ARBETSMARKNADSPOLITIKEN ÖKAR SYSSELSÄTTNINGEN

Arbetsmarknadspolitiken påverkar arbetsutbud och arbetslöshet såväl på kort som på längre sikt. Arbetsmarknadspolitiken kan genom stöd och övervakning påverka de arbetslösas sökbeteende. För de flesta är jobbsökande den viktigaste vägen till arbete. Men för vissa arbetslösa krävs andra insatser. Arbetsmarknadspolitiken kan då bidra till att göra dessa arbetslösa mer attraktiva på arbetsmarknaden, antingen genom att utveckla deras kompetens eller genom att subventionera arbetsgivare som anställer dem.[107]

Regeringen genomför utökade och ändrade satsningar inom arbetsmarknadspolitiken samt ökar antalet utbildningsplatser inom Komvux och folkhögskolor. Satsningarna omfattar i stort:

- Traineejobb: Unga arbetslösa ges möjlighet att arbeta 50 procent och få yrkesutbildning resterande del av

---

[103] Se fördjupningen ”Långsiktiga effekter på arbetsmarknaden av ekonomiskpolitiska reformer”, *Konjunkturläget,* december 2011.

[104] Konjunkturinstitutet räknar med en kvasielasticitet på 0,12. Se ”Hur ska utvecklingen av arbetsmarknadens funktionsätt bedömas?”, Rapport från ekonomiska avdelningen 2011:1, Finansdepartementet.

[105] Se ”Fördelningseffekter av sex förslag ur budgetpropositionen för 2015”, Studier i finanspolitik 2015/3, Finanspolitiska rådet.

[106] På kort sikt kan dock en fullt finansierad höjning av arbetslöshetsersättningen leda till ökad efterfrågan i ekonomin och därmed minskad arbetslöshet, se fördjupningen ”Vårpropositionen 2015”.

[107] Se Forslund, A. och J. Vikström, ”Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt”, bilaga 1 till Långtidsutredningen 2011, *Vägen till arbete – arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration*, SOU 2010:88.

tiden. Subventionerade traineejobb är möjliga inom välfärdssektorn, men även på de delar av arbetsmarknaden där det finns bristyrken.

- Utbildningskontrakt: arbetslösa ungdomar ska (senast efter 90 dagars arbetslöshet) påbörja eller återgå till studier med målsättningen att fullfölja en gymnasieutbildning.
- Extratjänster: arbete mot kollektivavtalsenlig lön inom välfärdssektorn för långtidsarbetslösa ska successivt ersätta sysselsättningsfasen i jobb- och utvecklingsgarantin (fas 3).

Både traineejobben och extratjänsterna bedöms få en effekt på arbetslösheten i den officiella statistiken eftersom de arbetssökande i dessa åtgärder kommer att klassificeras som sysselsatta. Sådana subventionerade anställningar, som mer liknar ordinarie anställningar, tenderar även att öka sannolikheten för den arbetslöse att få ett arbete efter programmets slut.[108]

Sammantaget bedöms förändringarna av den aktiva arbetsmarknadspolitiken leda till att jämviktsarbetslösheten blir ca 0,2 procentenheter lägre och sysselsättningen på längre sikt blir ca 0,2 procent högre.

---

[108] När det gäller subventionerade anställningar visar studier att de program som mest liknar ordinarie anställningar fungerar bäst. Dessa förefaller dock även ha störst undanträngningseffekter, se Calmfors, L. m.fl., ”Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?”, Rapport 2002:8, IFAU. Samtidigt medför dessa åtgärder högre kostnader vilket kanske innebär att färre kan ta del av dem.

Med utgångspunkt från beräkningar utförda av Finansdepartementet beräknas effekterna beräknas enligt följande princip:

Sysselsättningseffekt = antalet deltagare·(1–undanträngning)+antalet deltagare·behandlingseffekt i dagar/365

Effektberäkningarna är förknippade med stor osäkerhet. Beräkningssättet implicerar att alla andra potentiella effekter av arbetsmarknadspolitiska program som exempelvis lönebildningseffekter och effekter på matchning och arbetskraftsdeltagande på längre sikt är försumbara.

Konjunkturinstitutet bedömer att de beräknade volymerna i vårpropositionen 2015 blir svåra att nå bland annat till följd av att arbetsgivarna kan ha svårt att bedriva undervisning. Tidigare erfarenheter visar även att det tar tid att både introducera och avveckla olika åtgärder. De beräknade volymerna har därför halverats till ca 10 000 extratjänster och ca 5 000 traineejobb på längre sikt. Undanträngningen har bedömts till 60 procent. Behandlingseffekten avseende extratjänster har satts till 120 dagar, likt den bedömning som Finansdepartementet och Arbetsförmedlingen gjort för nystartsjobben. Det kan vara högt räknat då utvärderingar visar att direktskapande jobb i offentlig sektor sällan visar på stora positiva möjligheter att på kort sikt få ett osubventionerat arbete. Behandlingseffekten avseende traineetjänster har satts till 4 dagar, likt den bedömning Finansdepartementet gjort för praktiktjänster. Överlag visar utvärderingar på förhållandevis små effekter av olika typer av ungdomsåtgärder. Sysselsättningseffekterna av åtgärderna i sysselsättningsfasen i jobb- och utvecklingsgarantin (fas 3) har bedömts vara försumbara. Se ”Hur ska utvecklingen av arbetsmarknadens funktionsätt bedömas?”, Rapport från ekonomiska avdelningen 2011:1, Finansdepartementet samt *Arbetsmarknadsrapport* 2014, Arbetsförmedlingen och *Svensk finanspolitik,* Finanspolitiska rådet, 2010.

FÖRÄNDRINGARNA I INKOMSTBESKATTNINGEN HAR LITEN EFFEKT PÅ JÄMVIKTSARBETSLÖSHETEN

Konjunkturinstitutet bedömer att förändringarna av inkomstbeskattningen har en försumbar effekt på jämviktsarbetslösheten. Detta gäller avtrappningen av jobbskatteavdraget, den begränsade uppräkningen av nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt, samt den sänkta skatten för personer 65 år och äldre. Den grundläggande orsaken till att dessa åtgärder inte påverkar jämviktsarbetslösheten är att arbetslösheten i utgångsläget är mycket låg bland de grupper som direkt berörs av förändringarna.

Utbytet av att arbeta jämfört med att inte arbeta minskar något för höginkomsttagare när jobbskatteavdraget trappas av och när fler får betala statlig inkomstskatt. Men effekten på sysselsättning och jämviktsarbetslöshet bedöms bli liten. För detta talar att gruppen har låg arbetslöshetsrisk, låg ersättningsgrad i utgångsläget (åtminstone från den ordinarie arbetslöshetsförsäkringen) och består av ganska få personer. Utbytet av arbete är också fortsatt högt efter skattehöjningarna, vilket innebär att deltagandet i arbetskraften inte heller kommer att minska i någon nämnvärd utsträckning.

Den sänkta skatten för äldre, det vill säga en höjning av det förhöjda grundavdraget för personer över 65 år med inkomster lägre än 240 000 kronor per år, bedöms inte heller få några nämnvärda effekter på jämviktsarbetslösheten. För det första är arbetskraftsdeltagandet bland personer äldre än 65 år lågt. För det andra är arbetslösheten i gruppen låg då de inte har rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.[109] Incitamenten att arbeta för pensionärer med inkomst under 240 000 kronor per år är redan idag låga till följd av systemet för garantipension och bostadstillägg.[110] De försvagas ytterligare när grundavdraget för äldre höjs.

Avtrappningen av jobbskatteavdraget och den begränsade uppräkningen av nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt kan påverka medelarbetstid och potentiell produktivitet. Flertalet av de som direkt berörs av inkomstskattehöjningarna får höjd marginalskatt och genomsnittsskatt. Höjd marginalskatt leder till minskade incitament att arbeta fler timmar eftersom individen får behålla mindre av en inkomstökning efter skatt (substitutionseffekten). Höjd genomsnittskatt leder dock även till att individen måste arbeta fler timmar för att nå en given inkomst efter

---

[109] Arbetslösheten 2014 uppgick till 3,0 procent för äldre i åldern 65–74 år, vilket kan jämföras med 7,9 procent för åldersgruppen 15–74 år.

[110] Se *Längre liv, längre arbetsliv: Förutsättningar och hinder för äldre att arbeta längre*, delbetänkande av Pensionsåldersutredningen, SOU 2012:28.

skatt (inkomsteffekten). Konjunkturinstitutet bedömer att nettoeffekten på medelarbetstiden av dessa två motverkande effekter är försumbar.

Höjda skatter på höga inkomster kan påverka personers ansträngning på jobbet då framtida löneökningar minskar i värde. Detta kan påverka produktiviteten negativt. De höjda skatterna leder också till en minskad utbildningspremie som minskar incitamenten för utbildning. Detta kan på lång sikt minska den potentiella produktiviteten.

DEN SÄRSKILDA LÖNESKATTEN FÖR ÄLDRE KAN MINSKA ARBETSKRAFTEN OCH SYSSELSÄTTNINGEN

Höjningen av den särskilda löneskatten bedöms på kort sikt minska sysselsättningen bland äldre genom minskad efterfrågan på arbetskraft. Effekten på lång sikt är bland annat beror av hur lönerna för äldre påverkas eftersom det påverkar äldre personers utbud av arbetskraft. Konjunkturinstitutet bedömer att sysselsättningen minskar något till följd av den särskilda löneskatten.[111] Den minskade sysselsättningen kommer att medföra att äldre lämnar arbetskraften snarare än att de blir arbetslösa. Jämviktsarbetslösheten bedöms därför inte påverkas av förändringen.

FÖRÄNDRINGARNA AV ROT- OCH RUT-AVDRAGEN FÅR FÖRSUMBARA EFFEKTER PÅ ARBETSUTBUDET

Konjunkturinstitutet bedömer att förändringarna av skattereduktionerna för köp av hushållsnära tjänster (rut-avdraget) och för underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder (rot-avdraget) får försumbara effekter på arbetsmarknaden.

Konjunkturinstitutet har tidigare bedömt att rut-avdraget medför varaktigt högre sysselsättning och lägre arbetslöshet.[112] Ökningen i sysselsättningen drivs av olika faktorer. För det första att svart arbete omvandlas till vitt,[113] för det andra att arbetsutbudet ökar bland de som köper rut-tjänster och för det tredje att det sker ett inflöde av arbetskraft till arbetsmarknaden

---

[111] I Laun, L., ”Om förhöjt jobbskatteavdrag och sänkta arbetsgivaravgifter för äldre”, Rapport 2012:16, IFAU, studeras effekten av det förstärkta jobbskatteavdraget och sänkningen av socialavgifterna för äldre som genomfördes 2007. Det går i studien inte att separera effekterna från respektive förändring. Men under antagande om lika stora effekter beräknas sysselsättningselasticiteten med avseende på nettoarbetsinkomst till 0,25. Vid full övervältring på löner innebär införandet av den särskilda löneskatten att nettoarbetsinkomsten (vid oförändrat inkomstskatteuttag och oförändrat antal arbetade timmar) minskar med drygt 6 procent. Detta ger ett minskat arbetsutbud bland äldre på 1,5 procent, vilket motsvarar ca 2 000 personer.

[112] Se fördjupningen ”Långsiktiga effekter på arbetsmarknaden av ekonomiskpolitiska reformer”, *Konjunkturläget,* december 2011.

[113] Detta ska dock inte påverka antalet syssselsatta som det definieras i SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

för rut-tjänster från grupper som tidigare varit arbetslösa eller stått utanför arbetsmarknaden.

Regeringen föreslår nu att taket för skattereduktion för köp av hushållsnära tjänster sänks från 50 000 kronor till 25 000 kronor per person och beskattningsår för skattskyldiga som inte har fyllt 65 år. Konjunkturinstitutet bedömer att denna förändring får försumbara effekter på sysselsättningen på längre sikt eftersom efterfrågan på hushållsnära tjänster inte bedöms påverkas nämnvärt. I dagsläget är det enbart ett mycket litet antal personer som köper dessa tjänster för mer än 25 000 kronor per år.[114, 115]

Regeringen föreslår även att subventionsgraden för rot-tjänster sänks från 50 till 30 procent. Sysselsättningen på längre sikt bedöms inte påverkas av förändringen. Jämfört med rut-avdraget bedöms rot-avdragets effekter på arbetsutbudet vara mindre. En viktig anledning till detta är att de byggtjänster som omfattas överlag är mer kvalificerade och därmed ställer högre krav på förkunskaper än de som omfattas av rut-avdraget. Därmed byts inte lika mycket hemarbete ut mot marknadsarbete.[116] Den lägre efterfrågan leder förvisso till minskad sysselsättning inom rot-branscherna men denna effekt uppvägs av att sysselsättningen i andra branscher ökar. Det finns dock en påtaglig risk att svartarbetet ökar.

FÖRÄNDRINGARNA INOM SJUKFÖRSÄKRINGEN MEDFÖR LÄGRE ARBETSKRAFTSDELTAGANDE

Sjukpenningen är i dag tidsbegränsad genom att den i normalfallet endast betalas ut i maximalt två och ett halvt år i följd. Den som når den bortre tidsgränsen erbjuds att delta i Arbetsförmedlingens program för arbetslivsintroduktion (ALI) under tre månader. Om arbetsförmågan fortfarande är nedsatt, är det därefter möjligt att ansöka om en ny period med sjukpenning. Regeringen avser att avskaffa den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen den 1 januari 2016. Vidare höjs sjuk- och aktivitetsersättningen från 64 till 64,7 procent av antagandeinkomsten den 1 oktober 2015.[117]

---

[114] År 2016 beräknas omkring 460 000 personer under 65 år göra rut-avdrag, varav ca 12 000 personer på mer än 25 000 kronor. Se ”Förändringar i husavdraget", remissvar, Konjunkturinstitutet, 2015.

[115] Halldén K. och A. Stenberg finner i ”Ökar RUT-avdrag kvinnors arbetsmarknadsutbud?”, *Ekonomisk debatt*, nr 2, 2015 ett positivt samband mellan kvinnors arbetsutbud och utnyttjande av skattereduktionen för hushållsnära tjänster. Arbetsinkomsterna ökade mest för kvinnor som utnyttjade 40–80 timmar rut-tjänster per år.

[116] Se *Svensk finanspolitik,* Finanspolitiska rådet, 2010.

[117] Antagandeinkomsten baseras på tidigare inkomster under en tidsperiod som beror på den försäkrades ålder (vid låga inkomster eller inga inkomster erhålls garantiersättning).

Sedan det nya regelverket med fasta tidsgränser infördes 2008 har omkring 100 000 personer lämnat sjukförsäkringen till följd av den bortre tidsgränsen, varav 10 000 personer har lämnat sjukförsäkringen för andra gången. Av dessa har omkring 85 000 personer deltagit i ALI hos Arbetsförmedlingen. Uppföljningarna visar att ca 17 procent av de som deltagit i ALI under perioden 2010–2013 var i arbete eller reguljär utbildning 270 dagar efter avslutat program.[118] Omkring 43 procent var fortsatt inskrivna hos Arbetsförmedlingen som öppet arbetslösa eller i program och ca 40 procent hade avaktualiserats från Arbetsförmedlingen och troligen återvänt till sjukförsäkringen. Med tiden ökar både andelen personer som lämnar Arbetsförmedlingen för arbete och som återvänder till sjukförsäkringen. Enligt Försäkringskassan återvände omkring 65 procent av de som första gången uppnådde den bortre tidsgränsen 2013 till sjukförsäkringen.[119] Det är samtidigt en stor grupp som kvarstår som inskrivna på Arbetsförmedlingen. Antalet inskrivna på Arbetsförmedlingen som deltog eller någon gång hade deltagit i ALI uppgick i mars 2015 till strax under 30 000 personer.[120]

Det finns ingen utvärdering som direkt studerar effekterna av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen. Det finns dock studier som visar att en rehabiliteringskedja, med fasta tidsgränser där rätten till sjukpenning prövas gentemot olika tänkbara arbetsuppgifter, har bidragit till att förkorta sjukskrivningstiderna och minska antalet långa sjukskrivningar.[121] Empiriska belägg från både sjukförsäkringen och den angränsade arbetslöshetsförsäkringen visar att tidsgränser, ersättningsnivåer och kontroll i olika utformning har betydelse för användning av försäkringarna. En generell slutsats är att generösa regler, i form av höga ersättningsnivåer och en låg grad av kontroll, ökar användningen av försäkringen och vice versa.[122]

Sammantaget bedömer Konjunkturinstitutet att förändringarna inom sjukförsäkringen, främst borttagandet av den bortre tidsgränsen medför att antalet personer i sjukskrivning ökar. Höjningen av ersättningsnivån är liten och de förväntade effek-

---

[118] Se ”Arbetsförmedlingens återrapportering 2014, tidiga och aktiva insatser för sjukskrivnas återgång i arbete, 6b Arbetslivsintroduktion”, Arbetsförmedlingen, 2014.

[119] Se ”Sjukfrånvarons utveckling, delrapport 1, år 2014”, Socialförsäkringsrapport 2014:12, Försäkringskassan.

[120] Information från Arbetsförmedlingens statistikenhet.

[121] Se Hägglund, P., ”Do time limits in the sickness insurance system increase return to work?”, *Empirical Economics*, 2012, Vol 45, s. 567–582.

[122] Se Gautier P., och Bas. van der Klaauw, ”Att kombinera socialförsäkringar med incitament till arbete”, bilaga 8 till Långtidsutredningen 2011, SOU 2011:2, i *Vägen till arbete – arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration*, SOU 2010:88 och ”Tidsgränser i sjukförsäkringen”, Rapport 2015:5, Inspektionen för socialförsäkringen.

terna är därmed små. Det finns också indikationer på att Försäkringskassan i allt mindre utsträckning prövar rätten till ersättning vid de fasta tidsgränserna i rehabiliteringskedjan.[123] Åtgärderna väntas begränsa utbudet av arbetskraft med ca 0,3 procent eller drygt 15 000 personer. Jämviktsarbetslösheten bedöms minska med ca 0,2 procentenheter, delvis som en direkt effekt av att flödet från sjukförsäkringen till ALI och andra arbetsmarknadspolitiska program minskar.

[123] Se ”Tidsgränser i sjukförsäkringen”, Rapport 2015:5, Inspektionen för socialförsäkringen.

FÖRDJUPNING

Vårpropositionen 2015

2015 års ekonomiska vårproposition innehåller förslag och omprioriteringar som sammantaget ökar statens utgifter med 6 miljarder kronor 2015. Detta finansieras främst med att nedsättningen av arbetsgivaravgiften för unga fasas ut. Utgiftsökningarna består till drygt hälften av ökad offentlig konsumtion i form av utbildning, insatser på arbetsmarknadsområdet samt vård och omsorg. Även om åtgärderna i propositionen är finansierade krona för krona bedöms de leda till att den inhemska efterfrågan ökar på kort sikt, vilket påskyndar konjunkturåterhämtningen.

I vårpropositionen presenteras nya utgiftstak. Marginalerna till utgiftstaken är stora i regeringens prognos där utgifterna beräknas under antagande om oförändrade regler i finanspolitiken. Enligt Konjunkturinstitutets bedömning finns det utrymme under utgiftstaken för åtgärder av en omfattning som i stort sett bibehåller det offentliga åtagandet.

Åtgärder i vårpropositionen

Vårpropositionen 2015 innehåller reformer som ökar de offentliga utgifterna med 8 respektive 20 miljarder kronor 2015 respektive 2016. Dessa utgiftsreformer finansieras i huvudsak genom skattehöjningar, men även med en del utgiftsminskningar. Att utgiftsreformerna är ungefär hälften så stora i år som nästa år beror på att de träder i kraft under andra halvan av 2015, och först nästa år blir det en effekt hela året.

SATSNINGAR INOM FRAMFÖR ALLT OFFENTLIG KONSUMTION

Drygt hälften av utgiftsförändringarna 2015 består av ökad offentlig konsumtion, varav två tredjedelar sker i staten och en tredjedel genom ökade statsbidrag till kommunerna för att finansiera ökad kommunal konsumtion (se tabell 20). Den statliga konsumtionen ökar främst till följd av satsningar på högre utbildning samt inom miljö- och näringspolitik. Inom kommunerna sker satsningar inom skola och äldreomsorg. Som en del av finansieringen sker det anslagsminskningar som påverkar både

staten och kommunerna.[124] Transfereringar till hushållen ökar med drygt 1 miljard kronor 2015 bland annat till följd av höjd ersättning i arbetslöshetsförsäkringen. Förändringarna sker i september i år, vilket gör att effekten blir större 2016 än helåret 2015. Även underhållsstödet och bostadstillägget för pensionärer höjs från och med september 2015.

Tabell 20 Åtgärder i 2015 års ekonomiska vårproposition
Miljarder kronor, netto

	2015	2016
Offentlig konsumtion	3,5	7,7
Statlig konsumtion	*2,2*	*4,5*
Statsbidrag till kommunerna	*1,3*	*3,1*
Offentliga investeringar	0,0	0,0
Transfereringar till hushåll	1,1	3,7
Övrigt	1,1	4,7
Utgifter	**5,7**	**16,1**
Hushållens direkta skatter	0,0	0,1
Produkt- och produktionsskatter	5,6	16,1
Övrigt	0,1	0,4
Inkomster	**5,8**	**16,5**

Anm. Beloppen avser nivåförändring i förhållande till beslut fattade till och med budgeten som beslutades i riksdagen december 2014.

Källor: 2015 års ekonomiska vårproposition (tabell 3, tabell 6.1 och tabell 7.8) och Konjunkturinstitutet.

FINANSIERING FRÄMST GENOM SLOPAD NEDSÄTTNING AV SOCIALA AVGIFTER FÖR UNGA

Regeringen slopar nedsättningen av socialavgifterna för unga i två steg. Nedsättningen halveras från augusti i år och slopas helt från och med 1 juli 2016. Detta genererar ökade skatteinkomster motsvarande drygt 5 miljarder kronor i år och 16 miljarder kronor nästa år, vilket i det närmaste motsvarar utgiftsökningen i vårpropositionen. Därutöver sker mindre höjningar av hushållens direkta skatter och produktionsskatter.

ÅTGÄRDERNA STIMULERAR EFTERFRÅGAN PÅ KORT SIKT

Sammantaget är åtgärderna i 2015 års vårproposition fullt ut finansierade. Trots detta bedömer Konjunkturinstitutet att åt-

[124] Cirka 2 miljarder kronor av finansieringen av reformerna 2015 kommer från omprioriteringar inom den offentliga sektorn, det vill säga minskad offentlig konsumtion inom samma eller annat område som en satsning görs. Nästa år är dessa ungefär dubbelt så stora. I tabell 20 redovisas nettot av anslagshöjningar och anslagsminskningar.

gärderna stimulerar efterfrågan något på kort sikt och därmed påskyndar återhämtningen i ekonomin jämfört med gällande regler. Detta förklaras av att satsningar på offentlig konsumtion samt transfereringar till arbetslösa och pensionärer antas ha relativt stor effekt på efterfrågan på kort sikt. Offentlig konsumtion har en direkt effekt på efterfrågan och relativt litet importinnehåll. Transfereringar till låginkomsttagare förväntas öka hushållens konsumtion relativt mycket då dessa grupper normalt enbart sparar en mindre del av en ökning av disponibelinkomsten.

Höjda socialavgifter har däremot en relativt liten effekt på efterfrågan eftersom de inte påverkar hushållens disponibla inkomst på kort sikt.[125]

På kort sikt bidrar således åtgärderna i budgeten sannolikt till högre sysselsättning och BNP. På längre sikt bedömer dock Konjunkturinstitutet att åtgärderna bidrar till en något lägre sysselsättning och BNP (se fördjupningen ”Ny politik får varaktiga effekter på arbetsmarknaden”).

Nya nivåer på utgiftstaken

UTGIFTSTAKEN HÖJS

Regeringen föreslog höjda nivåer på utgiftstaken redan i budgetpropositionen för 2015. Propositionen blev dock nerröstad i riksdagen. I den ekonomiska vårpropositionen återkommer förslaget om att höja de tidigare fastställda nivåerna på utgiftstaken för 2015−2017.

Regeringen gör också en bedömning av utgiftstakens nivå för 2018 och 2019. Enligt budgetlagen ska regeringen lämna förslag på utgiftstak för det tredje kommande året, det vill säga 2018, i budgetpropositionen för 2016.

Nivån på utgiftstaket 2015−2017 är 33, 41 respektive 52 miljarder kronor högre än tidigare beslutat. Utgiftstakets andel av potentiell BNP, enligt Konjunkturinstitutets bedömning, ökar därmed från 27,8 procent förra året till 28,2 procent 2017 och till 28,3 procent 2019 (se tabell 21).

Utgiftstak

Regeringen föreslår och riksdagen beslutar om **utgiftstak** för de tre kommande åren. De utgifter som omfattas av utgiftstaken för staten är de så kallade **takbegränsade utgifterna**. Dessa utgörs av statens utgifter med undantag för statsskuldräntorna men med tillägg för utgifterna i ålderspensionssystemet. **Budgeteringsmarginalen** beräknas som skillnaden mellan utgiftstaket och de takbegränsade utgifterna.

Riktlinjerna är att budgeteringsmarginalen bör uppgå till minst 1 procent av de takbegränsade utgifterna för innevarande år (t), minst 1,5 procent för kommande budgetår (t+1), minst 2 procent för året därpå (t+2) och minst 3 procent för nästa år (t+3).

[125] På kort sikt minskar företagens vinster snarare än lönerna eller sysselsättningen. Lägre företagsvinster har en liten effekt på BNP i ett kortsiktigt perspektiv. På längre sikt urholkas hushållens reala inkomster på grund av att priserna höjs och/eller för att lönerna ökar långsammare. Företagens investeringar kan också bli lägre under perioden med lägre vinster.

UTGIFTER SOM BIBEHÅLLER DET OFFENTLIGA ÅTAGANDET RYMS UNDER UTGIFTSTAKEN

De högre nivåerna på utgiftstaken innebär att Konjunkturinstitutet prognostiserar att budgeteringsmarginalerna blir stora. I år och nästa år är marginalen större än vad som impliceras av den riktlinje som gäller för att möta den osäkerhet som alltid finns i prognoserna (se förklaring i marginalen på sidan innan). Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario 2017–2019 innefattar ett bibehållet offentligt åtagande. Detta innebär att ersättningsgraden bibehålls i socialförsäkringarna och att personaltätheten hålls oförändrad i välfärdstjänsterna. Med dessa prognoser för statens utgifter motsvarar budgeteringsmarginalerna drygt 1,5 procent av de takbegränsade utgifterna 2017–2019. Utgiftstaken är därmed förenliga med att utgifterna växer i den takt som ett bibehållet offentligt åtagande innebär.

Tabell 21 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor respektive procent av potentiell BNP

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utgiftstak för staten[1]	**1 107**	**1 158**	**1 204**	**1 262**	**1 319**	**1 378**
Procent av potentiell BNP	*27,8*	*27,9*	*27,9*	*28,2*	*28,3*	*28,3*
Takbegränsade utgifter	1 096	1 127	1 181	1 239	1 299	1 355
Procent av potentiell BNP	*27,5*	*27,1*	*27,3*	*27,6*	*27,8*	*27,9*
Budgeteringsmarginal	**11**	**31**	**23**	**23**	**20**	**23**
Procent av takbegränsade utgifter	1,0	2,7	2,0	1,8	1,5	1,7

[1] Utgiftstaken 2018 och 2019 är regeringens bedömning.

Källor: Finansdepartementet, Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

Tabellbilaga

På Konjunkturinstitutets webbplats finns fler variabler och längre tidsserier, se www.konj.se/statistik.

INNEHÅLL

Internationell konjunktur 2015−2016 98
Tabell A1 BNP i världen 98
Tabell A2 KPI i världen 99
Tabell A3 Nyckeltal för euroområdet 99
Tabell A4 Nyckeltal för USA 100
Konjunkturen i Sverige 2015−2016 101
Tabell A5 Försörjningsbalans 101
Tabell A6 Hushållens inkomster, konsumtion och sparande 102
Tabell A7 Bytesbalans och finansiellt sparande 102
Tabell A8 BNI 103
Tabell A9 Produktion 103
Tabell A10 Arbetade timmar 103
Tabell A11 Produktivitet 104
Tabell A12 Arbetsmarknaden 104
Tabell A13 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken 104
Tabell A14 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna 105
Tabell A15 Tillförsel- och användningspriser 105
Tabell A16 Priser, kostnader och vinster i näringslivet 106
Tabell A17 Konsumentpriser 106
Makroekonomiskt scenario och ekonomisk politik 2015−2019 107
Tabell A18 Scenario för internationell ekonomi 107
Tabell A19 Resursutnyttjande 107
Tabell A20 Scenario för svensk ekonomi 108
Tabell A21 BNP och efterfrågan 108
Tabell A22 Räntor och växelkurser 109
Offentliga finanser 2015−2019 110
Tabell A23 Offentliga sektorns finanser 110
Tabell A24 Statens finanser 111
Tabell A25 Ålderspensionssystemets finanser 111
Tabell A26 Kommunsektorns finanser 112
Tabell A27 Offentliga sektorns inkomster 112
Tabell A28 Offentliga sektorns utgifter 113
Tabell A29 Transfereringar från den offentliga sektorn till hushållen 113
Tabell A30 Inkomstindex, balansindex, inkomstpensioner och balanstal 113
Tabell A31 Statens budgetsaldo och skuld 114
Tabell A32 Utgiftstak för staten 114
Tabell A33 Offentligt finansiellt sparande vid olika finanspolitiska prognoser 114
Tabell A34 Indikatorer för överskottsmålet 115

Internationell konjunktur 2015–2016

Tabell A1 BNP i världen

Procent av köpkraftsjusterad global BNP respektive procentuell förändring, fasta priser

	Vikt 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Världen		5,4	4,2	3,4	3,4	3,5	3,4	3,9
OECD	45,8	3,0	2,0	1,3	1,4	1,8	2,1	2,6
USA	16,1	2,5	1,6	2,3	2,2	2,4	2,4	2,9
Euroområdet	11,8	2,0	1,6	–0,8	–0,4	0,8	1,6	1,9
Tyskland	3,4	3,9	3,7	0,6	0,2	1,6	1,8	2,1
Frankrike	2,4	1,9	2,1	0,2	0,7	0,2	1,3	1,7
Italien	2,0	1,7	0,7	–2,8	–1,7	–0,4	0,7	1,3
Spanien	1,5	0,0	–0,6	–2,1	–1,2	1,4	2,9	2,7
Finland	0,2	3,0	2,6	–1,4	–1,3	0,0	0,3	1,3
Japan	4,4	4,7	–0,4	1,7	1,6	–0,1	1,0	1,4
Storbritannien	2,4	1,9	1,6	0,7	1,7	2,8	2,4	2,6
Sverige	0,4	5,7	2,7	0,1	1,3	2,4	2,6	3,0
Norge	0,3	0,4	1,1	2,5	0,8	2,2	1,5	1,5
Danmark	0,2	1,6	1,2	–0,7	–0,5	1,1	1,8	2,2
Tillväxtekonomier[1]	54,2	7,7	6,2	5,3	5,1	4,9	4,5	5,0
Kina	16,3	10,5	9,3	7,7	7,7	7,4	6,6	6,6
Indien	6,8	11,0	7,6	4,8	6,4	7,3	7,0	7,4
Brasilien	3,0	7,6	3,9	1,8	2,7	0,2	–1,0	1,2
BNP per capita								
USA		1,7	0,8	1,6	1,5	1,6	1,7	2,2
Euroområdet		1,7	1,3	–1,1	–0,6	0,6	1,3	1,7
Japan		4,7	–0,3	2,0	1,8	0,1	1,3	1,7
Exportmarknadstillväxt								
Världen[2]		10,6	6,0	1,9	2,2	3,1	4,3	4,9

[1] Tillväxtekonomier definieras som länder som inte är medlemmar av OECD. [2] Exportmarknadstillväxten avser den samlade importefterfrågan i de länder som Sverige exporterar till. Respektive lands vikt utgörs av dess andel i svensk varuexport.

Anm. BNP-siffrorna avser den kalenderkorrigerade utvecklingen uttryckt i fasta priser. Aggregaten beräknas med hjälp av tidsvarierande köpkraftsjusterade BNP-vikter från IMF.

Källor: IMF, OECD, Eurostat, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Tabell A2 KPI i världen

Procentuell förändring

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
OECD	0,5	1,9	2,9	2,3	1,6	1,7	0,7	1,8
USA	–0,4	1,6	3,2	2,1	1,5	1,6	0,2	1,8
Euroområdet	0,3	1,6	2,7	2,5	1,4	0,4	0,1	1,3
Tyskland	0,2	1,2	2,5	2,1	1,6	0,8	0,4	1,7
Frankrike	0,1	1,7	2,3	2,2	1,0	0,6	0,1	1,0
Italien	0,8	1,6	2,9	3,3	1,3	0,2	0,2	1,1
Spanien	–0,2	2,0	3,1	2,4	1,5	–0,2	–0,4	1,0
Finland	1,6	1,7	3,3	3,2	2,2	1,2	0,2	0,9
Japan	–1,3	–0,7	–0,3	0,0	0,4	2,7	0,8	1,0
Storbritannien	2,2	3,3	4,5	2,8	2,6	1,5	0,3	1,7
Sverige	1,9	1,9	1,4	0,9	0,4	0,2	0,8	1,5
Norge	2,3	2,3	1,2	0,4	2,0	1,9	1,9	2,2
Danmark	1,1	2,2	2,7	2,4	0,5	0,3	0,5	1,4
Tillväxtekonomier[1]								
Kina	–0,7	3,2	5,5	2,6	2,6	2,1	1,4	2,0
Indien	10,9	12,0	8,9	9,3	10,9	6,4	6,1	5,8
Brasilien	4,9	5,0	6,6	5,4	6,2	6,3	7,9	5,7

[1] Tillväxtekonomier definieras som länder som inte är medlemmar av OECD.

Anm. KPI för EU-länder, inklusive Sverige, och Norge avser harmoniserade index för konsumentpriser (HIKP). OECD-aggregatet avser nationella KPI-serier. Aggregatet för euroområdet är vägt med konsumtionsvikter från Eurostat och OECD-aggregatet med konsumtionsvikter från OECD.

Källor: IMF, OECD, Eurostat, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Tabell A3 Nyckeltal för euroområdet

Miljarder euro, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hushållens konsumtionsutgifter	5 527	0,8	0,2	–1,3	–0,6	1,0	1,8	1,6
Offentliga konsumtionsutgifter	2 088	0,8	–0,2	–0,1	0,2	0,6	0,9	0,4
Fasta bruttoinvesteringar	1 930	–0,5	1,6	–3,5	–2,3	1,1	2,2	3,6
Lagerinvesteringar[1]	–17	1,0	0,4	–0,8	0,0	–0,1	0,0	0,0
Export	4 320	10,7	6,6	2,7	2,0	3,7	3,9	4,6
Import	3 952	9,5	4,3	–0,7	1,3	4,0	4,5	4,5
BNP	**9 894**	**2,0**	**1,6**	**–0,8**	**–0,4**	**0,8**	**1,6**	**1,9**
HIKP[2]		1,6	2,7	2,5	1,4	0,4	0,1	1,3
Arbetslöshet[3]		10,0	10,1	11,3	12,0	11,6	11,1	10,7
Styrränta[4]		1,00	1,00	0,75	0,25	0,05	0,05	0,05
Tioårig statsobligationsränta[5]		2,8	2,6	1,6	1,6	1,2	0,6	1,4
Dollar/euro[6]		1,33	1,39	1,29	1,33	1,33	1,11	1,11

[1] Förändring i procent av BNP föregående år. [2] Procentuell förändring. [3] Procent av arbetskraften. [4] Nivå, procent, vid slutet av året. Avser refiräntan. [5] Nivå, procent. Avser Tyskland. [6] Nivå.

Källor: ECB, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Tabell A4 Nyckeltal för USA

Miljarder dollar, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hushållens konsumtionsutgifter	11 930	1,9	2,3	1,8	2,4	2,5	3,0	2,8
Offentliga konsumtionsutgifter	2 586	0,1	–2,7	–0,6	–1,3	0,4	0,5	0,4
Fasta bruttoinvesteringar	3 359	1,1	3,7	5,4	2,8	3,9	4,0	6,2
Lagerinvesteringar[1]	82	1,4	–0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0
Export	2 337	11,9	6,9	3,3	3,0	3,2	2,2	5,5
Import	2 875	12,7	5,5	2,3	1,1	4,0	6,5	6,2
BNP	**17 419**	**2,5**	**1,6**	**2,3**	**2,2**	**2,4**	**2,4**	**2,9**
KPI[2]		1,6	3,2	2,1	1,5	1,6	0,2	1,8
Arbetslöshet[3]		9,6	8,9	8,1	7,4	6,2	5,4	4,9
Styrränta[4]		0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,75	1,50
Tioårig statsobligationsränta[5]		3,2	2,8	1,8	2,4	2,5	2,2	2,9
Dollar/euro[6]		1,33	1,39	1,29	1,33	1,33	1,11	1,11

[1] Förändring i procent av BNP föregående år. [2] Procentuell förändring. [3] Procent av arbetskraften. [4] Nivå, procent, vid slutet av året. Avser Federal Funds target rate. [5] Nivå, procent. [6] Nivå.

Källor: Bureau of Economic Analysis, Bureau of Labor Statistics, Federal Reserve och Konjunkturinstitutet.

Konjunkturen i Sverige 2015–2016

Tabell A5 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring fasta priser

	Nivå 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hushållens konsumtionsutgifter	1 818	3,9	1,9	0,8	1,9	2,4	2,7	2,9
Varor	820	4,2	–0,2	1,1	1,1	3,0	2,5	2,1
Tjänster exkl. bostad	581	3,7	4,5	0,2	2,8	2,9	4,1	3,7
Bostäder	355	0,2	2,1	0,4	1,7	2,5	3,2	3,2
Offentliga konsumtionsutgifter	1 029	1,3	0,8	1,1	0,7	1,9	2,3	2,7
Statlig konsumtion	276	3,4	0,7	2,5	1,6	1,8	0,7	2,3
Kommunal konsumtion	753	0,6	0,9	0,6	0,4	1,9	2,8	2,9
Fasta bruttoinvesteringar	912	6,0	5,7	–0,2	–0,4	7,4	4,7	5,1
Näringslivet	741	5,7	7,1	–0,7	–0,9	8,7	5,5	4,9
Industrin	176	3,4	8,8	–3,1	–1,4	4,9	0,8	4,5
Övriga varubranscher	97	6,4	–0,2	4,7	–3,5	3,6	5,4	1,0
Tjänster[1]	306	3,8	8,1	4,8	–1,0	6,8	3,8	6,4
Bostäder	162	12,7	8,0	–11,8	2,1	20,8	13,6	5,1
Offentliga myndigheter	167	7,4	–0,2	1,7	1,8	2,3	1,3	6,0
Inhemsk efterfrågan exkl. lager	*3 758*	*3,7*	*2,5*	*0,6*	*1,0*	*3,4*	*3,0*	*3,4*
Lagerinvesteringar[2]	8	2,1	0,5	–1,1	0,1	0,2	0,0	0,0
Total inhemsk efterfrågan	*3 766*	*6,0*	*3,0*	*–0,6*	*1,1*	*3,6*	*3,1*	*3,3*
Export	1 744	11,9	6,1	1,0	–0,2	3,3	3,9	5,0
Export av varor	1 229	15,8	6,8	0,3	–1,7	1,8	2,6	5,0
Bearbetade varor	952	17,3	8,3	–2,9	0,0	0,3	2,9	5,4
Råvaror	278	9,1	1,4	12,2	–7,1	7,1	1,3	3,6
Export av tjänster	515	2,2	4,0	3,0	4,0	7,1	6,9	5,1
Total efterfrågan	*5 510*	*7,9*	*4,0*	*–0,1*	*0,7*	*3,5*	*3,3*	*3,9*
Import	1 596	12,8	7,3	0,5	–0,7	6,6	4,5	5,4
Import av varor	1 106	17,2	8,7	–0,8	–2,3	4,9	4,9	5,5
Bearbetade varor	783	20,8	12,2	–2,9	–0,6	4,7	4,9	6,0
Råvaror	322	7,6	–0,2	4,3	–6,0	5,4	4,8	4,0
Import av tjänster	490	2,3	3,7	4,3	3,5	10,8	3,8	5,2
Nettoexport[2]	*149*	*0,4*	*–0,2*	*0,3*	*0,2*	*–1,1*	*–0,1*	*0,0*
BNP	**3 915**	**6,0**	**2,7**	**–0,3**	**1,3**	**2,3**	**2,8**	**3,2**
BNP per capita[3]	404	5,1	1,9	–1,0	0,4	1,3	1,6	1,8

[1] Exkl. bostäder. Bostäder ingår dock på raden näringslivet. [2] Förändring i procent av BNP föregående år. [3] Tusental kronor, löpande priser respektive procentuell förändring fasta priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A6 Hushållens inkomster, konsumtion och sparande

Miljarder kronor, löpande priser, respektive procentuell förändring

	Nivå 2014	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lönesumma, justerad för utland	1 587	2,4	3,7	4,3	4,7	4,9	4,3	3,7
Timlön enligt NR		1,9	1,8	2,6	3,0	3,1	3,2	3,3
Arbetade timmar[1,2]		0,3	1,8	1,4	1,6	1,7	1,1	0,4
Transfereringar från offentlig sektor, netto	578	4,5	1,5	3,3	5,4	4,3	3,9	4,4
Kapitalinkomster, netto	236	4,2	7,9	13,3	5,6	5,2	3,9	4,5
Övriga inkomster, netto	68	4,4	3,0	7,3	3,8	6,0	8,4	9,1
Inkomster före skatt[3]	**2 469**	**3,1**	**3,6**	**5,0**	**4,9**	**4,8**	**4,3**	**4,1**
Direkt skatt[4]	492	–0,2	–0,2	–0,1	–1,3	–0,9	–1,0	–0,9
Disponibel inkomst	**1 977**	**2,9**	**3,3**	**4,9**	**3,5**	**3,9**	**3,2**	**3,1**
Konsumentpris[5]		0,8	0,8	0,9	1,4	1,6	2,2	2,3
Real disponibel inkomst	**1 977**	**2,1**	**2,6**	**4,0**	**2,1**	**2,2**	**1,0**	**0,8**
per capita[6]		1,3	1,6	2,7	0,6	0,7	–0,3	–0,3
Konsumtionsutgifter	**1 818**	**1,9**	**2,4**	**2,7**	**2,9**	**2,4**	**2,1**	**1,8**
Sparande[7]	342	15,6	15,8	16,8	16,1	15,9	14,9	13,9
Eget sparande[7]	159	7,9	8,1	9,2	8,5	8,3	7,3	6,4
Finansiellt sparande[7]	298	14,0	13,8	14,8	14,0	13,8	12,8	11,8

[1] Kalenderkorrigerat. [2] Avser anställdas timmar. [3] Tillväxten i inkomster före skatt är en vägd summa av tillväxttakterna för lönesumma, transfereringar, kapitalinkomster och övriga inkomster. [4] Förändring i procent av inkomster före skatt med omvänt tecken. [5] Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter. [6] Tusental kronor. [7] Sparande i miljarder kronor, löpande priser respektive i procent av disponibel inkomst. I eget sparande ingår inte sparande i avtals- och premiepensioner. I finansiellt sparande ingår inte realt sparande.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A7 Bytesbalans och finansiellt sparande

Miljarder kronor, löpande priser respektive procent

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nettoexport, varor	154	150	125	138	142	123	122	124
Nettoexport, tjänster	36	42	47	44	48	25	35	36
Löner, netto	20	19	17	18	17	19	21	22
Kapitalavkastning, netto	57	72	80	90	113	137	153	157
Transfereringar med mera, netto	–45	–55	–54	–56	–60	–63	–64	–54
Bytesbalans	**221**	**228**	**216**	**233**	**260**	**242**	**267**	**285**
Procent av BNP	*6,7*	*6,5*	*5,9*	*6,3*	*6,9*	*6,2*	*6,5*	*6,6*
Kapitaltransfereringar	–4	–5	–6	–6	–9	–4	–5	–5
Finansiellt sparande	**217**	**223**	**210**	**228**	**251**	**238**	**262**	**280**
Procent av BNP	*6,6*	*6,3*	*5,7*	*6,2*	*6,7*	*6,1*	*6,4*	*6,5*

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A8 BNI

Miljarder kronor, löpande priser, tusental samt kvot respektive procentuell förändring

	Nivå 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
BNI	4 075	7,2	4,0	1,0	3,0	4,2	4,8	4,8
Deflator, inhemsk användning		1,3	1,7	1,1	1,2	1,4	1,4	1,7
Real BNI		**5,8**	**2,3**	**–0,1**	**1,7**	**2,7**	**3,4**	**3,1**
Befolkning	9 695	0,9	0,8	0,7	0,9	1,0	1,2	1,4
Real BNI per capita[1]	**420**	**4,9**	**1,5**	**–0,8**	**0,9**	**1,7**	**2,2**	**1,7**

[1] Tusental kronor.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A9 Produktion

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Varubranscher	941	14,3	2,4	–3,7	–0,5	2,0	1,2	3,3
Varav: Industri	577	22,5	4,1	–6,5	–0,6	–0,9	0,1	3,7
Byggverksamhet	208	3,2	–2,2	–5,3	–0,6	11,8	5,8	3,5
Tjänstebranscher	1 765	3,8	4,8	2,2	3,2	3,0	3,6	3,4
Varav: Handel	385	5,8	3,0	2,2	3,2	4,5	4,6	4,1
Företagstjänster	329	8,2	5,6	1,6	3,2	3,7	3,6	3,7
Näringsliv	2 706	7,7	3,9	0,0	1,8	2,6	2,8	3,4
Offentliga myndigheter	720	–0,1	–0,5	1,4	–0,7	1,5	1,8	2,4
BNP till baspris[1]	**3 474**	**6,0**	**3,0**	**0,3**	**1,3**	**2,4**	**2,6**	**3,1**
Produktskatter/subventioner	451	4,1	0,6	–1,3	1,4	2,5	2,7	2,1
BNP till marknadspris	3 924	5,7	2,7	0,1	1,3	2,4	2,6	3,0

[1] Inklusive produktion i hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Anm. Med produktion avses här förädlingsvärdet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A10 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Varubranscher	1 895	0,9	2,4	–0,7	–1,9	0,4	1,2	0,6
Varav: Industri	1 013	1,2	1,5	–3,1	–3,0	–1,3	0,2	0,0
Byggverksamhet	555	0,7	2,6	2,8	1,0	1,2	3,0	1,6
Tjänstebranscher	3 537	4,0	2,7	0,8	1,3	2,3	1,4	1,9
Varav: Handel	1 015	2,2	2,1	–0,6	2,2	2,8	1,6	1,8
Företagstjänster	747	6,0	3,7	0,7	–0,4	1,1	1,9	2,1
Näringsliv	5 433	2,9	2,6	0,3	0,1	1,6	1,3	1,4
Offentliga myndigheter	2 072	–0,2	0,4	1,6	1,0	2,2	1,6	2,3
Hela ekonomin[1]	**7 670**	**2,0**	**2,0**	**0,7**	**0,3**	**1,8**	**1,4**	**1,6**

[1] Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A11 Produktivitet

Kronor per timme (baspris) respektive procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Varubranscher	497	13,3	–0,1	–3,0	1,4	1,6	0,0	2,7
Varav: Industri	569	21,1	2,6	–3,5	2,5	0,5	–0,1	3,7
Byggverksamhet	376	2,5	–4,7	–7,9	–1,6	10,5	2,7	1,8
Tjänstebranscher	499	–0,2	2,1	1,4	1,9	0,7	2,2	1,5
Varav: Handel	380	3,5	0,9	2,8	1,0	1,6	3,0	2,3
Företagstjänster	441	2,1	1,9	0,9	3,6	2,5	1,6	1,5
Näringsliv	498	4,7	1,2	–0,3	1,7	1,0	1,5	1,9
Offentliga myndigheter	347	0,1	–0,9	–0,2	–1,7	–0,7	0,2	0,1
Hela ekonomin[1]	**453**	**3,9**	**0,9**	**–0,4**	**0,9**	**0,6**	**1,2**	**1,5**

[1] Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A12 Arbetsmarknaden

Tusental personer respektive procentuell förändring, om inget annat anges

	Nivå 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Arbetade timmar[1]	7 670	2,0	2,0	0,7	0,3	1,8	1,4	1,6
Medelarbetstid för sysselsatta[2]	30,9	1,4	–0,3	0,0	–0,7	0,3	0,1	0,2
Sysselsatta	4 772	0,6	2,3	0,7	1,0	1,4	1,2	1,4
Sysselsättningsgrad[3]		64,4	65,4	65,5	65,7	66,2	66,5	66,7
Arbetskraft	5 183	0,8	1,4	0,9	1,1	1,3	1,0	1,1
Arbetskraftsdeltagande[4]		70,5	70,9	71,1	71,5	71,9	72,1	72,1
Arbetslöshet[5]	411	8,6	7,8	8,0	8,0	7,9	7,7	7,5
Befolkning 15–74 år	7 206	0,9	0,7	0,6	0,6	0,7	0,8	1,1

[1] Miljarder timmar, kalenderkorrigerad. [2] Timmar per vecka, kalenderkorrigerad. [3] Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år, procent. [4] Andelen personer i arbetskraften av befolkningen 15–74 år, procent. [5] Procent av arbetskraften.

Källor: SCB, Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Tabell A13 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken

Procent respektive procentuell förändring

	Nivå 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Näringsliv	68,4	2,5	2,5	3,2	2,3	2,9	2,5	3,0
Industri	16,8	2,8	2,5	3,9	2,0	2,6	2,7	3,0
Byggbranschen	6,3	1,9	3,1	2,6	3,0	3,2	2,2	3,0
Tjänstebranscher	45,3	2,4	2,4	3,0	2,3	3,0	2,4	3,0
Kommunal sektor	25,1	2,7	2,3	2,7	2,9	2,8	2,7	3,2
Stat	6,4	3,1	1,9	2,1	2,6	2,3	2,3	2,8
Totalt	**100,0**	**2,6**	**2,4**	**3,0**	**2,5**	**2,9**	**2,5**	**3,0**
Real timlön (KPI)[1]		1,4	–0,5	2,1	2,5	3,0	2,5	1,8
Real timlön (KPIF)[2]		0,6	1,0	2,0	1,6	2,4	1,6	1,3

[1] Deflaterad med konsumentprisindex (KPI). [2] Deflaterad med konsumentprisindex med fast bostadsränta (KPIF).

Källor: Medlingsinstitutet, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A14 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna

Procent respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Timlön	202	0,4	3,3	3,1	1,5	1,8	2,6	3,0
Arbetsgivaravgifter[1] (i procent av lönen)		40,5	40,6	41,0	41,5	41,6	42,0	42,8
Arbetskostnad per timme[2]	283	0,4	3,3	3,4	1,8	1,9	2,9	3,5
Produktivitet[3]		4,5	0,7	–0,6	1,3	0,9	1,3	1,9
Enhetsarbetskostnad		–3,9	2,6	4,0	0,5	1,1	1,6	1,6

[1] Kollektiva avgifter och löneskatter. [2] Lön och arbetsgivaravgifter. [3] Anställda.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A15 Tillförsel- och användningspriser

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
BNP	71,0	1,0	1,2	1,1	1,2	1,4	1,7	1,6
Offentliga myndigheter[1, 2]	13,9	1,7	3,6	3,2	3,8	2,6	1,7	2,6
Näringsliv[2]	49,0	0,6	0,5	0,5	0,5	1,3	1,6	1,3
Skattenetto	8,2	1,8	1,4	0,9	0,5	0,2	2,1	2,4
Import	29,0	–0,1	–0,2	–1,1	–2,9	1,8	2,1	0,9
Bearbetade varor	14,2	–4,4	–3,7	–2,8	–4,1	2,3	4,2	–0,1
Råvaror	5,8	14,5	9,2	0,2	–3,6	–1,6	–6,3	4,0
Tjänster	8,9	–1,4	0,0	0,9	–0,4	3,4	4,4	0,7
Tillförsel/användning[3]	**100,0**	**0,7**	**0,8**	**0,4**	**0,0**	**1,5**	**1,8**	**1,4**
Offentlig konsumtion	18,7	1,7	3,0	2,6	2,8	2,2	2,1	2,6
Hushållens konsumtionsutgifter	33,0	1,5	1,7	0,5	0,8	0,8	0,9	1,4
Fasta investeringar	16,5	0,7	0,3	0,8	0,4	1,7	1,6	1,1
Export	31,7	–0,7	–1,0	–1,0	–2,6	1,7	2,7	0,9
Bearbetade varor	17,3	–4,7	–3,2	–1,2	–3,3	2,7	4,3	0,6
Råvaror	5,0	16,0	5,2	–3,1	–3,8	–0,4	–2,8	2,8
Tjänster	9,4	0,3	0,5	0,9	–0,5	1,2	2,8	0,5

[1] Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer. [2] Förädlingsvärdepris beräknat till baspris. [3] Inklusive lagerinvesteringar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A16 Priser, kostnader och vinster i näringslivet

Miljarder kronor, procentuell utveckling respektive procent

	Nivå 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Förädlingsvärde, fasta priser[1]		8,0	3,9	–0,4	1,8	2,5	3,0	3,6
Förädlingsvärdedeflator		0,6	0,5	0,5	0,5	1,3	1,6	1,3
Förädlingsvärde, löpande priser[2]	2 704	8,6	4,5	0,1	2,3	3,8	4,7	4,9
Arbetade timmar, anställda		3,7	3,2	–0,3	0,5	1,4	2,1	2,0
Arbetskostnad per timme[3]	317	–0,2	3,3	4,3	1,9	2,3	2,3	2,9
Total arbetskostnad[4]	1 580	3,5	6,6	4,0	2,3	3,7	4,4	5,0
Bruttoöverskott	1 124	15,7	1,9	–4,9	2,2	4,0	5,2	4,7
Vinstandel		**44,8**	**43,7**	**41,5**	**41,5**	**41,6**	**41,7**	**41,7**
Justerad vinstandel[5]		36,9	36,0	33,9	34,0	34,3	34,7	34,7

[1] Beräknat till baspris. [2] Beräknat till faktorpris. [3] Kronor. [4] Inkluderar löneberoende övriga produktionskatter för anställda.
[5] Exklusive små- och fritidshus, justerad för antalet arbetstimmar utförda av egenföretagare.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A17 Konsumentpriser

Procent respektive procentuell utveckling

	Vikt 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
KPI	**100**	**1,2**	**3,0**	**0,9**	**0,0**	**–0,2**	**0,1**	**1,2**
Räntekostnader, räntesats		–15,3	36,6	–0,5	–14,7	–11,5	–19,9	–10,0
KPIF	**100**	**2,0**	**1,4**	**1,0**	**0,9**	**0,5**	**0,9**	**1,7**
Varor	41	0,7	–0,1	–0,3	0,2	–0,1	1,0	0,8
Tjänster	29	2,1	1,3	1,7	0,8	0,5	1,0	1,5
Boende exkl. räntekostnader	16	1,0	2,3	2,6	2,0	1,7	1,6	2,4
Energi	9	6,5	5,2	0,2	–1,8	–2,5	–3,1	2,7
Räntekostnader, kapitalstock	6	5,8	6,5	5,9	5,2	5,0	5,5	6,0
KPIF exkl. energi	**91**	**1,5**	**1,0**	**1,0**	**1,1**	**0,7**	**1,3**	**1,6**
HIKP		1,9	1,4	0,9	0,4	0,2	0,8	1,5
Råolja (Brent)[1]		80,2	110,9	111,8	108,8	99,6	62,8	68,4

[1] Dollar per fat, årsgenomsnitt.

Anm. Räntekostnader i KPI utgörs av produkten av kapitalstock och räntesats.

Källor: Intercontinental Exchange, SCB och Konjunkturinstitutet.

Makroekonomiskt scenario och ekonomisk politik 2015–2019

Tabell A18 Scenario för internationell ekonomi

Procentuell förändring respektive procent

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
BNP i OECD	1,3	1,4	1,8	2,1	2,6	1,9	2,0	1,9
BNP i tillväxtländer	5,3	5,1	4,9	4,5	5,0	5,0	5,0	5,0
BNP i världen	3,4	3,4	3,5	3,4	3,9	4,0	3,9	3,9
BNP-gap i euroområdet	–2,1	–3,1	–3,0	–2,4	–1,6	–0,9	–0,3	0,0
BNP-gap i USA	–2,9	–2,5	–2,0	–1,7	–1,0	–0,5	0,0	0,0
KPI i euroområdet	2,5	1,4	0,4	0,1	1,3	1,6	1,8	1,9
KPI i USA	2,1	1,5	1,6	0,2	1,8	2,1	2,2	2,3
Styrränta i euroområdet[1]	0,75	0,25	0,05	0,05	0,05	0,30	0,50	1,25
Styrränta i USA[1]	0,25	0,25	0,25	0,75	1,50	2,25	2,75	3,25

[1] I slutet av året.

Anm. Aggregaten beräknas med hjälp av köpkraftskorrigerade BNP-vikter från IMF.

Källor: IMF, OECD och Konjunkturinstitutet.

Tabell A19 Resursutnyttjande

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden, om inget annat anges

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Arbetsmarknad								
Jämviktsarbetslöshet[1]	6,8	6,8	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9
Faktisk arbetslöshet[2]	8,0	8,0	7,9	7,7	7,5	6,9	6,6	6,8
Potentiellt arbetade timmar	0,8	0,9	1,2	1,3	1,1	0,9	0,7	0,6
Därav: Potentiell sysselsättning	1,0	1,1	1,2	1,2	1,0	0,8	0,7	0,7
Faktiskt arbetade timmar	0,7	0,3	1,8	1,4	1,6	1,7	1,1	0,4
Arbetsmarknadsgap[3]	–1,4	–1,9	–1,3	–1,3	–0,8	0,0	0,4	0,1
Produktivitet								
Potentiell produktivitet	0,5	0,5	0,6	0,9	1,0	1,1	1,2	1,3
Därav: Potentiell produktivitet, näringslivet	1,0	1,1	1,1	1,1	1,4	1,5	1,6	1,7
Faktisk produktivitet	–0,6	0,9	0,6	1,2	1,4	1,1	1,0	1,2
Produktivitetsgap[4]	–0,8	–0,4	–0,4	–0,1	0,3	0,3	0,1	0,0
BNP								
Potentiell BNP	1,3	1,4	1,8	2,2	2,1	2,0	1,9	1,9
Faktisk BNP	0,1	1,3	2,4	2,6	3,0	2,8	2,1	1,6
BNP-gap[5]	–2,1	–2,3	–1,8	–1,4	–0,5	0,2	0,5	0,1

[1] Nivå i procent av potentiell arbetskraft. [2] Nivå i procent av arbetskraften. [3] Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. [4] Skillnaden mellan faktisk och potentiell produktivitet uttryckt i procent av potentiell produktivitet. [5] Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A20 Scenario för svensk ekonomi

Procentuell förändring om inget annat anges

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
BNP[1]	0,1	1,3	2,4	2,6	3,0	2,8	2,1	1,6
BNP-gap	–2,1	–2,3	–1,8	–1,4	–0,5	0,2	0,5	0,1
Arbetade timmar[1]	0,7	0,3	1,8	1,4	1,6	1,7	1,1	0,4
Produktivitet	–0,4	0,9	0,6	1,2	1,5	1,1	1,0	1,2
Arbetskraft	0,9	1,1	1,3	1,0	1,1	1,0	0,7	0,7
Sysselsättning	0,7	1,0	1,4	1,2	1,4	1,6	1,1	0,4
Arbetslöshet[2]	8,0	8,0	7,9	7,7	7,5	6,9	6,6	6,8
Timlön[3]	3,0	2,5	2,9	2,5	3,0	3,1	3,2	3,3
Enhetsarbetskostnad	3,7	1,4	1,4	1,9	2,0	2,0	2,2	2,1
KPI	0,9	0,0	–0,2	0,1	1,2	2,3	3,2	3,0
KPIF	1,0	0,9	0,5	0,9	1,7	1,8	2,2	2,3
Reporänta[4]	1,00	0,75	0,00	–0,40	–0,25	0,75	1,25	1,75
Tioårig statsobligationsränta[5]	1,6	2,1	1,7	0,8	1,6	2,4	3,1	3,8
Kronindex (KIX)[5, 6]	106,1	103,0	106,8	113,0	111,7	108,9	106,0	103,2
Offentligt finansiellt sparande[7]	–0,9	–1,4	–1,9	–1,6	–0,8	–0,3	0,0	0,3
Strukturellt offentligt sparande[8]	0,1	–0,8	–1,3	–0,9	–0,4	–0,3	–0,2	0,3

[1] Kalenderkorrigerade värden. [2] Procent av arbetskraften. [3] Enligt konjunkturlönestatistiken. [4] Vid slutet av året. [5] Årsgenomsnitt. [6] Index 1992-11-18=100. [7] Procent av BNP. [8] Procent av potentiell BNP.

Källor: Medlingsinstitutet, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A21 BNP och efterfrågan

Procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Hushållens konsumtionsutgifter	0,9	1,9	2,5	2,6	2,8	2,5	2,2	1,8
Offentliga konsumtionsutgifter	1,6	0,7	2,1	1,9	2,4	2,1	2,0	1,6
Fasta bruttoinvesteringar	0,3	–0,4	7,6	4,3	4,8	4,8	3,1	1,5
Inhemsk efterfrågan exkl. lager	*1,0*	*1,0*	*3,6*	*2,8*	*3,2*	*3,0*	*2,4*	*1,7*
Lagerinvesteringar[1]	–1,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Total inhemsk efterfrågan	*–0,2*	*1,1*	*3,7*	*2,8*	*3,1*	*3,0*	*2,3*	*1,7*
Export	1,6	–0,2	3,5	3,5	4,6	4,7	3,9	3,7
Total efterfrågan	*0,4*	*0,7*	*3,6*	*3,0*	*3,6*	*3,5*	*2,9*	*2,3*
Import	1,1	–0,7	6,8	4,1	5,0	5,2	4,6	3,9
Nettoexport[1]	*0,3*	*0,2*	*–1,1*	*–0,1*	*0,0*	*0,0*	*–0,2*	*0,0*
BNP	**0,1**	**1,3**	**2,4**	**2,6**	**3,0**	**2,8**	**2,1**	**1,6**

[1] Förändring i procent av BNP föregående år.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A22 Räntor och växelkurser

Procent, index 1992-11-18=100 respektive kronor per valutaenhet

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Vid slutet av året								
Reporänta	1,00	0,75	0,00	–0,40	–0,25	0,75	1,25	1,75
Årsgenomsnitt								
Reporänta	1,5	1,0	0,5	–0,3	–0,4	0,2	1,0	1,5
5-årig statsobligationsränta	1,1	1,6	0,9	0,3	1,0	1,7	2,4	3,1
10-årig statsobligationsränta	1,6	2,1	1,7	0,8	1,6	2,4	3,1	3,8
KIX	106,1	103,0	106,8	113,0	111,7	108,9	106,0	103,2
Euro	8,7	8,7	9,1	9,3	9,2	9,0	8,8	8,6
Dollar	6,8	6,5	6,9	8,4	8,3	8,0	7,7	7,4

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Offentliga finanser 2015–2019

Tabell A23 Offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Inkomster	**1 810**	**1 861**	**1 896**	**1 974**	**2 102**	**2 231**	**2 357**	**2 480**
Procent av BNP	*49,1*	*49,3*	*48,4*	*48,2*	*48,9*	*49,7*	*50,3*	*50,9*
Skatter och avgifter	1 563	1 613	1 664	1 742	1 866	1 979	2 088	2 193
Procent av BNP	*42,4*	*42,7*	*42,5*	*42,5*	*43,4*	*44,0*	*44,5*	*45,0*
Kapitalinkomster	71	72	62	56	58	66	75	84
Övriga inkomster	176	176	170	176	178	186	194	203
Utgifter	**1 844**	**1 912**	**1 971**	**2 038**	**2 138**	**2 244**	**2 355**	**2 464**
Procent av BNP	*50,0*	*50,7*	*50,4*	*49,8*	*49,8*	*49,9*	*50,2*	*50,6*
Transfereringar	684	717	729	753	780	818	857	893
Hushåll	557	582	588	607	640	667	693	724
Företag	67	68	73	77	82	85	89	93
Utland	60	67	68	69	58	66	74	77
Konsumtion	955	988	1 029	1 074	1 132	1 186	1 244	1 301
Investeringar m.m.	165	169	177	180	193	202	211	220
Kapitalutgifter	40	37	36	31	33	38	43	49
Finansiellt sparande	**–34**	**–52**	**–75**	**–64**	**–36**	**–13**	**2**	**17**
Procent av BNP	*–0,9*	*–1,4*	*–1,9*	*–1,6*	*–0,8*	*–0,3*	*0,0*	*0,3*
Primärt finansiellt sparande	**–65,3**	**–86,6**	**–100,7**	**–88,8**	**–61,3**	**–40,5**	**–29,3**	**–18,7**
Procent av BNP	*–1,8*	*–2,3*	*–2,6*	*–2,2*	*–1,4*	*–0,9*	*–0,6*	*–0,4*
Maastrichtskuld	**1 347**	**1 462**	**1 715**	**1 841**	**1 879**	**1 918**	**1 946**	**1 961**
Procent av BNP	*36,6*	*38,7*	*43,8*	*45,0*	*43,7*	*42,7*	*41,5*	*40,3*
BNP, löpande pris	3 685	3 775	3 915	4 094	4 296	4 494	4 687	4 871
Potentiell BNP, löpande pris	3 766	3 864	3 984	4 153	4 319	4 483	4 666	4 863
Finansiell nettoställning	660	703	743	873	962	1 066	1 190	1 334
Procent av BNP	*17,9*	*18,6*	*19,0*	*21,3*	*22,4*	*23,7*	*25,4*	*27,4*

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A24 Statens finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Inkomster	**927**	**954**	**968**	**996**	**1 075**	**1 151**	**1 222**	**1 290**
Skatter och avgifter	784	807	832	863	939	1 007	1 069	1 127
Kapitalinkomster	32	35	24	19	20	23	27	31
Övriga inkomster	111	112	113	114	116	121	126	131
Utgifter	**968**	**998**	**1 026**	**1 051**	**1 096**	**1 148**	**1 206**	**1 258**
Transfereringar	590	612	633	656	681	715	752	784
Ålderspensionssystemet[1]	21	20	22	22	24	25	26	28
Kommunsektorn	182	192	204	214	230	243	258	269
Hushåll	285	291	296	306	319	329	341	355
Företag	44	44	47	49	53	54	57	60
Utland	57	64	65	65	55	62	70	73
Konsumtion	256	265	273	279	291	302	315	328
Investeringar m.m.	91	92	92	90	98	101	106	110
Kapitalutgifter	30	29	28	24	26	30	33	36
Finansiellt sparande	**–41**	**–43**	**–58**	**–55**	**–20**	**3**	**17**	**32**
Procent av BNP	*–1,1*	*–1,1*	*–1,5*	*–1,3*	*–0,5*	*0,1*	*0,4*	*0,7*
Finansiell nettoställning	–310	–368	–440	–397	–343	–276	–194	–94
Procent av BNP	*–8,4*	*–9,8*	*–11,2*	*–9,7*	*–8,0*	*–6,1*	*–4,1*	*–1,9*

[1] Statliga ålderspensionsavgifter.

Källor: SCB, Riksgäldskontoret och Konjunkturinstitutet.

Tabell A25 Ålderspensionssystemets finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Inkomster	**252**	**255**	**266**	**276**	**290**	**305**	**319**	**333**
Socialförsäkringsavgifter	203	208	214	225	235	246	257	266
Statliga ålderspensionsavgifter	21	20	22	22	24	25	26	28
Kapitalinkomster	27	25	28	28	29	32	35	38
Övriga inkomster	1	1	1	1	1	1	1	1
Utgifter	**242**	**260**	**262**	**272**	**290**	**308**	**323**	**338**
Inkomstpensioner	236	254	255	265	283	301	315	330
Kapitalutgifter	2	1	2	2	2	2	2	2
Övriga utgifter	4	5	5	5	5	6	6	6
Finansiellt sparande	**10**	**–5**	**4**	**4**	**–1**	**–3**	**–4**	**–5**
Procent av BNP	*0,3*	*–0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,0*	*–0,1*	*–0,1*	*–0,1*
Finansiell nettoställning	968	1 069	1 198	1 297	1 344	1 390	1 436	1 483
Procent av BNP	*26,3*	*28,3*	*30,6*	*31,7*	*31,3*	*30,9*	*30,6*	*30,5*

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A26 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Inkomster	**846**	**875**	**901**	**951**	**1 004**	**1 057**	**1 114**	**1 169**
Skatter	561	582	602	638	676	709	744	781
Kommunal fastighetsavgift	15	16	16	16	16	17	18	18
Statsbidrag inkl kompensation för mervärdesskatt	180	190	203	213	229	243	257	268
Kapitalinkomster	14	14	13	12	12	14	17	20
Övriga inkomster	76	74	67	72	71	74	78	82
Utgifter	**850**	**879**	**922**	**964**	**1 019**	**1 069**	**1 125**	**1 180**
Transfereringar	70	72	75	76	78	80	82	85
Hushåll	38	39	39	39	40	40	41	42
Övriga transfereringar	32	33	35	37	38	40	41	43
Konsumtion	696	721	753	791	838	880	925	969
Investeringar m.m.	74	77	85	89	95	100	105	110
Kapitalutgifter	10	9	9	8	8	10	13	16
Finansiellt sparande	**–4**	**–3**	**–20**	**–13**	**–15**	**–12**	**–11**	**–11**
Procent av BNP	*–0,1*	*–0,1*	*–0,5*	*–0,3*	*–0,3*	*–0,3*	*–0,2*	*–0,2*
Finansiell nettoställning	1	2	–15	–27	–39	–47	–52	–55
Procent av BNP	*0,0*	*0,0*	*–0,4*	*–0,6*	*–0,9*	*–1,0*	*–1,1*	*–1,1*

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A27 Offentliga sektorns inkomster

Procent av BNP

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Hushållens direkta skatter	14,9	15,1	15,1	15,2	15,8	16,3	16,8	17,3
Företagens direkta skatter	2,6	2,7	2,6	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Arbetsgivaravgifter[1]	11,9	11,9	11,9	12,0	12,3	12,4	12,4	12,4
Mervärdesskatt	8,9	8,9	9,0	9,1	9,0	9,0	9,0	9,0
Punktskatter	2,5	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Övriga skatter	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Skattekvot	**42,6**	**42,9**	**42,7**	**42,7**	**43,6**	**44,2**	**44,7**	**45,2**
EU-skatter[2]	–0,1	–0,1	–0,1	–0,1	–0,2	–0,2	–0,2	–0,2
Kapitalinkomster	1,9	1,9	1,6	1,4	1,4	1,5	1,6	1,7
Övriga inkomster[3]	4,8	4,7	4,4	4,3	4,1	4,1	4,1	4,2
Offentliga sektorns inkomster	**49,1**	**49,3**	**48,4**	**48,2**	**48,9**	**49,7**	**50,3**	**50,9**

[1] Arbetsgivar- och egenföretagaravgifter samt särskild löneskatt. [2] Skatter till EU, ingår i skattekvoten men inte i den offentliga sektorns inkomster. [3] Bland annat transfereringar från utlandet och från a-kassorna.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A28 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Transfereringar	18,6	19,0	18,6	18,4	18,2	18,2	18,3	18,3
Hushåll	15,1	15,4	15,0	14,8	14,9	14,8	14,8	14,9
Företag	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Utland	1,6	1,8	1,7	1,7	1,4	1,5	1,6	1,6
Offentlig konsumtion	25,9	26,2	26,3	26,2	26,4	26,4	26,5	26,7
Offentliga investeringar	4,5	4,5	4,5	4,4	4,5	4,5	4,5	4,5
Kapitalutgifter	1,1	1,0	0,9	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0
Offentliga sektorns utgifter	**50,0**	**50,7**	**50,4**	**49,8**	**49,8**	**49,9**	**50,2**	**50,6**

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A29 Transfereringar från den offentliga sektorn till hushållen

Procent av BNP

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Pensioner[1]	8,1	8,4	8,1	7,9	8,0	8,0	8,0	8,0
Arbetsmarknad[2]	0,9	0,9	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
Ohälsa[3]	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Familj och barn[4]	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,8	1,8
Studier[5]	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Ekonomiskt bistånd[6]	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Övrigt[7]	1,6	1,6	1,7	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7
Transfereringar till hushållen	**15,1**	**15,4**	**15,0**	**14,8**	**14,9**	**14,8**	**14,8**	**14,9**

[1] Inkomst- och tilläggspension, garantipension, efterlevandepension, offentliganställdas avtalspensioner och bostadstillägg till pensionärer. [2] Ersättning vid arbetslöshet och i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, lönegaranti. [3] Sjuk- och rehabiliteringspenning, aktivitets- och sjukersättning, arbetsskadeersättning, handikappersättning. [4] Föräldrapenning, barnbidrag, vårdbidrag, bostadsbidrag. [5] Studiebidrag, studiehjälp. [6] Socialbidrag. [7] Assistansersättning, asylersättning och äldreförsörjningsstöd samt övriga transfereringar till hushåll.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A30 Inkomstindex, balansindex, inkomstpensioner och balanstal

Procentuell förändring om annat inte anges

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Inkomstindex[1]	4,9	3,7	0,5	2,1	2,1	3,6	4,3	4,1
Balansindex[1]	5,2	5,7	–1,1	2,5	5,9	5,4	4,3	4,1
Balanseringseffekt[2]	0,3	2,1	–1,6	0,4	3,8	1,8	0,0	0,0
Balanstal[3]		1,020	0,984	1,004	1,038	1,034	1,033	1,030
Nominell inkomstpension[4]	**3,5**	**4,1**	**–2,7**	**0,9**	**4,2**	**3,8**	**2,6**	**2,5**

[1] Konjunkturinstitutets modellbaserade beräkning för 2016–2019. [2] Balansindex minus inkomstindex. [3] Balanstalet anger pensionssystemets tillgångar i förhållande till dess skulder två år före respektive år. [4] Balansindex minus 1,6.

Källor: Pensionsmyndigheten och Konjunkturinstitutet.

Tabell A31 Statens budgetsaldo och skuld

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2012	2013	2014	2015	2016
Budgetsaldo	**–24,9**	**–130,9**	**–72,2**	**–55,3**	**–21,0**
Avgränsningar	–1,2	56,5	–1,6	20,0	9,1
Försäljning av aktier med mera	0,0	–20,6	–0,3	0,0	0,0
Extraordinära utdelningar	–8,4	–4,5	–2,1	–5,3	–2,2
Delar av Riksgäldens nettoutlåning	1,7	94,4	28,4	13,6	16,0
Övriga avgränsningar	5,5	–12,8	–27,6	11,7	–4,7
Periodiseringar	–12,7	30,4	12,4	–18,9	–7,8
Periodiseringar av skatter	–17,0	20,8	17,7	–13,9	–3,8
Periodisering av räntor	4,3	9,6	–5,4	–5,0	–4,0
Övrigt	–1,9	0,7	3,4	–0,6	–0,6
Finansiellt sparande i staten	**–40,7**	**–43,2**	**–58,0**	**–54,7**	**–20,3**
Statens lånebehov[1]	24,9	130,9	72,2	55,3	21,0
Värdeförändringar i statsskulden	12,6	–7,9	38,8	49,0	–7,2
Statsskuldens förändring	37,5	123,0	111,0	104,3	13,8
Statsskuld	**1 113**	**1 236**	**1 347**	**1 451**	**1 465**
Procent av BNP	*30,2*	*32,7*	*34,4*	*35,5*	*34,1*

[1] Statens lånebehov är lika med budgetsaldot med omvänt tecken.

Källor: SCB, Ekonomistyrningsverket, Riksgälden och Konjunkturinstitutet.

Tabell A32 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor om annat inte anges

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utgiftstak för staten	**1 084**	**1 095**	**1 107**	**1 158**	**1 204**	**1 262**	**1 319**	**1 378**
Procent av potentiell BNP	*28,8*	*28,3*	*27,8*	*27,9*	*27,9*	*28,2*	*28,3*	*28,3*
Takbegränsade utgifter	1 022	1 067	1 096	1 127	1 181	1 239	1 299	1 355
Procent av potentiell BNP	*27,1*	*27,6*	*27,5*	*27,1*	*27,3*	*27,6*	*27,8*	*27,9*
Budgeteringsmarginal	**62**	**28**	**11**	**31**	**23**	**23**	**20**	**23**
Procent av takbegränsade utgifter	*6,0*	*2,6*	*1,0*	*2,7*	*2,0*	*1,8*	*1,5*	*1,7*

Källor: Ekonomistyrningsverket, Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Tabell A33 Offentligt finansiellt sparande vid olika finanspolitiska prognoser

Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

	2015	2016	2017	2018	2019
Finansiellt sparande	–1,6	–0,8	–0,3	0,0	0,3
Finansiellt sparande exkl. ytterligare åtgärder	–1,6	–0,8	–0,1	0,3	0,7
Strukturellt sparande	–0,9	–0,4	–0,3	–0,2	0,3
Strukturellt sparande exkl. ytterligare åtgärder	–0,9	–0,4	–0,3	–0,2	0,3

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell A34 Indikatorer för överskottsmålet

Procent av potentiell BNP respektive procent av BNP

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Strukturellt sparande	0,1	–0,8	–1,3	–0,9	–0,4	–0,3	–0,2	0,3
Sjuårsindikatorn	–0,9	–1,0	–1,0	–1,0	–0,8	–0,5	0,0	0,3
Sjuårsindikatorn, konjunkturjusterad	0,1	–0,2	–0,4	–0,6	–0,5	–0,3	0,1	0,4
Tioårsindikatorn	0,7	0,6	0,4	0,1	–0,2	–0,6	–0,8	–0,7
Tioårsindikatorn, konjunkturjusterad	1,1	1,1	0,9	0,6	0,4	0,2	0,0	–0,2

Anm. Tioårsindikatorn består av ett tioårigt bakåtblickande glidande medelvärde av det finansiella sparandet i offentlig sektor. Sjuårsindikatorn utgörs av ett sjuårigt centrerat medelvärde av det finansiella sparandet i offentlig sektor. Indikatorerna beräknas här baserat både på det faktiska finansiella sparandet och på det strukturella finansiella sparandet. Samtliga beräkningar baseras på Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutet, Kungsgatan 12–14, Box 3116, 103 62 Stockholm
08-453 59 00, info@konj.se, www.konj.se

ISSN 0023-3463, ISBN 978-91-86315-61-0